

Dr. J. J. Dampe

og Attentater paa Enevælden i 1820.

Af

J. C. Johansen.

Den franske Revolutions Efterdønninger sporedes sent og svagt i Danmark. Folkets store Masse, levede efter en langvarig Krig i Aarhundredets første Decennier under ugunstige Vilkaar; Kampen for Tilværelsen var haard, hver især havde andet at bestille end at drøfte saa abstrakte Emner som Frihed og Menneskerettigheder. Selv i intelligentere Kredse drejede Interesserne sig mere om Kampene paa „det danske Parnas“ og om de Øhenschlægerske Heltes Sejrs gang over det kongelige Teaters Bræder end om de politiske Kampe og Sejre, der andetsteds satte Lidenskaberne i Bevægelse. Kongen var afholdt af sine Undersaatter og havde paa sin Side en oprigtig Overbevisning om, at „Ingen uden Vi alene kan være i Stand til at bedømme, hvad der er til Statens og Folkets sande Gavn“. Derfor vaagedes der omhyggeligt over, at de elskede Undersaatter ikke skulde anfægtes af moderne Strømninger. Ganske kunde der dog ikke dæm-

mes op for disse, og af det følgende vil fremgaa, at flere Mænd af den dannede Klasse have nærret ikke ringe Sympati for de nyere Ideer om Statsstyrelse.

Der indtraf imidlertid kun et enkelt Tilfælde, hvor denne Sympati fik et saadant Udslag, at Myndighederne fandt sig foranledigede til at gribe energisk ind, nemlig Dr. Dampes Forsøg paa at stifte et Selskab med det Formaal — eventuelt ved Opstand — at faa indført en fri Forfatning.

En nærmere Undersøgelse vil dog vise, at hans Planer vare saa barnagtige og han selv saa lidet farlig for Staten, at det var umuligt andet, end at Forsøget maatte kvæles i Fødslen. Naar han desuagtet fik en Straf, der nu synes altfor streng og inhuman, da maa Forklaringen søges deri, at netop de Mænd, der stode i Spidsen for Staten, havde et særdeles aabent Blik for, at Tidsaanden gik imod den absolute Kongemagt, som de følte sig særligt kaldede til at værne om med al mulig Strenghed. Men derved bliver Dampes Historie ganske interessant, skønt han i og for sig var et Menneske uden stor Betydning. Hans Bestræbelser i oppositionel Retning give nemlig et godt Indblik i Datidens administrative Forhold og give et Billede af de alt andet end fine Midler, som Magthaverne benyttede sig af for at slaa Frihedsideer til Jorden. Den følgende Skildring er hovedsagelig baseret paa Aktstykker forefundne i Rigsarkivet og Politiets Arkiv. Endvidere er der benyttet nogle spredte Artikler i forskellige Blade samt Dampes egen Bog „Fortælling om mit Fængsel i haardeste Grad“ (Kjøbenhavn 1858). En Del biografiske Oplysninger stamme særligt fra „Kjøbenhavnsposten“ 1841. I en Række Numre af Bladet har A. P. Liunge skrevet en

Afhandling om Dampe, og Indholdet er berigtiget af denne selv i samme Blad for 1848 (Nr. 288—90).

I.

Trinitatis Sogns Kirkebog udviser, at Skræddermester Jacob Frandzen Dampe og Hustru Anna Gertrud, født Lund, fik en Søn døbt i Sognets Kirke d. 17. Januar 1790, og at han i Daaben fik Navnet Jacob. Det er den senere Statsforbryder, hvorom Historien drejer sig.

Om hans første Barndomsaar vides ikke andet, end at han voksede op hos Forældrene, der boede i Vognmagergade og vare Smaakaarsfolk. D. 1. Juli 1799 satte Faderen ham i Metropolitanskolen, til Dels med Understøttelse af en Kontrollør Stauning ved Fredriks Hospital, der havde fattet Interesse for Barnet. Skolens Rektor, Professor Nissen, giver den unge Dampe det Vidnesbyrd, at han var et meget godt og særdeles udviklet Hoved, flittig og ordentlig i sin Opførsel og gjorde meget god Fremgang, indtil han allerede i Oktober 1804 dimitteredes til Universitetet med Hovedkarakteren Laudabilis. Han gav sig til at studere Teologi og blev Kandidat i 1809 med bedste Karakter. Jævnside hermed har han tidlig lagt sig efter Sprog og Litteratur og omfattet Studiet heraf med særlig Interesse. Medens han endnu var Discipel i Metropolitanskolen, forfattede han en Komædie og indsendte den til det kongelige Teater. Vel blev den naturligvis ikke antagen til Opførelse, men han opnaaede at faa en anerkendende Skrivelse fra Teaterdirektionen. Som Student skrev han et Sørgeespil, hvoraf nogle Scener ere blevne optagne i Tidsskriftet „Minerva“, og vandt Universitetets Guldmedalje for en æstetisk Afhandling. I Aaret 1811 udgav han „Forsøg til Op-

løsning af Problemer i den danske Retskrivning", der vakte en vis Opsigt og viser, at Dampes Talent gik i sproglig Retning. Mange af de af ham foreslaaede Forandringer ere netop blevne gennemførte i den nyeste Tid. Han blev i 1810 udnævnt til Adjunkt ved Vordingborg Middelskole, men Udnævnelsen blev tilbagekaldt, fordi Dampe efter at have gjort en Rejse til Byen paa upassende Maade ytrede Misfornøjelse med sin Ansættelse. (J. Suhr, Historiske Efterretninger om Vordingborg Latin-skole 1825, S. 46.) Det følgende Aar konstitueredes han, og 1812 fik han Udnævnelse som Adjunkt ved Slagelse lærde Skole. Forinden havde han dog forgæves søgt en ledig Lærerplads ved Metropolitanskolen. Rektor Nissen havde i sin Erklæring om hans Ansøgning udtalt, at han ej mente at kunne anbefale den, „da han ej tiltroede ham saadanne Egenskaber, som ved en saa stor Skole og med Hensyn til dens Ungdoms Kultur maa synes dobbelt ønskeligt hos en Lærer ved den fremfor de fleste andre Skoler“.

Dampe maatte altsaa foreløbig nøjes med den beskædnere Plads i Slagelse. Lærervirksomheden kunde dog langt fra udfylde hans Tid. Med utrættelig Flid arbejdede han videre, og allerede i 1812 kunde han disputere for Doktorgraden. Hans Disputats („*Conspectus et æstimatio ethicæ Corani*“) findes indgaaende anmeldt i „Dansk Literaturtidende“ Nr. 37 for 1812 af Peter Erasmus Müller, daværende Professor i Teologi, senere Sjællands Bisp. Han siger, at Disputatsen vidner om et sjældent Kendskab til det arabiske Sprog og de fleste i dette trykte Bøger. Fra den historiske og filosofiske Side mener Anmelderen derimod, at Skriftet fortjener mindre Ros.

Omtrent samtidig med at Dampe blev ansat ved Slagelse Skole, var han bleven gift med Dorteia Kirstine Boye, Plejedatter af Justitsraad Boye. Som saa mange andre af Dampes Handlinger har denne saa tidlig indgaaede Forbindelse næppe været videre overlagt fra hans Side og kom snart til at volde ham mange Sorger. Der synes ikke at have været noget aandeligt Slægtskab mellem de to Ægtefæller, og at dømme fra Hustruens Ortografi og Stil i forskellige Andragender, der haves fra hendes Haand, stode hendes Skolekundskaber og almindelige Begavelse paa et ret lavt Trin. En af hans Medlærere, senere Rektor C. Arnesen, bemærker (i en Skrivelse til Dampes Defensor i 1820), „at Dampe i Slagelse levede ingetogent, arbejdede uafbrudt og anvendte sin Fritid til Læsning og Udarbejdelser. Hans huslige Forhold vare allerede dengang mindre gode og ikke ganske lykkelige. Han led stadig krænkende Næringssorg, skønt han selv var yderst flittig og sparsommelig, men hertil synes endnu mere nagende Kummer at være kommen. Saaledes savnede Dampe engang ved Hjemkomsten fra en Kjøbenhavnsrejse i 1815 flere Stykker Indbo, hørende til Familiens første Fornødenheder.“

Hans Forhold til en ældre Lærer, Pastor Fuglsang, var vistnok heller ikke helt tilfredsstillende, da Dampe, allerede før Ansættelsen i Slagelse, skal have haft Differenser med ham; men iøvrigt skildres han baade af sine Medlærere og Disciple som en nidkær og dygtig Lærer, der forstod at vække Lyst, Iver og Interesse for Undervisningen, og fra hin Tid foreligger der ikke et eneste Vidnesbyrd om, at han skulde have udtalt sig nedsættende om Religion eller Regering.

Efterhaanden som Familien voksede, blev Udkommet

haardere og haardere for den unge Adjunkt, der maatte paalage sig anstrengende Arbejde. Desuagtet fandt han dog Tid til ogsaa at pleje sine mange aandelige Interesser, bl. a. dramatisk Kunst og Digtning.

I 1815 overtog han Redaktionen af „Avis for 10 Kiøbstæder“, et mindre Blad, der foruden uden- og indenlandske Efterretninger samt korte Anmeldelser om Kunst og Videnskab tillige indeholdt Anekdoter, Digte eller smaa Artikler af blandet Indhold, som oftest forfattede af Dampe selv. Han holdt meget af at være vittig og satirisk, men allerede her viste det sig, at hans Forsøg i den Retning i Reglen vare uheldige og bragte ham paa Kant med de Slagelse Borgere. Saaledes gengiver Bladet engang Indholdet af en i „Skilderiet“ optagen Artikel om Dyrenavne paa Kroskilte, og Dampe tilføjede — hvad han ikke skulde have gjort —: „Her ved Slagelse have vi ikke synderlig mange mærkværdige Navne, med mindre det skulde være „Papegøjen“, der formodentlig har sit Navn efter de mange Damer, der spadserer her forbi til Skoven om Somren.“ Denne dristige Spøg vakte almindelig Uro i Lejren. I Bladets næste Nummer findes en fingeret Samtale mellem Redaktøren og en Ven, der kommer og vækker ham tidlig om Morgenens. Paa Dampes Spørgsmaal, om der er noget alvorligt paa Færde, fortæller Vennen ham da, at der trækker et Uvejr op over Redaktørens Hoved, idet hele Skortekønnet i Slagelse er rede til at kaste sig over ham med Ildtang og Negle paa Grund af Spydigheden om Papegøjen. Redaktøren bemærker, at det vel ikke er saa farligt, da han mener at have gjort den Erfaring, at Fruentimmerne ikke bryde sig synderligt om at kaldes Papegøjer, naar man blot siger „smukke“ Papegøjer.

Vennen fortsætter imidlertid, at det ikke alene er Damerne, men ogsaa deres Riddere, som ere vrede, og kommer derpaa frem med et Par Artikler fra sidstnævnte, som ønskes optagne i Avisen. Dampe erklærer, at hans Blad staar aabent for alle og optager Artiklerne, hvoriblandt følgende, som øjensynlig ikke er lavet af ham selv, men tilsendt fra en af Avisens Læsere:

Efterlyses

en Hanpapegoje. Den er at kende paa sin gabmuede, næsvise, ubetænksomme og meningsløse Plapren, sine sribede Ben, lysegraa Hale, mørkegraa Ryg og Vinger, rødt Bryst og smudsig hvid Hals, sort Hoved. Hvo, som maatte træffe paa den, anmodes om at opgive det i Slagelse Avis, da man, ked af dens utaalelige stødende Vaas, ønsker at stække dens Vinger og saaledes befri dens Medborgere for denne Pluddermadses ubeskedne Pludren.

Neden under Avertissementet tilføjer Dampe, at han agter at engagere Indsenderen til at skrive Artikler for den lavere Almue. I et følgende Nummer af Bladet gør Dampe dog uforbeholdent Afbigt, idet han bekendtgør, at han har erfaret sine Medborgeres billige Harme over de Udtryk, der kunne have Hensyn til Slagelse Damer, hvorfor han tilbagekalder disse ubesindige Ord og beder sine Medborgere og Medborgerinder ikke at regne ham dem videre til onde. Afbigten var dog, som senere Udfald i Bladet vise, næppe oprigtigt ment.

Enkelte af Dampes samtidige have ment, at denne og enkelte andre smaa Kontroverser med Byens Beboere skulde have bragt ham paa en saadan Fod med disse, at han blev udelukket fra det gode Selskab, og at Opholdet i Byen som Følge heraf blev pinligt for ham. Rimeligvis er der dog ogsaa kommet andre Aarsager til.

Hvorledes det nu end forholder sig, allerede et Par Maaneder efter frasagde Dampe sig Redaktionen af Bladet, og næste Aar, 1816, tog han uden at have faaet anden Ansættelse sin Afsked som Adjunkt i Slagelse og drog til Kjøbenhavn.

II.

I Hovedstaden oprettede Dampe et Institut, en Art Realskole, for Sønner af bedre Familier. Det havde i Begyndelsen god Fremgang, og flere af Datidens bekendte Mænd kom paa forskellig Maade i Berøring dermed, saaledes Professor R. Nyerup, hvis Søn var Elev i Institutet. Faderen overværede flere Gange Eksamen og udtalte sin største Agtelse for Dampes Indsigt og Talenter. Professor Finn Magnussen ses at have været Censor ved Eksamen i Historie og Geografi. Pastor Michelsen ved Holmens Kirke har personlig kendt flere Elever og bevidner, at de vare godt underviste. Men Fortsættelsen svarede ikke til denne lovende Begyndelse. Dampes rastløse Aand lod ham ikke nøjes med eet Forehavende; han satte efterhaanden flere Jærn i Ilden og tog sig som Følge heraf mindre af Skolen. Den kom snart i Forfald og ophørte fuldstændig i den første Halvdel af Aaret 1820.

Blandt de andre Ting, som Dampe havde for i dette Tidsrum, kan anføres, at han, sammen med Professor Sander, udsendte Indbydelse til et Deklamationskursus for Elever af bægge Køn. Det kom dog ikke i Gang, skønt Planen vakte en Del Omtale. Fremdeles skrev han en Del, mest polemiske, Artikler til forskellige Blade og forsøgte sig atter her som Satiriker, ligesom før med afgjort Uheld. Ved Disputatser paa Universitetet optraadte han jævnlig som Opponent. Han var et fremtrædende

Medlem af Læseselskabet „Clio“, en Slags Klub, hvor der ved Siden af Kortspil og andre selskabelige Adspredelser holdtes ugentlige Foredrag, Disputatser og dramatiske Forestillinger. Klubben talte dengang blandt sine Medlemmer flere fremragende Personligheder, som Dampe her stiftede nøjere Bekendtskab med; bl. a. Pram, Nyerup, Gudenrath, Baggesen, Wendt, Finn Magnussen, J. K. Høst, Søofficererne Jessen og Sølling. Den blev næppe uden Grund anset for at være et Samlingssted for Mænd med frisindede Anskuelse, og det er rimeligt at antage, at der her hos Dampe er lagt den første Grund til de Ideer om politisk Frihed, der senere kom ham saa dyrt at staa. Klubbens Foredrag og Disputatser angik dog ikke politiske Emner, men holdt sig til mere abstrakte Spørgsmaal. Dampe, der yndede Paradokser, indbød saaledes engang til Disputats om 22 af ham forfattede Teses til Forsvar for Selvmord. Sekretær Gudenrath var ordentlig Opponent, og den gamle juridiske Docent blev helt maalløs af Harme, da Dampe erklærede, at alt, hvad den ærede Opponent fremførte, gik i en Cirkel. Da „Clio“ gik saa vidt i Retning af det underholdende, at der blev Tale om at afholde Baller, var Dampe, støttet af Baggesen og en hel Del yngre Medlemmer, en ivrig Forkæmper derfor. Det gav imidlertid Anledning til Selskabets Forfald. De fleste ældre Medlemmer vilde ikke være med til slig Ungdommelighed, hvorfor man blev enig om at nedsætte en Komité under Forsæde af J. K. Høst til at ordne Sagen. Ved Afstemningen blev der afgivet lige mange Stemmer for og imod Terpsichores Kunst, og Høst gjorde da Udslaget til Fordel for Ungdommen, men underskrev, som han siger, derved Selskabets Dødsdom, idet et stort Antal ældre og mere ind-

flydelsesrige Medlemmer bleve saa forargede, at de udtraadte og dannede et nyt Selskab, „Nordia“.

Mest offentlig Opmærksomhed tiltrak Dampe sig dog, naar han lejlighedsvis prædikede i Hovedstadens Kirker. I Aarene 1818--19 blev han næsten Modeprædikant. Det fortælles i „Kjøbenhavnsposten“ (1841 Nr. 228), at han med skaanselsløs Djærvhed angreb Tidens Sløvhed og Sædernes Fordærvelse. Særlig drager han til Felts mod det smukke Køns Fordærv og Følgerne heraf for den da levende og kommende Slægt. Næppe nogensinde før er der fra en kjøbenhavnsk Prædikestol tordnet saaledes mod Kvindernes Forfængelighed, Letsindighed og Usædelighed, hvis sørgelige Følger skildres med de mørkeste Farver. Tordentalernes Indtryk paa Tilhørerne, eller vel navnlig paa Tilhørerinderne, skildres som meget opbyggeligt. Graad og Skrig genlyde i den propfulde Kirke, og flere Kvinder bæres afmægtige bort. Prædikenerne betegnes som en Slags „moralske Besværgelser“, fremsatte i et kraftigt, ofte begejstret Sprog. Ogsaa fra anden Side foreligger der Vidnesbyrd om Dampes oratoriske Evner. Høst siger om ham, at han var en ægte Folketaler, havde en flydende Tunge, hensynsløs Dristighed og dertil var begavet med Stentorstemme.

Dampes Rasen mod det smukke Køn kan vistnok henføres til en bestemt Aarsag, idet en enkelt Kvinde har stent ham bitter mod det hele Køn. Hans Hustru synes ikke i nogensomhelst Retning at have passet for ham, og Samlivet med hende blev tilsidst aldeles utaaleligt. Rygtet gik, at hans huslige Ulykker vare af aller værste Art. I et Brev fra Krarup til P. Hjort (P. H.'s Breve I, S. 62) findes saaledes anført om Dampe: „uxorem in adulterio cum suo ipsius patre deprehendit“, hvad

han iøvrigt selv giver Oplysning om, idet han i 1820, efter at være blevet fængslet, i en Ansøgning til Kongen anfører som undskyldende Moment for sine Handlinger, at de vare begaaede i en fortvivlet Sindsstemning, særlig hidrørende fra, at han fandt sin Hustru i sin Faders Arme. Beskyldningen kan dog ikke anses for bevist; thi Dampe havde en altfor livlig Fantasi, der let bragte ham i Ekstase, hvorunder han var saa godt som utilregnelig. Og hvad Rygtet angaar, kan det meget let være foranlediget af Dampe selv. Han vides at have raadført sig om Sagen med J. K. Høst, der sagtens har bragt den videre. Vist er det imidlertid, at Ægtefællerne tilsidst bleve separerede, men rigtignok paa Hustruens Foranledning. Separationsbevillingen, der er dateret 6. Oktober 1819, lyder efter den vanlige Formular kun paa „Gemytternes Uoverensstemmelse“. Konen skulde beholde Børnene, og Dampe til deres Forsørgelse og Opdragelse udrede et maanedligt Bidrag af 18 Rdl. 64 Sk. i Sølv.

Efter Separationen synes Dampes Fader foreløbig at have taget sig af Svigerdatteren og Børnene, medens omvendt Dampe jun. paatog sig at sørge for sin Moder, der ogsaa forlod sin Mand. Det ses imidlertid af et Brev, som senere fandtes blandt den unge Dampes Sager, at Faderen har nedlagt en bestemt Protest mod at have staaet i utilladeligt Forhold til Svigerdatteren. Det hedder i dette kraftige, men i temmelig usammenhængende Udtryk affattede Brev, at Faderen altid har været villig til at opofre Formue for sit eneste Barn. Hans Ønske er derfor, at Sønnen „vil handle mere rolig end sidste Gang, han beskyldte sin Kone,“ og Faderen mod sin Vilje maatte tage Del deri. „Handler

Du med Rasenhed,“ skriver denne endvidere, „da skal dine Fjender faa den største Hævn over Dig.“ Svigerdatteren havde kun henvendt sig til ham om Raad, fordi hendes Mand foragtede hende, og Svigermoderen skældte hende ud, hvad enten hun fortjente det eller ej.

Der kan dog næppe være Tvivl om, at Dampe selv har næret Overbevisning om Brøden. At han ikke søgte Skilsmisse af denne Grund, men lod Hustruen fremkomme med Begæring om Separation, er jo let forklarligt, og at han lod hende beholde Børnene, var muligvis simpelthen begrundet i, at han under sine daværende Omstændigheder ikke saa sig i Stand til at opdrage dem.

Efter Separationen har Hustruen iøvrigt gentagne Gange faaet Understøttelse af Kongen, ligesom hun ogsaa efter Mandens Fængsling ansøgte om, at det Bidrag, som han skulde have betalt hende, maatte blive udredet af Statskassen, da hun ellers ikke var i Stand til at opdrage Børnene. Med Bemærkning om, at hun ikke har Krav derpaa, indstiller Kancelliet hende dog til lidt Understøttelse af Hensyn til hendes ulykkelige Stilling. Myndighederne kunne altsaa næppe have fæstet Lid til Beskyldningen i det Omfang, hvori Dampe fremsætter den.

En anden Følge af Dampes Paastand var, som alt nævnt, at han bevægede sin Moder, der var svagelig, endog noget aandssvag, til at forlade sit Hjem. Dampe maatte derfor fremtidig ogsaa forsørge hende, hvilket han efter alles Udsagn gjorde paa en meget opofrende Maade, skønt han efterhaanden var hensunken i den yderste Fattigdom. Hans Hovederhverv, Institutet, var af Mangel paa Elever i Begreb med at ophøre, og hans

litterære og journalistiske Virksomhed indbragte ham saa godt som intet. „Publikum vil ikke købe andet end bitter Opposition“, skriver han senere til sin Defensor, „og til Gengæld dog tilsidst lade Forfatteren sulte, samtidig med at han maa bære det hele Had af dem, mod hvem han har opponeret.“

Som Følge af disse Sorger og Ulykker blev hans Sind mere og mere bittert og pirreligt. Alt, hvad han fra nu af foretager sig, peger hen paa, at en fortvivlet Sindsstemning efterhaanden gjorde sig til Herre over hans Fornuft. Hans medfødte Oppositionslyst blev yderligere udviklet og maatte ytre sig paa den ene eller anden Maade.

III.

I September 1819 fandt der nogle Optøjer Sted i Kjøbenhavn, den saakaldte Jødefejde, i hvilken Anledning Politiet maatte skride ret kraftigt ind. Dampe vides ikke at have taget Parti hverken for eller mod Jøderne, men midt under Optøjerne holdt han i Helliggeistkirke en Prædiken om Frihedens Overensstemmelse med Kristendommens Aand, der vakte megen Opsigt, men uheldigvis blev udlagt som tilsigtende at nedbryde den Agtelse, der skyldtes Øvrigheden, saa at Prædikenen, i alt Fald indirekte, kunde bidrage til at nære de Uroligheder, der netop fandt Sted paa dette Tidspunkt.

Nutildags synes denne Prædiken ret uskyldig. Den fremtræder som en Lovtale over Friheden, der dog aldrig — som der siges — kommer paa den Tanke at gaa mod Loven, thi den vilde da komme til at gaa mod sig selv. Den ved, at uden Lov er der ingen Stat, og uden Stat vilde alt det gode, som Staten skænker, blive

tilintetgjort. Det er Frihedsfølelsen, der faar Kristendommens første Forkyndere til at optræde til Trods for Trusler, Fængsel og Død, ligesom det er Frihedsfølelsen, der bragte Protestantismens Helte til at kæmpe mod Magten for saaledes at gengive os Kristendommen i sin oprindelige Renhed. Senere spørges der i Prædikenen — og her stikker Hestefoden vel lidt frem —, om Tilhørerne aldrig have følt en indre Drift, der opfordrede dem til at sætte sig imod den mishandlende mægtige, til — Loven ukrænket — paa en eller anden Maade at rive ham Sværdet af Haanden og byde hans Indflydelse Trods. Sluttelig opfordres Tilhørerne til at kæmpe for Sandhed og Ret samt Menneskenes Vel og tilintetgøre det onde — stedse Loven ukrænket —, hvor de kunne, og hvor de finde det i større eller mindre Grad i deres egen Kres. Endelig priser Taleren Frihedsvennernes Død og Eftermæle, idet han særlig dvæler ved Jesus, Paulus og Luther, samt ganske almindelig ved alle og enhver, der havde kæmpet og lidt for Frihedens Sag.

Prædikenen behagede imidlertid ikke de kirkelige Myndigheder. Biskop Münter forlanger straks gennem Stiftsprovst Clausen en Koncept af den, hvilket Dampe dog ikke vil indlade sig paa, idet han svarer Stiftsprovsten, „at, da der vel kan drages til Ansvar for en holdt Tale, men ikke før en før Talen skreven Koncepts Beskaffenhed, saa finder han sig ikke foranlediget til at opfylde hans Højerværdigheds Forlangende“.

Fortørnet over dette Svar anmoder Biskoppen nu Kancelliet om at skride ind mod Dampes Overhørighed. Følgen heraf var, at det indtil videre blev forbudt Dampe at bestige Prædikestolen. Dampe lod da Prædikenen trykke. I Lovens Medfør skulde et Eksemplar

af det trykte Skrift tilstilles Censor, inden Salg maatte finde Sted. Censor sendte Prædikenen til Kancelliet med Forespørgsel, om den maatte trykkes, og dette indgik med en Forestilling til Kongen, hvori det hedder, at Prædikenen skønnes at gaa ud paa „at fremstille en kristens Pligt til med Kraft at værne om sin og andres Frihed mod den undertrykkende Magt, og af denne almindelige Pligt gør Prædikanten særdeles Anvendelse med Hensyn til de Forhold, hvori hans Tilhørere leve, og fremdrager, at der ikke vil mangle dem paa Eksempler paa misbrugt Magt, og at man uden Hensyn til egen Fare bør rive den mægtige det Sværd af Haanden, som han misbruger, samt at de ved Sammenhold kunde bringe Magten til at skælve“. Kancelliet fristes til at tro, at Dampe ved sin Tale har haft det skændige Forsæt at opflamme og nære den Tøjlesløsheds Aand, som, kort før Talen blev holdt, viste sig i en saa hæsleg Skikkelse. Teksten til Aftensang bemeldte Søndag — Pauli Brev til Galaterne, V. Kapitel, 16—24 Vers — frembyder aldeles ikke nogensomhelst Lejlighed til at behandle saadanne Genstande, tværtimod fordømmes deri Kiv, Vrede, Trætte, Tvedragt og Partihad. Vel indskærper Dampe i sin Prædiken flere Gange, at Loven bør agtes, men hans Hensigt er mistænkelig og røber i hvert Fald Mangel paa Overlæg og Varsomhed.

Enden paa Historien blev, at Kancelliet gav Ordre til, at Oplaget af den trykte Prædiken skulde tages i Forvaring af Politiet, hvorhos der afæskedes Biskop Münter en Erklæring om, hvad der iøvrigt burde gøres i det foreliggende Tilfælde. I Henhold til hans Indstilling blev det da for stedse forbudt Dampe at tale fra Prædikestolen.

Dampe besluttede nu at benytte sin Ret som Doktor i Filosofien til at holde offentlige Foredrag. I Begyndelsen af April 1820 lod han bekendtgøre i Adresseavisen, at han den 10. April Kl. 8 Aften i Lille Kongensgade 85 vilde holde en Tale, indeholdende Bevis for, at det maatte være tilladt at undersøge den Augsburgske Trosbekendelse, hvilket skulde være Indledning til en Række Taler om samme Emne. Adgangskort til de første Taler skulde koste 1 Rdl., dog kunde der ogsaa faas særskilte Kort til hver enkelt Tale, og der vilde blive tilstedt uformuende fri Adgang.

Manuskriptet til Foredraget havde Dampe forud sendt Censor til Gennemsyn. Censor fandt ikke, at der var noget stridende mod Lovgivningens Ord, men bemærkede, at Titlen ikke var heldig, fordi den angav sig at være en Drøftelse, som højere Autoriteter muligvis vilde finde uheldig; han henstillede derfor, at Talen angaves at være en Undersøgelse angaaende Konfessionen. Dampe rettede sig herefter, og Foredraget blev holdt.

Politidirektør Kierulf havde beordret to af Politiets Personale, Bræstrup og Eberlin, til at paahøre Talen og derom indgive en Beretning. Denne gik ud paa, at der var ca. 100 Tilhørere i Lokalet, mest Folk af de lavere Klasser, faa studerende og kun ganske enkelte Teologer. Dampe udviklede, at Religionen var ethvert Menneskes vigtigste Anliggende; intet kunde derfor have større Interesse end at faa at vide, hvilken Religion der var den sande. Talerens Granskninger havde overbevist ham om, at Luther ikke havde været ganske fri for Fejl. Hensigten var nu at fremstille Resultatet af disse Granskninger. Taleren opkastede saa det Spørgsmaal, om

det var berettiget at anstille en saadan Undersøgelse, og besvarede det bekræftende. Ingen gejstlig eller verdslig Øvrighed var berettiget til at foreskrive Regler eller paalægge Indskrænkninger i Trossager; man burde vove Liv og Blod for at forsvare sin Frihed i saa Henseende. I Sammenhæng hermed opfordrede han Tilhørerne til ikke at lade sig behandle som Kvæg eller lade sig indbilde, at Teologerne havde Monopol paa at undersøge, hvad man skulde tro.

Foruden denne Politirapport foreligger der endvidere en til Justitsminister og Kancellipræsident Kaas indsendt Beretning, hvori to Personer ved Navn Jansen og Seerup, meddele omtrent det samme, dog med Tilføjende, „at de anse Dampe for en skønt begavet og talentfuld Mand, som er geraadet paa Afveje i Henseende til Anvendelsen af hans Indsigter og Gaver. I sin Tale sagde han med rette, at der kun var faa af hans Tilhørere, der forstod den Augsburgske Konfession, men derfor var det uklogt af ham at træde frem for saa uoplyste Folk for at lede dem til Kundskab om, hvad der mulig endnu kunde være at rette paa Konfessionen. Hvis Talen var holdt for studerende, vilde der ikke være stort at sige dertil, da de fleste da kunde vrage Indholdet og beholde Kærnen, saafremt der da var nogen. Men naar Dampe træder frem for et ukærd public med saadanne Ting, leder han let den letsindige til Religionsforagt og forårsager den redelige kristne Samvittighedsskrupler, der berøve ham den for ham saa vigtige Samvittighedsro for Tid og Evighed.“

Allerede Dagen efter, at Foredraget var holdt, stillede Kancelliet Biskop Münster sidst omtalte Rapport til behagelig Efterretning, hvorpaa Bispen omgaaende

fremkom med Indstilling om at foretage „noget“ mod Dampe — hvad, kunde han som ulovkyndig ikke foreslaa —, for at slige Foredrag ikke skulde nedbryde Agtelse for Religionen og undergrave den Augsburgske Konfession. Endnu samme Dag æskede Kancelliet Universitetets Betænkning. Der kom faa Dage efter et Svar, der gik ud paa, at Dampe vel havde Ret til at holde filosofiske Foredrag, men ikke teologiske, med mindre det teologiske Fakultet havde anset ham for dertil bekvem. Men alt dette havde dog kun Hensyn til akademiske Foredrag og ikke til Taler for et blandet Publikum.

Gennem Politidirektøren fik Dampe nu Ordre til at standse disse Foredrag. Inden Ugen var omme, satte han imidlertid Maskineriet i livlig Bevægelse igen. Censor fik en Forespørgsel fra ham, om det var ham tilladt at bekendtgøre i Adresseavisen, at „Tale mod den Mening, at Folket skal betragtes som utænkende, som yderligere Overgang til vigtige Tænkningmaterier, vil blive holdt offentlig af Doktor Dampe“. Censor lod atter Forespørgslen gaa til Kancelliet, som øjeblikkelig svarede benægtende. To Dage efter, den 7. April, fremkommer Dampe saa med et langt underdanigst Promemoria, hvori han meddeler, at han som Videnskabsmand og Skribent ikke vil aflade at forkynde og udbrede, hvad der synes ham at være Sandhed, paa alle mulige Veje og Maader, som han dog vil gøre konform med Lovens og Øvrighedens Vilje. Da der nu oftere har fundet Kollision Sted mellem Øvrigheden og de af ham valgte Maader, og da de underordnede Autoriteter — alle hæderlige Mænd og lovkyndige, som maa antages at være godt indviede i den styrende Magts Principer —

ikke paa hans gentagne Spørgsmaal have kunnet give Besked, og da han antager at Kancelliet ønsker at befordre Kundskab til Loven hos alle Borgere og i Særdelshed gerne vil vejlede en Borger, der drives af saa gode Motiver som han, saa tillader han sig at anmode det kongelige danske Kancelli om at maatte blive værdiget Svar paa følgende Spørgsmaal:

1) Om han har fortabt sin Ret som Doctor Philosophiæ og Artium Magister til at lære offentlig i Filosofien og bekendtgøre saadant?

2) Hvis han endnu har denne Ret, hvad hører da til Filosofi? Grænsen mellem Filosofi og Teologi trænger vistnok til nøjere Bestemmelse, om den kan gøres; thi selve Dogmatiken bestaar blot af Filosofi, Historie og Filologi.

3) Om han har Ret til at lade trykke Skrifter, der indeholde Bedømmelse af Dogmer i den kristelige Religion?

4) Om han har Ret til at lade trykke Skrifter, der indeholde Bedømmelse af Dogmer i den Augsburgske Trosbekendelse og de øvrige Symboler? Dette Spørgsmaal indbefattes vel under det foregaaende, men han har dog Anledning til at opkaste det for sig selv.

5) Om han har Ret til at forelæse eller foredrage et trykt Skrift og offentlig indbyde til at overvære slig Handling?

6) Om han har Ret til at forelæse et trykt Skrift privat for Venner af sig og Sandheden?

7) Om han har Ret til at tale om den Augsburgske Trosbekendelse og de øvrige Symboler med og til Venner af sig og Sandheden hos sig selv og hos andre.

Kancelliet svarer den 25. April, at Dampe maatte

henvende sig til Universitetsdirektionen angaaende Tvivlsspørgsmaal om Grænserne for hans Rettigheder som akademisk Docent, samt at man ikke kunde indlade sig paa at besvare de øvrige Spørgsmaal. Han maatte selv skønne, hvad der var lovligt eller ej.

Dampe giver ikke hermed tabt. Tværtimod, nu gaar det først rigtig løs med Avertissementer, som han ønsker optagne i Avisen angaaende Foredrag. Den ulykkelige Censor fik paa een Gang tilsendt 14 saadanne Avertissementer med Tilføjende, at Dampe ikke skulde blive træt, indtil han fandt et Emne, hvorover det maatte være ham tilladt at tale. Med Hensyn til disse Emners Natur skal som Kuriosum anføres, at Politidirektøren den 29. Maj forespørger Kancelliet, om det kan tillades Dampe at holde Foredrag over det første Ark af Professor Hornemanns Plantelære. Kancelliet sender, som sædvanlig, Forespørgslen videre til Universitetsdirektionen, der svarer, at Dampe ved sine Prædikener og Foredrag over den Augsburgske Konfession har opvakt Formodninger om, at han har Lyst til at forvirre og fordærve Menigmands Begreber, og at Hensigten med hans mange senere bebudede Foredrag sikkert har været det samme skjult under en anden Form, hvorfor Tilladelsen bør nægtes ham.

Dampe forfattede nu et Skrift: „Videre foregaaende Fakta Ytringsfriheden vedkommende“. Det indeholder en skarp Kritik og Klage over Kancelliet, navnlig over at det har frataget ham Retten til at prædike og tale fra Katedret. Censor kunde naturligvis ikke lade sligt passere og foranledigede Skriftet beslaglagt. Dampe fremkom derefter med et i heftige Udtryk affattet Andragende til Kancelliet om, at hans Forhold i det hele

maatte blive undersøgt ved Retten. I Henhold hertil blev han ved kgl. Resolution af 12. Juli 1810 sat under Tiltale ved Hof- og Stadsretten dels for den 12. September forrige Aar i Helliggeistkirke at have prædiket og senere udgivet i Trykken samme Prædiken — „Hvorvidt er Frihed i Ord og Handling overensstemmende med Kristendommens Aand?“ — og dels for senere at have forfattet et Skrift: „Videre foregaaende Fakta Ytringsfriheden vedkommende“.

Den 17. Oktober 1820 faldt Dommen. I Præmisserne hedder det, at Dampe ikke kan antages forsættigt at have villet opmuntre til de Uroligheder, der fandt Sted, da han holdt sin Prædiken. Derimod har han ikke valgt sit Emne efter Dagens Tekst, men selv valgt et Emne, som, i Betragtning af Tidspunktet, hvor Gemytterne vare forudstemte for Uroligheder, ikke var rigtigt. Derved har han kunnet give Anledning til Misforstaaelse lige over for Tilhørere, der ikke vare oplyste nok. Tiltalte besad ikke den Skønsonhed i at vælge og det Overlæg i at behandle sit Emne, som er fornødent for en offentlig Taler; en offentlig Lærerplads i Staten kan kun betros den, som ikke i offentligt Foredrag modvirker Statens Øvrighed. Med Hensyn til Skriftet: „Videre foregaaende Fakta Ytringsfriheden vedkommende“ var der kun trykt et Korrektur-Eksemplar, som Dampe sendte til Censor blot for at faa at vide, om det vilde blive rettet, idet Censor ved tidligere Lejligheder havde gennemset Dampes Manuskripter. Skriftet var altsaa ikke udgivet, men Dampe maatte dog gøres ansvarlig for utilbørlig Skrivemaade mod Autoriteterne. I Henhold hertil idømte Retten ham en Mulkt af 40 Rdl. Sølv, samt paalagde ham at udrede Aktionens Omkostninger.

Han forlangte Dommen appelleret til Højesteret, hvor Sagen dog aldrig blev foretagen, thi forinden dette kunde ske, var han sat under Tiltale og dømt for langt mere kompromitterende Foretagender.

Dampe havde under disse Kontroverser søgt en Audiens hos Kongen for at retfærdiggøre sig. Audiensen blev ham imidlertid nægtet. Dampe havde opnaaet at blive i høj Grad „missliebige“, thi Fredrik den Sjette afslog, som bekendt, saa godt som aldrig at høre, hvad selv den ringeste af hans Undersaatter maatte have at forebringe ham, og Dampe betragtede derfor Afvisningen som den haardeste af de Krænkelser, der overgik ham; han siger, at han følte sig uhørt beskæmmet derover.

IV.

Ved Nytaarstid 1820 fratraadte Justitsraad Hvidberg sit Embede som Politidirektør i Hovedstaden, rimeligvis fordi man fandt, at han ikke havde vist tilstrækkelig Konduite under de tumultariske Optrin mod Jøderne det foregaaende Efteraar. Hans Efterfølger blev Højesteretsassessor, Etatsraad Kierulff, en indsigtfuld Mand, der godt forstod at forene Humanitet med kraftig, bestemt Optræden og dertil var besjælet af megen Iver for at virke i sit nye Kald.

Politidirektørens nærmeste foresatte var vel Justitsministeren, men han stod tillige i direkte Forbindelse med Kongen, hos hvem han vistnok daglig mødte for at afgive Referat om alt, hvad der faldt ind under hans Virkekreds. Og denne Virkekreds var af ikke ringe Udstrækning, thi Kierulff opfattede det som sin Mission ikke alene at vaage over Stadens, men ogsaa over Statens indre Sikkerhed med alle til hans Raadighed staaende

Midler. Man vil maaske i vore Dage undres over disse Midlers Natur, der blandt andet bestode i et temmelig omfattende Spionsystem, idet han for gode Ord, Løfte om Befordring eller klingende Mønt, alt efter Omstændighederne, søgte at skaffe sig saadanne Oplysninger, som ikke let lode sig tilvejebringe ad anden Vej.

Kierulff havde et godt Blik for at vælge de rette Personer. Man maa ikke tro, at disse udelukkende hørte til de saakaldte tvivlsomme Eksistenser, — tværtimod — Politidirektøren var tillige diplomatisk anlagt; han forstod enten paa en tiltalende Maade at bibringe Personer, der stode højt i deres Medborgeres Agtelse, den Overbevisning, at Hensigten helliger Midlet, naar det gælder om at tjene Staten, eller han fik indflydelsesrige Personer til halvt ubevidst at skaffe sig saadanne Oplysninger, som han i Øjeblikket havde Brug for. Det forlyder endog, at han paa denne Mande skal have benyttet sig af selve Maje-stæten.

Det var denne Mand, som nu ret snart skulde komme til at tage sig af Dampes Foretagender. I Midten af August 1820 fik han fra Justitsminister Kaas Underretning om, at Ministeren havde faaet at vide, at der i Kjøbenhavn eksisterede et Selskab, hvis Hensigt var at indføre en Konstitution. Som Hovedmænd angaves Blok-Tøxen og Dampe, ligesom det hed sig, at en Del Officerer af Prins Christians Regiment hørte til Selskabet, den saakaldte Jærnringsforening, saaledes kaldt, fordi Medlemmerne som indbyrdes Kendetegn bare en Jærnring paa højre Haands Pegefinger. Justitsministerens Hjemmelsmand var Professor, Overlæge Wendt ved Almindeligt Hospital, med hvem det anbefaledes Kierulff at sætte sig i nærmere Forbindelse.

Politidirektøren efterkom Opfordringen; men Wendt synes i Begyndelsen ikke at have været særlig villig til at inklade sig med ham. Kierulff omtaler i nogle detailerede Optegnelser, som han har gjort om de i det følgende skildrede Begivenheder, at han maatte foreholde Wendt det urigtige i at stoppe paa Halvvejen; som god Borger og Medlem af Frimurerordenen, hvis Tendens netop var at bistaa den lovlige Øvrighed, havde han endog Forpligtelse til at assistere denne i at opretholde Ordenen. Wendts Indvendinger gik navnlig ud paa, at han ved at paatage sig et slikt Hverv let kunde komme i en „Myretue“, der kunde paadrage ham alle Slags uberegnelige Ubehageligheder. Kierulff beroligede ham imidlertid med, at hans Navn aldrig skulde blive nævnt i denne Forbindelse, i det mindste ikke uden hans Samtykke. Wendt erklærede sig da omsider villig til efter bedste Evne at være Politidirektøren behjælpelig med at skaffe Oplysninger om Jærnringsforeningen. Foreløbig udtalte Wendt som sin Formening, at en Del af „Clios“ Medlemmer hørte til denne, og at det blandt andet var ham bekendt, at Dr. jur. J. K. Høst bar Ringen.

Kierulff satte nu først „Clio“ under Observation, idet en Person ved Navn Marquardsen (som af andre Aarsager alt stod i Politiets Sold) samt Politifuldmægtig Eberlin, der bægge vare Medlemmer af „Clio“, fik Paalæg om at holde Øje med Klubben. Ligeledes blev det anbefalet Wendt at komme der jævnligt, især paa Tider, der ikke vare bestemte for de sædvanlige Sammenkomster, for at erfare, hvem der da kom der, og hvad man foretog sig. Dernæst søgte Politidirektøren gennem Wendt at faa Høst til at „operere i Sagen“. Han raader Wendt til at inklade sig nærmere med Høst, hvilket dog maatte

gøres meget forsigtigt paa Grund af dennes „velbkendte upaalidelige Karakter“. — Det var Kierulff bekendt, at Høst var i Pengetrang og søgte et Laan; han foreslog derfor Wendt at forstrække ham dermed for hans (Kierulffs) Regning for paa denne Maade at vinde hans Fortrolighed. Lykkedes dette, skulde Wendt foreslaa Høst at gaa direkte til Justitsministeren og aabenbare denne, hvad han vidste; Kierulff mente nemlig, at det vilde finde mere Tiltro hos Høst, naar Kaas stillede ham en Belønning i Udsigt.

Alt sker efter Kierulffs Beregning og Ønske. Allerede den 22de August gaar Høst til Justitsminister Kaas og fortæller, at der i Kjøbenhavn agiteredes for at indføre en Konstitution efter norsk Mønster, samt at han var villig til at give visse Oplysninger. Kaas underretter straks Kierulff derom med Tilføjende, at det egentlig ikke var Meningen, at han (Kaas) direkte vilde blandes ind i den Sag, hvorfor han da ogsaa havde henvist Høst til Politidirektøren. Det var jo imidlertid netop, som det skulde være. Høst indfinder sig ganske rigtig næste Morgen hos Kierulff og giver ham nedenstaaende Oplysninger:

Selskabet havde eksisteret et Par Maaneder. Medlemmernes første Tegn var et grønt Baand, dernæst en Knappenaal anbragt paa et bestemt Sted og endelig Ringen, som man havde valgt, fordi den ikke vilde vække Opsigt, da den aldeles lignede Ringe, der brugtes som et bekendt Middel mod Gigt. Ringen var bleven ham tilbudt af Blok-Tøxen og Dampe for en Maanedstid siden, og ved samme Lejlighed havde de anmodet ham om historiske Data til et Skrift, der skulde vise, hvorledes Regeringsformen i Danmark var bleven forandret ved

Suveranitetens Indførelse, og hvorledes Folket dengang var blevet frataget sine Rettigheder. Dette vilde Høst dog ikke inlade sig paa. Blandt Medlemmerne fremhævede han en Landinspektør Roosen, der skulde være temmelig formuende, og Underkirurg Kildahl Lund, der var en meget virksom Hverver. Tøxen og Dampe pukkede stærkt paa deres militære Forbindelser. Han mente, at Foreningens Forbillede var det saakaldte „Deutsche Bund“, der organiseredes i Tyskland under Napoleons Dynasti. Den, som indtraadte i Foreningen, kendte og havde egentlig kun at gøre med den, der havde hvervet ham og den, som han atter selv maatte hverve, hvorfor heller ingen regelmæssige Sammenkomster fandt Sted.

Umiddelbart derefter kommer Wendt og fortæller, at han har været i „Clio“ de nærmest foregaaende Aftener. Her havde han truffet ovennævnte Roosen og Dampe samt talt med sidstnævnte et Par Gange om politiske Sager. Dampe havde ytret, at det ikke blev godt, før man erholdt Frihed i Danmark, samt sagt, at Liunge, der hørte til Foreningen og bar Ringen, i næste Nummer af „Harpen“, vilde aftrykke nogle Brudstykker af General Quirogas Tale ved Aabningen af Cortes i Madrid. Talens Indhold kunde nemlig opfattes som Skitse til den Reform, man agtede at indføre¹⁾.

¹⁾ Disse Brudstykker i „Harpen“ (Nr. 4, 1820) lyde som følger: „Hvor Hæren blot er en Voldsherres Værktøj, der gives ingen Ære, ingen Hæder for dens Sønner. Men hvor den er Eet med Folket, som Mandens Arm med Legemet, der findes ingen skønnere Pryd end Krigerdragten. At anse Hæren for det modsatte af Folket er en stor Vildfarelse. Hæren er Folkets Væрге. Folkets Skjold; thi den er dannet af Folkets blomstrende Kraft, og den underholdes ved dets Arbejde. Naar jeg siger: „Folket“, saa adskiller jeg Nationen fra det, som man kalder Pobel. Men ved Pobelen, forstaar jeg alt, hvad der ej vil

Paa Grundlag af disse foreløbige Oplysninger sendte Kierulff faa Dage efter (24de August) en Beretning til Kongen om, hvad han havde erfaret. Derefter havde han en Samtale med Kaas, som straks vilde have Blok-Tøxen og Dampe arresterede, hvilket Kierulff dog modsatte sig, idet han anførte, at den Smule, man vidste, stammede væsentligt fra Wendt og Høst, som paa nærværende Stadium let kunde tilintetgøre deres Udsagn ved en simpel Benægtelse. Han ansaa det tillige for uædelt og uklogt ligeoverfor disse to Personer, da det kunde medføre store Ubehageligheder for dem, ligesom det ogsaa vilde bevirke, at ingen for Fremtiden indlod sig paa at meddele det offentlige noget. Han forestillede endvidere Justitsministeren, at det nærværende Tidspunkt var saaledes, „at der blot behøvedes et enkelt uforsigtigt og voldeligt Skridt som Løsen for at bringe Sagen til Modenhed, thi det kunde ikke dølges, at den almindelige Mening var for repræsentativ Forfatning. Det eneste, Folk for Øjeblikket frygtede, var de Følger, som en

underkaste sig Sæder, Orden og lovmæssig Lydighed. Imod denne Pøbel maa da Folket bruge sit Nationalsværd; det er: den lovmæssige Hær. Vi Spaniere ville vedligeholde den gamle Ære, som hele Europa har tilstaaet os: at være Jærn-Mænd! Men netop derfor ville vi ej heller nogensinde fornede os til politiske Drengestreger, hvilket et Nabofolk kun alt for ofte har gjort. Vi have villet en konstitutionnel Statsforfatning; denne er indført, og alle vore Ønsker ere opnaaede. Hvad vi nu have at gore, det er Genoprettelsen af Fædrelandets Vel! Ingen Spanier vil have en Konge, som kun er et Skygebillede. Vor Konge har alle de Forrettigheder, som kunne forenes med en fri Forfatning. En Konge af Spanien kan alt, saasnart han er enig med sit Folk. Bægge have kun een Fordel, bægge kende kun een Lykke og een Hæder. Dette er den statsrettlige Trosbekendelse, som enhver har besvoret. Vi leve og dø for vor Religion, vort Fædreland, vor Forfatning og vor Konge!*

Revolution kunde medføre, men naar det, man befrygtede netop skete, vilde intet mere være i Stand til at standse Begivenhedernes Udvikling.“

Kaas tog her som altid tilbørligt Hensyn til Kierulffs Forestillinger, og de enedes om, at der indtil videre ikke skulde gøres andet end at tilvejebringe mere detaillerede Oplysninger saa hemmeligt som muligt.

Det varede ikke længe, før der kom en ny Kilde til Efterretninger om Jærnringsforeningen. Den 25de August om Aftenen modtog Kierulff en egenhændig Skrivelse fra Kongen, hvori denne meddelte ham, at Chefen for Generaladjutantstaben, Generalmajor Bülow, af den afskedigede Kaptajn Top af Livjægerkorpsen var bleven underrettet om, at Blok-Tøxen og Dampe vare indlemmede i et Selskab, der vilde gøre Revolution, og at de som Tegn paa, at de hørte til „Klikken“, bare en Gigtring paa den højre Haand, samt at Blok-Tøxen flittigt besøgte Gældsarrestanterne og formodentlig ogsaa vilde sætte sig i Forbindelse med de øvrige Fanger. Top var villig til at give General Bülow nøjere Underretning om alt. — Foranlediget ved dette Brev begav Kierulff sig næste Morgen til Fredriksberg Slot og satte sig i Forbindelse med Bülow. Resultatet af deres Forhandlinger blev, at Top skulde hverves og dernæst opfordres til at sende Politidirektøren Meddelelser gennem Oberstløjtnant Lytzen af Kongens Adjutantstab. Sidstnævnte bevægede lidt senere endnu to Officerer af Prins Christians Regiment, nemlig Kaptajn Morgenstjerne og Løjtnant Rheinländer, til at interessere sig for Sagen. Rheinländer var særlig egnet til at „operere“; han var Barndomsven af Dampe og stod paa venskabelig Fod med Tøxen, der ogsaa havde opfordret ham til at bære Jærnringsringen, hvilket han dog ikke havde villet.

For at komme de farlige Statsforbrydere til Livs havde Kierulff altsaa nu faaet organiseret baade et civilt og et militært Efterretningsbureau. Det første lededes nærmest af ham selv med Wendt og Høst som Medhjælpere. Officererne Top, Morgenstjerne og Rheinländer synes derimod at have aflagt Beretning til Oberstløjtnant Lytzen; fra hans Haand foreligger der i hvert Fald meget detaillerede Optegnelser om alt muligt, hvad de daglig meldte ham, ofte i en ret kuriøs og humoristisk Stil, der tyder paa, at han ikke er helt fri for at more sig lidt over alle de interessante Ting, som hans gode Ven Kierulff efterhaanden faar at vide.

Efter det store Apparat, som Politidirektøren satte i Bevægelse, ansaas den meget omtalte Jærnringsforening aabenbart for en Sammensværgelse af første Rang. Paa allerhøjeste Sted har man Indtrykket af, at den er et Selskab, der vil gøre Revolution, og naar en af Lederne — vistnok udelukkende af en let forklarlig Medfølelse — besøger Gældsarrestanter, udlægges dette, som om han ogsaa kan ventes at ville sætte sig i Forbindelse med andre Fanger, naturligvis i farlig Hensigt. Intet Under derfor, at Kierulff i Begyndelsen kunde blive noget nervøs, uagtet han ellers var en fornuftig Mand.

Det vilde blive altfor vidtløftigt endog blot tilnærmelsesvis her at gengive alt, hvad Politidirektøren kom til Kundskab om gennem sin store Stab. Det er ogsaa overflødigt, thi meget var intetsigende, i alt Fald med Hensyn til Sagens Kærne. Derfor skal der nedenfor kun gives en Oversigt over de væsentligste Momenter deraf samt anføres enkelte Biomstændigheder, der kunne antages at have særlig Interesse.

V.

En af de første Forholdsregler, som Kierulff traf, var at forelægge sine hemmelige Medhjælpere en Række Spørgsmaal, hvorpaa de skulde indsende skriftligt Svar. Eksempelvis skal her ordret gengives den Besvarelse, som Top indsendte. Den lyder saaledes:

Spørgsmaal.	Svar.
1. Hvem staar for Tingen?	Hovedmanden er egentlig Blok-Tøxen. Doctor Dampe og Landinspæcteur Roosen ere kun hans Medhjælpere; flere Formænd veed jeg ikke.
2. Hvor de især samles?	Paa de sidste 8 Dage har de ikke samledes paa noget bestemt Sted. De søger en bequem Leilighed til Sammenkomster.
3. Hvad er Planen?	Endnu er ingen fast Plan lagt, dog hveer Tøxen til at iluminere paa næstkommende Prinds Christians Geburtsdag, og haaber derved (efter hans eget Udtryk) at aabne Folkets Øine.
4. Hvorledes vil de udføre deres Plan?	Ved at lokke Misfornøiede af alle Stænder og i Tieneste værende Militaire paa deres Side. Denne Ting troer Tøxen end at være saa meget lettere, saafremt man inden 31te October ville nøde Landboerne til at betale Afgifter, da han siger at have Kundskab om, at man vil gore Oprør, om man ved Rettens Midler eller Tvång vil inddrive saadant.

5. Naar skulde Planen gaa i Udførelse? Da et tilstrækkelig Antal endnu ikke er i Foreningen (som de kalder det), saa er ingen Tid bestemt. Dog stoler man inden Prinds Christians Geburtsdag at have kunnet fatte en Bestemmelse, og har, indtil videre Forandring finder Sted, denne Dag den Ære at være bestemt til slig Skiendsels Daad.
6. Hvilke Militaire forlade de sig paa? Prinds Christians Regiment og Livregimenterne. De Officerer, som ere tiltraadte Foreningen (efter Tøxens egne Ord), ere af 2. Liv. Regt. Pr. Lieut. Stokfleth og Lieut. Svendsen; L. Bartels af Jydske og Capt. Frohboese, Lt. Brandt og Lt. Rheinländer af Pr. Christians Regt.
7. Er der ingen rige Folk, som understøtter dem? Nei. Det er fortvivlede Personer til Hobe, som selv have forspildt deres Lykke, og haaber ved en egenskabt Vælde at spille en Rolle.
8. Om de Svenske have nogen Deel i dette? Saavidt jeg endnu har kunnet erfare, bestemt ingen.
9. Det nærmere til Erfaring om Capt. Møller paa Møllerup. Man blamerer hans Forhold, at han for at have talt om Folkeopstand er sat under Tiltale, og beklager i ham en Aandsbroder.
10. Hvad er Tegnet? Jern-Ringen, efter det opgivne Symbol; dog ere ikke Alle, som bære dette Tegn, indviet i Planens skøndt i Hensigtens Hemmeligheder; thi man hverves endog til at bære Tegnet for at faa dette i Mode, idet

man ikke skiuler, at det er Tegnet paa en antisouverain Gemysbskaffenhed.

11. Hvilke samle sig hos Landinspecteur Roosen? Samlingerne er der indtil videre ophørte.
12. Hvem søger Tøxen med hos Mini? Tøxen kommer ikke mere til Mini, da han der skylder Penge. Standquarteret er forlagt til Gianelli paa Hiørnet af Østergade og Kongens Nytorv.
13. Gör de Eed og hvilken? Det har jeg endnu ikke kunnet erfare.
14. Hvor Arkivet er? Hos Tøxen for Tiden, dog er det ikke at stole paa, at det bestandig der vil have sit Forblivende.

Kbhvn. 8. Sept. 1820.

Alexander ¹⁾).

Det er værd at lægge Mærke til, at Kierulff ogsaa frygter for, at de Svenske skulde have en Finger med i Spillet. I saa Henscende bliver han imidlertid beroliget, idet ingen af de indkomne Besvarelser ved noget at berette derom.

Förøvrigt er der temmelig god Overensstemmelse mellem disse; særlig ere de militære Agenter enige om, hvem de angive som mistænkelige blandt deres Kamme-

¹⁾ I Begyndelsen underskreve de „opererende“ deres Breve og Meddelelser med et fingeret Navn. Professor Wendt kaldte sig saaledes „Christensen“ og Top havde valgt „Alexander“, engang inellem med Tilføjelse „den Lille“. Senere benytte de deres rigtige Navne.

rater. Ret pudsigt er det ogsaa, at Top og Rheinlænder gensidigt angive hinanden som Personer, paa hvem Sammensværgelsen kan forlade sig. Den ene har altsaa foreløbig ikke vidst Besked med den andens Ansættelse i det hemmelige Politis Tjeneste. Af civile Personer blev der ogsaa angivet eller antydet forskellige mistænkelige, navnlig blandt „Clis“ Medlemmer. Det var dog ikke alene i Kjøbenhavn; ogsaa i Provinserne bare Folk Jærninge. Der nævnes saaledes: Assessor Sørensen til Bredehage, Forpagter Knipschildt i Præstø, Kammeraad Aschlund i Nykøping p. S., Kirkesanger Schiødtz i Kallehave. De to sidstnævnte skulde endog fra Hovedstaden have faaet en større Sending Ringe til Uddeling i deres Hjemstavn. Paa Grund af denne sidste Efterretning begyndte Kierulff da ogsaa at knytte Forbindelser med enkelte Personer paa vedkommende Egne for at faa Oplysning om, hvor meget Bevægelsen havde grebet om sig der.

Politiet fik forholdsvis hurtigt mange andre mærkelige Ting at vide. Valget af en Jærning som Kendingstegn skulde betyde: „Jærnkraft til at afkaste Jærnaaget“; ifølge en anden Version laa dog den symbolske Betydning i den Omstændighed, „at Staten var gammel og led af Gigt, derfor skulde der anvendes Jærnkur“. Meningen med det hele var i Korthed den, at Selskabet her som i Spanien og Neapel skulde se at faa indført en Konstitution, da man antog, at der var Stemning derfor blandt en stor Del af Folket. Som Indledning til dette Formaals Fremme vilde man prøve paa at sætte et Antal Cirkulærer af den norske Forfatning i Omløb, og i Pressen skulde der optages Artikler, der kunde vække den rette Aand, saaledes f. Eks. Quirogas Tale og en af Tøxen forfattet „Ode til Sandhed“, der rigtignok alt een Gang

af Censor var bleven strøget i „Harpen“, men man haabede desuagtet ved en eller anden Snedighed at kunne faa den optagen i et offentligt Blad.

Blok-Tøxen agiterede ivrigt, som Top siger, for „at aabne Folks Øjne“ ved Hjælp af en Illumination paa Prins Christians Fødselsdag d. 18. September. Man antog, at Prinsen nærrede liberale Anskuelser og var gunstigt stemt for at faa indført en fri Forfatning i Landet. Kaptajn Frohboese vilde fejre Dagen ved et stort Aftenselskab og havde givet Løfte om at illuminere; det samme havde mange af „Clios“ Medlemmer, og man haabede, at disse saa godt som alle vilde være med dertil. En saa loyal Demonstration som at illuminere paa Tronfølgerens Fødselsdag mente Tøxen, at Politiet umuligt kunde finde Aarsag til at forbyde.

Politiet syntes imidlertid meget ængsteligt for, at denne Illumination skulde finde Sted, og pønsede paa at faa den forpurret. Det blev imidlertid overflødigt. Kaptajn Frohboese trak sig først tilbage. Han havde været saa uforsigtig en Dag, da Officererne samledes til Parolen i Gothersgadens Eksercerhus, at oplæse Quirogas Tale for en Del af dem. Dette var kommet Regimentschefen for Øre, hvorfor Frohboese i den Anledning fik en Irettesættelse. Kaptajnen meldte sig da syg og opgav baade sit Aftenselskab og Illuminationen. Med „Clios“ Medlemmer gik det ikke bedre; da det kom til Stykket, var der ingen, der havde rigtig Lyst dertil, og Planen blev opgiven.

Angivelserne variere mest med Hensyn til Foreningens Omfang, idet Medlemsantallet anslaas fra 50 til flere Hundreder. Top siger, at der i Virkeligheden var forholdsvis faa, men at Blok-Tøxen — som almindelig an-

saas for Hovedlederen — gerne vilde give det Udseende af, at der var mange, særlig ligeoverfor Proselyter. — Iøvrigt beklagede han sig over, at Almuen ikke viste Sagen tilstrækkelig Interesse. Han var misfornøjet med Pøbelens Optræden mod Jøderne; Pøbelen skulde kun bruges til at ængste de smaa Despoter, d. v. s. det kgl. danske Kancelli, thi dets Despotisme var værre end nogensomhelst anden. Han ytrede ogsaa, at Planen med Jærnringsforeningen maatte have „en højere Tendens“; der skulde navnlig indvirkes paa Borgere og Videnskabsmænd og fremfor alt paa Militæret.

Om Dampe hed det, at han var af den Anskuelse, at man som Regel ej skulde inklade sig med Embedsmænd. Særlig skulde man vogte sig for de unge nygifte Embedsmænd; thi de vare „timide“ og kunde let blive Spioner. En ung nygift Officer ansaa han for aldeles ubrugelig, „med mindre han da var ulykkelig gift“. Derimod skulde man især lægge an saavel paa det borgerlige som det egentlige Militære, blandt hvilket han vidste, at Blok-Tøxen havde mange Venner. Naar man blot kunde formaa 5—600 Mennesker til at samle sig paa Slotspladsen eller Kongens Nytorv, vilde der strømme mindst lige saa mange til af sig selv, og alt vilde gaa meget let. Han var meget begejstret for denne Ide og ønskede sig „Sværdet i Haand for at kunne virke“. Dampe var ogsaa misfornøjet med Pøbelens Forhold under Optøjerne mod Jøderne. Han ærgrede sig over, at den havde ladet sig prygle af Politiet og ikke slaaet Ruderne ind hos Justitsministeren og Politidirektøren i Stedet for hos Jøderne. Til Wendt havde han fortalt, at han vilde have forsonet sig med sin Skæbne, hvis der ikke var blevet lagt ham Hindringer i Vejen for at prædike, tale og skrive. Nu

var der ikke andet for ham at gøre end at blive „Konstitutionsmand ligesom enhver anden tilsidesat“.

Det var den Slags Efterretninger, der strømmede ind til Kierulff. Hvad han derimod ikke kunde skaffe sig Oplysninger om, var Stedet, hvor den hemmelige Forenings Medlemmer samledes, og hvorledes de i det hele taget havde organiseret sig — af den gode Grund, at der overhovedet ikke eksisterede nogen Organisation eller holdtes Møder. Fra „Clio“, der var mistænkt som et Slags Sammenholdspunkt, kom der ingen Nyheder af Betydning; det eneste skulde da være, at Medlemmerne anstillede Betragtninger over, hvorfor Politifuldmægtig Eberlin nu var bleven saa flittig Gæst i Klubben, da han ellers aldrig kom der. De mistænkelige Officerer i Prins Christians Regiment forholdt sig rolige; naar undtages den lille Episode med Kaptajn Frohboese, forlød det kun, at snart denne, snart hin, som tidligere vidstes at have baaret Ringen, nu atter havde aflagt den. Dette opgaves ogsaa at være Tilfældet med forskellige andre Personer, især da det rygtedes, at Politiet var paa Spor efter Foreningen, idet to Isenkræmmere vare kaldte op paa Politikamret for at afgive Erklæring om, hvormange Jærnringe de i den seneste Tid havde solgt. Herover syntes Isenkræmmerne at være blevene saa forskrækkede, at de foreløbig ikke mere vilde sælge denne Vare.

Kort sagt, det meste af hvad Politidirektøren fik at vide om Jærnringsforeningen maa karakteriseres som temmelig løs Tale og Snak, især naar der tages fornødent Hensyn til, at Angiverne naturligvis gerne vilde gøre deres Meddelelser saa interessante som muligt og derfor nok have benyttet ret kraftige Farver. Kierulff har tilfulde indset dette, hvad der fremgaar af en Beretning,

som han indsendte til Justitsminister Kaas den 19. September. Han giver først en meget nøje Beskrivelse af, hvorledes hele Efterretningstjenesten er sat i Scene, og omtaler dernæst alt, hvad der er kommet til hans Kundskab, med omhyggelig Redegørelse for, hvorledes det er sket; kun nævner han ikke de forskellige Angivere ved Navn, men betegner hver især ved et Chiffer, idet han som Aarsag hertil anfører, at han har lovet dem ubrødelig Tavshed med Hensyn til deres Navne og Livsstillinger. Efter denne objektive Fremstilling af Sagen ender han med at bemærke, at han ikke absolut kan indestaa for Sandheden, da meget er meddelt ham paa anden og tredie Haand. Han formener, det er bedst roligt at afvente Begivenhedernes Gang, da han finder, at der endnu ikke er tilstrækkelig Anledning for det offentlige til at skride ind, hvilket først bør gøres, „naar det kan ske med fornøden Effekt“.

I Anledning af denne Beretning skriver Kaas samme Dag til Kierulff, at hvis Sagen virkelig var alvorlig, maatte han anse det for rigtigst enten ved en retslig Undersøgelse og uden Hensyn til, at visse Personer derved kunde blive kompromitterede, at faa konstateret, hvad Politidirektøren var kommen til Kundskab om, og dernæst lade Tøxen og Dampe sætte under Tiltale eller ogsaa belægge disse to Personer med Varetægtsarrest, hvorhos man da tillige blev nødt til offentligt at bekendtgøre, at denne Foranstaltning var truffen, fordi de ansaas for farlige for den offentlige Sikkerhed.

I en omgaaende Svarskrivelse fraaader Kierulff bestemt, at der for Øjeblikket anstilles nogen retslig Undersøgelse, da de skyldige i saa Fald kun kunde fældes

ved Angivernes Udsagn. Dette var imod de Løfter, han havde givet dem, og, som han bemærker, respekteredes disse Løfter ikke, „vilde ingen for Fremtiden stole paa hans Ord, og Politiet vilde aldrig kunne sikre sig nogen værdifuld Assistance blandt Publikum“. Det blev da ved, at man fremdeles kun forholdt sig iagttagende.

Af hvad der i det foregaaende er skildret, faar man atter og atter Bekræftelse paa, at der allerede dengang i de bedre Samfundsklasser — Officerskorpset ikke undtaget — næredes frisindede Anskuelse og Ønsker om at faa indført en fri Forfatning. Mellem Venner dristede man sig endog til at vedkende sig disse Anskuelse, men dermed ophører ogsaa Dristigheden. Naar en Politifuldmægtig viser sig i en Klub, forstummer straks al Tale om slige Emner, og naar Politidirektøren forhører hos Isenkræmmerne, om de sælge mange Gigtringe, vover ingen længere at bære saadanne.

Imidlertid fortsættes Spejdersystemet, nu dog væsentligst rettet mod enkelte Personer, nemlig de formentlige Hovedmænd Blok-Tøxen og Dampe samt Landinspektør Roosen og Kompagnikirurg Kildahl Lund. De to sidstnævnte ansaas for farlige, fordi de antoges at repræsentere henholdsvis Kapitalmagten og den mere virksomme Agitation. De gaa dog snart ud af Spillet, idet Kildahl Lund, som det synes ved Wendts Bestræbelser, opgiver at agitere for udelukkende at beskæftige sig med Forberedelsen til Eksamen, og Roosen maa rimeligvis være kommen paa bedre Tanker, da han snart ophører at give Anledning til Omtale. Tilbage var der egentlig kun Tøxen og Dampe, som følgelig kunde skænkes saa meget mere Opmærksomhed.

VI.

Det vil her være paa sin Plads at dvæle lidt ved de Personer, der paatog sig at gaa det offentliges Ærinde. Først Professor, Dr. med. Johan Christian Wilhelm Wendt, R. af D. Da Politidirektøren, som før nævnt, omsider ved mange Overtalelser havde faaet Bugt med hans Betænkeligheder, opfatter han det aabenbart som sin Pligt „som loyal Borger og Frimurer“ at meddele alt, hvad der kommer til hans Kundskab, uden nogetsomhelst Forbehold. Han har i den Anledning sendt Kierulff mangfoldige Breve, der bære Vidnesbyrd om, at han efterhaanden kom til at staa i et meget kordialt og fortroligt Forhold til ham. Wendts Virksomhed bestod navnlig i at bringe de forskellige iagttagende og iagttagne Personer i nærmere Forbindelse med hverandre paa en saadan Maade, at det ikke vakte Opsigt. Han indbyder dem f. Eks. tilligemed andre Gæster til sit Hjem, hvor de jævnligt samles til, hvad man kan kalde „polititjenstlige“ Frokoster og Middage. Ved saadanne Lejligheder faldt der mere eller mindre frimodige Ytringer om politiske Forhold, og herom fik Politidirektøren straks nøjagtige Referater.

Wendt er almindelig bekendt for at have besiddet ikke alene en hæderlig Karakter, men ogsaa et meget varmtfølende Hjerte; han vilde gerne gøre godt overalt, hvor han saa sig i Stand dertil. Dette træder ogsaa stærkt frem i hans talrige Breve til Kierulff. Han betoner stærkt, at hvad han udretter for Politiet, sker ikke af Vindesyge; han vil ikke høre Tale om at forlange nogetsomhelst for sig selv. Derimod er han f. Eks. en overmaade varm Talsmand for Høst, hvis uheldige Pengeforhold han søger at bøde paa ved sin Indflydelse

hos Kierulff. Undertiden kommer det til Syne, -at han føler Samvittighedsnag over den Rolle, han spiller. Han søger paa en vis Maade at gøre Bod derfor ved i andre Retninger at tage sig af de af Politiet udsete Ofre, idet han støtter dem baade med materiel Hjælp og virkelig gode Raad. Særligt anvendte han megen Flid for at bringe Dampe til at blive et nyttigt Individ for Samfundet. Alt i alt kunde man føle en vis Sympati for Wendt, hvis han ikke havde vist en saa svag og uselvstændig Karakter, der saa at sige fuldstændigt lod sig hypnotisere af Politidirektørens stærkere Vilje. Derved blev han dennes lydige Redskab og bidrog meget til at bringe Ulykke over Dampe, der i god Tro saa op til ham som en Ven og Beskytter.

En Modsætning til Wendt var den afskedigede Kaptajn af Kongens Livjægerkorps Carl Frederik Ludvig Top. Han er bleven indviet i Sagen og tilbudt Ringen af en eller anden fordums Kammerrat, rimeligvis ovennævnte Kaptajn Fröhboese, og iler med at gøre sin Viden frugtbringende. Han lader sig ikke alene betale for at være Spion, men han er ogsaa i Ordets fuldeste Betydning, hvad man kalder „agent provocateur“. Han søger direkte at lede Ofrene i Fordærvelse; han er indsmigrende og forekommende i sit Væsen, lader, som han i et og alt bifalder deres Planer, og opmuntrer til at udføre dem. Naar Wendts Bestræbelser for at bringe Dampe til at opgive sine tvivlsomme og mislige Forehavender en Gang imellem synes at skulle krones med Held, bliver Top helt ulykkelig ved Tanken om, at Spillet skal tabes. Det er ogsaa ham, der til syvende og sidst overleverer Dampe i Retfærdighedens Hænder.

Et Mellemstandpunkt indtager Dr. jur. Jens Kragh

Høst. Det var en bekendt Personlighed, der alt tidligere havde gjort sig bemærket om end ikke paa den heldigste Maade. Han havde været Assessor i Hof- og Stadsretten, men var bleven dømt fra Embedet, fordi han gav sig af med at skrive Indlæg i Rettens Sager. Dette forhindrede dog ikke, at Regeringen overdrog ham saa delikate Hverv som at være politisk Agent i Udlandet eller saa betroede Poster som at redigere „Stats-tidende“ (1812—1813). Han havde i det hele udfoldet en betydelig Virksomhed som Forfatter og som Redaktør af forskellige Tidsskrifter. I disse lod han ofte Folk med frisindede Anskuelse komme til Orde, og det er maaske en af Aarsagerne til, at Kierulff anser ham for noget upaalidelig. Ikke desto mindre gør Politidirektøren ganske særlige Skridt for at sikre sig Bistand af Høst, der i Begyndelsen ikke synes at være overdrevent tjenst-ivrig, thi Kierulff maa minde ham om, at han skal „tage Parti og sige alt, hvad han ved“. Høst undskylder sig med, at han maatte nærme sig forskellige Personer med megen Forsigtighed, for at de ikke skulde opdage hans Forbindelse med Politiet, men lover iøvrigt at melde alt, dog med Forbehold af, at han ansaa det for „lovligt og moralsk“.

Hvad der særlig har fristet Høst, var den Udsigt, der bødes ham til Hjælp i hans yderst sørgelige Penge-omstændigheder. Efter at han første Gang har været hos Kierulff, skriver han til Wendt og beder Vennen om at lade vedkommende (Politidirektøren) vide, „at hans Ønske er et bestemt og sikkert Løfte om en til hans egen Personlighed og hans talrige Familie nogenlunde forholdsmæssig Vartpenge, indtil han maatte faa et passende Embede. Gaar dette Ønskes Opfyldelse i

Langdrag,* slutter Høst, „saa kommer den for sildigt.“ Wendt sender Brevet til Kierulff og anbefaler varmt at komme den stakkels Høst til Hjælp saa snart som muligt, „da han skal betale Husleje og har tvende Sønner, der skulde staa til Konfirmation“. Politidirektøren var da heller ikke uvillig til at hjælpe. Blandt hans Optegnelser findes en (udateret) Koncept til en Indstilling til Kongen, hvori det hedder:

„Den Person, som med mest Nytte skulde kunde bruges til at skaffe fuldstændigt Lys over Jærnringsforeningens Hensigter og Omfang m. m., er forrige Hof- og Stadsretsassessor, Dr. jur. Jens Krågh Høst. For imidlertid at kunne sikre sig hans fulde Virksomhed i at developpere Foreningen, tillader jeg mig at ytre, at det vilde være nødvendigt snarest at forskaffe ham, der med en Familie af Kone og 6 Børn er i højst trængende Omstændigheder, hvad han behøvede for at kunne leve, medens han opererede, samt at indvæve hans Interesse i Sagens Udfald, saa at han var aldeles afhængig af denne. De Løfter og Forhaabninger, som i denne Henseende blive ham givne, maatte derfor efter min allerunderdanigste Formening være affattede i en saadan Form, at den kunde skaffe ham Garanti for Opfyldelsen under enhver mødende Omstændighed. Hvad jeg derfor tillader mig at foreslaa, er, at Dr. jur. J. K. Høst maatte tilstaas en vis Sum maanedlig, saalænge han i den nævnte Henseende opererede, og, naar han skaffede saadanne Oplysninger til Veje om den omhandlede Forenings Hensigter, Planer, Forhandlinger m. m., som kunde sætte det offentlige nogenlunde i Stand til at handle, skulde han ej alene tilsiges Løfte om en passende Befordring under Toldfaget, men endog en vis aarlig Underholdning, indtil han befordredes, til at paatage sig Udarbejdelsen af en eller anden Del af Fædrelandets Historie.“

Høst har derefter indgivet et Andragende, hvorpaa Svaret er følgende Skrivelse fra Kongen til Kierulff, dateret 28de September 1820.

„I Anledning af Jens Kragh Høst's Ansøgning da har Du at tilkendegive ham, at vi antage hans Tilbud med de i Forslag bragte Udarbejdelser og bevilge ham derfor 100 Rdl. i Sedler hver Maaned, indtil han kan erholde en for ham passende Betjening. Disse Penge ville vi lade ham tilflyde ved Dig.
Frederik R “

Formelt faar Høst altsaa denne Understøttelse til Brug for historiske Udarbejdelser, og tvende saadanne¹⁾ ere da ogsaa udgivne af ham i de nærmest paafølgende Aar. Han har imidlertid ogsaa gentagne Gange senere faaet anden Hjælp fra samme Kilde, dels Smaasummer gennem Wendt, dels større Beløb fra Kierulff selv, hvem han jævnlig maatte ty til, naar Nøden trykkede ham. Man ser det bl. a. af et Brev til Kierulff dateret 26de Marts 1821. Høst fortæller heri, at han vel af alle Kræfter arbejder paa at spare ham for de idelige Pengeoverhæng, men da han for Øjeblikket er aldeles hjælpeløs og ikke kan søge Audiens hos Kongen, „rent ud sagt af Mangel paa Fodtøj“, saa paakalder han atter Kierulffs Godhed og beder om at maatte faa endnu et Forskud for April Maaned saa stort som muligt foruden det paa 20 Rdl., som han alt har modtaget. Kierulff har da rimeligvis atter talt hans Sag paa allerhøjeste Sted, thi en Maanedstid efter sender Kongen Politidirektøren et Brev med indlagte 300 Rdl., hvoraf Høst skal have 200 Rdl. og Top Resten. Endnu mange Aar derefter har Høst fremdeles trukket Penge paa samme Konto. I Februar 1835 skriver han saaledes fra Roeskilde til Wendt og beder ham besørge et Brev til Kierulff, hvori

¹⁾ „Udsigt over de 5 første Aar af Christian VII's Regering“ (1821) og „Struensee og hans Ministerium“ (1824).

han anmoder om, at der maa blive tilstaaet ham et større Pengebeløb til Dækning af forskellige Udgifter.

Hvad Høst udrettede i Politiets Tjeneste, stod dog ikke i Forhold til den rundelige Betaling, han fik derfor. Han synes langt fra at have været saa tjenstivrig som f. Eks. Wendt og Top, snarere tilbageholdende og forsigtig. Der findes ingen skriftlige Beretninger fra ham; hans Meddelelser ske altid mundtligt, enten til Kierulff selv eller ogsaa gennem Wendt. Han ses heller ikke paa nogen Maade at have forledt dem, som han paatog sig at iagttage, til at begaa lovløse Handlinger. Derimod var han ofte i Stand til at give Politiet Oplysning om, hvilke mistænkelige Skrifter, Afhandlinger o. l. Hovedpersonerne i Sammensværgelsen havde i Sinde at indsmugle i Pressen, og derved kunde den offentlige Censor i Tide averteres. Men denne Side af Høst's Virksomhed bragte i og for sig heller ikke Ulykke over nogens Hoved; det drillede kun vedkommende — ganske særlig Blok-Tøxen —, at saadanne Skrifter m. m. altid bleve undertrykte.

Kort sagt, man faar det Indtryk, at Høst har ment at kunne forsvare for sin Gud og Samvittighed at benytte Politiet som en ganske god Malkeko, men han har næppe med sin gode Vilje villet gøre Fortræd og har sikkert omfattet sit Hverv med temmelig megen Uvilje. Kierulff har aabenbart fra Begyndelsen af ventet sig mere af Høst, der var en dygtig Jurist med udstrakte Forbindelser og følgelig særlig egnet til at samle saadanne Data, som Politiet ønskede for at kunne skride virksomt ind. Senere maa han have indset, at Høst ikke svarede til Forventningerne. Naar han alligevel fremdeles vedblev at sikre sig hans Tjeneste i „det offent-

liges Tarv“, er det maaske, fordi han har anset det for mest diplomatisk at holde Høst oven Vande, for at han ikke skulde gaa over i Fjendens Lejr.

Medens Wendt, Top og Høst mere eller mindre have staaet i direkte Forbindelse med Politidirektøren, kan det samme ikke paavises med Hensyn til Kaptajn Morgenstjerne og Løjtnant Rheinländer. De synes i hvert Fald kun at have aflagt Beretning til Oberstløjtnant Lytzen, og det er ikke usandsynligt, at Aarsagen til, at de indlode sig paa at spionere, var et Tryk, der udøvedes mod dem af Lytzen, der, som alt omtalt, var Adjutant hos Kongen. Han har oprindeligt givet dem det Hverv at skaffe sig nærmere Oplysninger om Kammerater, der ansaas for mistænkelige; men da det snart viste sig, at der ikke var megen Fare at frygte fra den Kant, blev der ikke meget for dem at bestille i saa Henseende. Fra Morgenstjerne foreligger der ganske faa og intetsigende Efterretninger; Rheinländer derimod viser sig temmelig brugbar paa anden Maade, nemlig ved at iagttage Blok-Tøxen og Dampe, der vare hans fortrolige Venner. Intet tyder paa, at disse to Officerer ere blevne betalte med Penge, Løfter om Forfremmelse eller andre Fordele.

Endnu bør tilføjes, at nogle af de formentlig farlige Individider, saasom Blok-Tøxen, Dampe, Kildahl Lund og Roosen, i lang Tid bleve fulgte overalt, hvor de færdedes i Byen, af Poliets underordnede Betjente. Der foreligger meget detaillerede Rapporter om, hvad Klokkeslet vedkommende gik ud og kom hjem, hvem de havde besøgt o. s. v. Det lagde de paagældende naturligvis snart Mærke til, og Dampe blev saa forbitret derover, at han truede med at lade „de lange Lømler“,

der fulgte ham i Hælene, forsvarligt afbanke. Dette rapporteredes til Kierulff af Wendt, der dog samtidig benyttede Lejligheden til at forestille ham det unyttige og uheldige i slige Foranstaltninger fra Politiets Side.

VII.

Som alt antydet vare de allerfleste Jærnringsmennesker skikkelige Folk, der omvendte sig i Tide, saa at det egentlig kun var Blok-Tøxen og Dampe, som kom til at spille en vis Rolle. De mange Spioner rettede derfor tilsidst udelukkende Opmærksomheden paa dem og navnlig da paa førstnævnte, som mistænktes for at være Lederen.

Blok-Tøxen var en Mand, der nok kunde drille Myndighederne. Det foregaaende Aar havde han siddet i Varetagtsarrest i nogen Tid som sigtet for at have forfattet og bragt i Cirkulation en Mængde trykte Exemplarer af et anonymt Brev til Kongen, hvori denne opfordredes til at give Landet en fri Forfatning efter norsk Mønster. Han maatte imidlertid atter løslades, da man ikke kunde samle tilstrækkeligt Bevismateriale mod ham. I Folks Omdømme gik han imidlertid for at være den rette Ophavsmand, og det omgav ham i ligesindedes Øjne med en vis Prestige; det var en Mand, som Politiet enten var bange for eller ingen Vegne kunde komme med.

Kierulff fik ret snart Bekræftelse paa, at Blok-Tøxen gennemskuede Politiets hemmelige Virksomhed og ikke var saa langt fra at gætte, hvordan det hele hang sammen. Han fortæller det selv i sin Beretning af 19. September til Justitsministeren.

Den 5. September havde der været en af de før omtalte Frokoster hos Wendt. Næste Dag fik Kierulff

Referater, først af Wendt selv og sent om Aftenen tilige af Lytzen, der kom og fortalte ham, at Løjtnant Rheinländer om Formiddagen havde besøgt Tøxen og ved denne Lejlighed faaet at vide alt, hvad der var foregaaet hos Wendt.

Som Wendts Gæster nævnes i Politidirektørens Beretning Blok-Tøxen, Dampe, Høst, Dr. Gustav L. Baden og Professor Nyerup. Samtalen havde drejet sig om Konstitution, hvoraf Blok-Tøxen var en ivrig Tilhænger. Han trøstede sig med, at Statsmaskinen herhjemme absolut maatte gaa i Staa, thi naar Landboerne ej kunde betale Skatter, var der intet at lønne Embedsmænd med. Naar det kom saa vidt, maatte alt være forberedt. Han vidste, at adskillige Landboere i Jylland samt i Holbæk Amt ej kunde betale Skatter, og „at sende Militæret derhen var det samme som Nul“. Han talte ogsaa om nogle Aftryk af Norges Konstitution, der sikkert kunde ventes hertil inden Ugens Udgang. De skulde da averteres til Salg i Avisen, dog under en anden Titel end den rette. Nyerup og Baden (tvende agtværdige Embedsmænd, som Kierulff kalder dem) opponerede mod Tøxens Ideer. Baden bemærkede bl. a., „at om en Konstitution end var erholdelig, vilde det dog lede til Danmarks Opløsning, fordi de øvrige Magter ej vilde taale det“. Blok-Tøxen havde hos sig en Lommebog i Oktav, hvoraf han oplæste for Gæsterne sin „Ode til Sandhed“, der var bleven strøgen i „Harpen“, hvorover han var meget forbitret. Ligeledes oplæste han en Klage, som han i den Anledning havde opsat til Kancelliet. Han haabede i hvert Fald at faa Oden indrykket i „Vestsjællands Avis“. Det mest interessante var imidlertid, at Blok-Tøxen fortalte, at han var omgivet

af Spioner. En saadan havde tilbudt sig at renskrive for ham og været meget paatrængende. En mystisk Person havde tiltalt ham ved Vesterport og advaret ham mod Politiet, o. s. v. Da Rheinlænder næste Dag besøgte ham, udlod han sig endvidere med, at Rheinlænder formodentlig skulde passe paa ham (Tøxen), Wendt paa Dampe, og Høst paa en eller anden tredie Person. En anden Gang havde Tøxen sagt til Rheinlænder, „at Politiet alligevel ikke saa let skulde fange ham, thi om saadanne mere tvivlsomme Sager talte han aldrig — end ikke med sine bedste Venner — undtagen under fire Øjne“. Man kan derfor forstaa, at Blok-Tøxen træder stærkt i Forgrunden, og at Kierulffs Bestræbelser gaa ud paa at komme paa det rene med, hvad han foretager sig.

I Slutningen af September blev Blok-Tøxen meget syg og maatte holde Sengen i flere Uger, men desuagtet turde Politiet dog ikke tabe ham af Sigte. Det skaffede sig nøjagtig Underretning om alt, hvad han foretog sig fra Sygelejet. Hver Dag er der et Rykind i Blok-Tøxens Hjem ikke alene af Wendt, Høst, Top og Rheinlænder, men ogsaa af mange andre Personer. Inden Dagen er omme, har Kierulff da som Regel Beretning om, hvem der har været hos Tøxen, og hvad der i det hele taget er passeret. Af disse mange Beretninger faar man fremdeles ikke noget som helst Indtryk af, at den bestaaende Statsstyrelse var udsat for Fare; men man kan derimod af dem danne sig et fortræffeligt lille Genrebillede af det Liv, som en dansk Litteratus og Oppositionsmand dengang førte.

Forinden Blok-Tøxen naaede saa vidt, d. v. s. at blive Litterat og Politiker, ser man ham først som ung

Soldat ved Slesvigske Jægerkorps¹⁾, derpaa som Adjunkt ved Metropolitanskolen og senere som Overlærer ved Holmestrand's Skole, hvilken Stilling han opgiver, da han ikke kan taale Norges Klima. Saa vender han tilbage til Danmark, tjener nogen Tid i Kongens Livjægerkorps, bliver derpaa Landmand og faar en Gaard paa Sjælland. Den maa han imidlertid gaa fra og lander da atter i Hovedstaden, hvor han nu ernærer sig kummerligt ved litterær og journalistisk Virksomhed. Wendt, der under Tøxens Sygeleje næsten daglig besøgte ham i den tredobbelte Egenskab af Ven, Læge og „Jagttager“, skriver til Kierulff, at Sygdommens virkelige Aarsag var Nærings-sorg og ligefrem Nød. Foruden megen anden Gæld stod han i Restance for Husleje og kunde snart vente at blive kastet paa Gaden. Indtægter var der slet ingen af; Konen gik omkring og borgede og laante Smaabeløb, hvor hun kunde.

Den syge forstod imidlertid ikke alene at skaffe sig Venner, han forstod ogsaa at benytte dem. I dette uordentlige og fattige Hjem træffer man, foruden dem, der kom i Politiets Ærinde, Mænd som Rektor Arnesen, Kammerjunker Scholten, Løjtnanterne Brandt og Brockdorff samt flere andre. De besøge ham jævnlige og ere rede til at hjælpe dels ved at yde, hvad de selv formaa, dels ved at tale hans Sag hos indflydelsesrige Folk. Der maa have været noget tiltalende og sympatetisk ved Blok-Tøxen, og det laa rimeligvis i, at man følte sig tiltrukket af hans livlige Aand og mange Interesser.

Wendt og Rheinländer vise sig her fra deres bedste Side. Førstnævnte yder ham ofte Hjælp af sin egen

¹⁾ Selvbiografi fra en Ansøgning, som han skrev under sin Sygdom,

Lomme og foranstalter Indsamlinger til ham blandt Fri-murerne. Rheinlænder er ikke bange for at gøre det samme blandt Officererne i Prins Christians Regiment. Kildahl Lund og Mægler Gedde gaa omkring hos forskellige velstillede Folk med Anmodninger fra ham om Pengelaan, uagtet der vanker Ubehageligheder, naar deres Bestræbelser ikke altid krones med Held. Den affable Top viser sig ogsaa hensynsfuld mod Blok-Tøxen, bl. a. ved at sende ham — for Politiets Regning — 6 Flasker god Portvin til at styrke sig paa. Det havde i Begyndelsen kostet Top lidt Besvær at stifte Blok-Tøxens Bekendtskab; efter at det var lykkedes, maatte der vises ham smaa Opmærksomheder for at vinde hans Venskab og Tillid. Med Hensyn til Vinen skal i Forbigaaende bemærkes, at Blok-Tøxen Dagen efter at have modtaget den betror Rheinlænder, at han ikke kan forsvare at drikke mere end to Flasker af en saa kostbar Vin, saalænge han var i saa skrækkelig Pengetrang, hvorfor han ønskede, at en eller anden vilde afkøbe ham de fire andre. Den godmodige Rheinkender skaffer ham da ogsaa Vinen solgt.

Om Sygdommens Gang foreligger der daglige Bulletiner, som var det en fyrstelig Person, det drejede sig om. Det fremgaar af disse, at Blok-Tøxen et Par Gange i Oktober Maaned ikke har været meget langt fra at ende sin jordiske Tilværelse. Wendt er helt ulykkelig over al den Jammer og Elendighed. Den joviale Lytzen glæder sig derover; nedenstaaende lille Uddrag af hans Optegnelser karakteriserer hans Maade at se Sagerne paa.

„Onsdag d. 4. Oktober. Rheinlænder oplivede meget mit Humør Dags Middag, som havde været medtaget fra i Gaar Aftes. R. havde (uagtet Brugen af Iglerne etc.)

fundet Blok-Tøxen i Dag meget elendig og ligegyldig for alt samt syntes, at hans Kræfter var i en prægtig Af-tagende. Han havde paalagt R. at gaa til Fritz Jørgensen, Uhrmager paa Østergade, for at anmode ham om at komme til sig.* Jørgensen havde trykket sig ved at gaa, da han var bange for Smitte, men tilsidst gik han dog, og Lytzen faar ham bagefter til at komme op til sig for at fortælle, hvad Blok-Tøxen vilde. „Jørgensen angav kun nogle ligegyldige Ting, men oplivende for mig blev dog hans Samtale, idet han forestillede mig, at B. T. lagde for Døden, og at han havde fundet ham som en Kandidat, der ej havde langt tilbage, forinden han naaede sine Fædre, der for længe siden havde tiltraadt den lange Rejse.“ — Endelig afslutter Lytzen Dagens Gerning Kl. 9 Aften med et fromt Ønske for B. T., idet han skriver: „Morgenstjerne har besøgt Frohboese, han sympatiserer med B. T., er elendig som en Lazarus; han vil nu bestemt søge om at blive indlagt paa det militære Hospital. Enten den Karl lever eller dør, tror jeg er det samme, naar blot Fanden vilde tage B. T. — Amen.“

Det skete dog ikke dengang; Patienten bedredes i Løbet af nogle Dage. Men et Par Uger derefter var der atter Udsigt til, at Lytzens Ønske kunde gaa i Opfyldelse. Sygdommen fik saamegen Overhaand, at Blok-Tøxen opgav at tage Medicin eller nogetsomhelst andet; alle troede, at han laa paa sit yderste. Saa faar han pludselig den lyse Ide at sende sin Søn til „Slukefter“ paa Strandvejen for at hente „gammelt Øl med en Pind i“. Naar det blandedes med lidt Mælk og Vin, afgav det, som han ytrede, „en velsignet Drik, det eneste, han kunde nyde“. Det hjalp ogsaa. I Begyndelsen af November bedres hans Tilstand kendeligt; Lytzen skriver

gentagne Gange, at nu kan man desværre vente, at han om faa Dage vil være rask nok til at gaa ud.

Ligesom det gaar op og ned med Sygdommen, saaledes ogsaa med Vennernes Bestræbelser for at skaffe ham lidt bedre materielle Vilkaar. Intet forslaar til ham, og hvert Øjeblik maa der atter udsendes „Brandbreve“, som Lytzen kalder dem (d. v. s. Anmodninger om Pengelaan eller Gaver), bl. a. til Danneskjold, Schimmelmann og Møsting. Af sidstnævnte faar han omsider 50 Rdl., hvorimod de to andre intet ville rykke ud med, og herover er Blok-Tøxen meget forbitret. Det er morsomt at se de forskellige Faser af hans Sindstilstand. Naar der kommer Penge ind, oplives den kendeligt. „Saa leves der højt i hans Hjem“, hedder det i Rapporterne, „der steges og brases.“ Han politiserer, er kras og revolutionær i sine Udtalelser. Han glæder sig saaledes overordentlig over den Bog, som Heiberg nylig havde udgivet i Paris om det danske Monarkis Forfatning og den tilranede Suverænitet. Han praler af at have virket energisk for Konstitution, Frihed og Lighed, fortæller, at det var ham, der i sin Tid havde skrevet om Konstitution i de norske Blade, og er stolt over, at Politiet ingen Vegne kunde komme med ham. Men efterhaanden som Pengene forbruges, og Familien atter maa begynde at suge paa Labben, falder Humøret; han bliver mere og mere spagfærdig og tavs.

Naar Sygdommen af og til skænker ham nogle Dages Fred, begynder han at skrive Artikler til Bladene om forskellige Samfundsbrøst, der ere komne ham for Øre. Det gik f. Eks. ikke rigtig til, mente han, med Bispisningen paa Frederiks Hospital, og det skulde offentlig frem enten i „Skilderiet“ eller „Politivennen“. Han

vidste, at Kongen læste disse Blade og i Grunden var glad ved engang imellem at kunne faa at vide, hvad der passerede i Smug. Men Bladudgiverne vilde ikke altid optage hans Artikler. Herom beretter f. Eks. Lytzen den 20de Oktober:

„Hvad B. T. vilde have indrykket i „Skilderiet“ hentydende paa Mangor¹⁾, har Udgiveren nægtet at give Plads i samme. B. T. har dygtig skældt ham ud for dette og sagt, at hans Skilderi var slet og ikkun for det meste opfyldt med, hvad den elendige Karl og Flynder Guldberg under Navn af Ivan Bartol skriver og forlanger trykt paa forreste Side med udmærket stor Stil for ret at lade sit dumme og flove Tøj lyse frem. B. T. havde forsøgt at faa det i „Politivennen“, men samme blev ej der modtaget, da Bladet var sluttet; han lod det derfor bringe til Liunge, og vil man da i „Harpen“ læse det, naar ej (som B. T. siger) den næsvise Dreng Danchel nægtede det trykket; men skulde dette ske, vil B. T. straks i en Ansøgning sende det til Hans Majestæt og bede allerhøjstsamme lade sit Kancelli eller 1ste Justits-Col. bedømme, om det er et saadant Skrift, der strider mod Trykkefrihedens Love; derved opnaar B. T., hvad han i Særdeleshed ønsker, nemlig at gøre Hans Majestæt opmærksom paa Uhyret M.“ —

Blok-Tøxen er i Besiddelse af et vist Galgenhumør, der ikke let svigtede ham. Der er næppe Tvivl om, at han godt vidste, hvad han skyldte Æren af de mange flittige Besøg, som Kierulffs Medhjælpere aflagde ham, og det har

¹⁾ En afsk. Major Mangor, der havde Ansættelse som Fattigbestyrer. — Blok-Tøxens Artikel om ham blev tilsidst optagen i „Politivennen“ Nr. 253, 1820 med Overskrift „Fattigbestyrer-djæveln“.

aabenbart moret ham nu og da at lade dem løbe med et eller andet, som han ønskede bragt videre. Han er saa klog, at han aldrig udtaler sig nedsettende om Kongen — tværtimod. Engang, da det i Sygdommens første Periode saa allersortest ud for ham, tog hans Kone Mod til sig og gik uden hans Vidende og Vilje til den offentlige Audiens hos Kongen for at klage sin Nød. Udbyttet var 30 Rdl., som hun triumferende bringer sin Mand, der har ligget og raset over hendes lange Fraværelse. Nu bliver Blok-Tøxen uendelig rørt over den gode Konge, hvilket han tolker for Wendt, da denne besøger ham senere op ad Dagen. Han indser, at han ikke altid har baaret sig rigtig ad, og at han har staaet sig selv i Lyset. Den første Frugt af denne Selverkendelse er, at han aflægger Jærnringen (den ondskabsfulde Lytzen tilføjer dog, at det kun er, fordi han er bleven saa afpillet, at den ikke længere kan hænge fast paa Fingren) og vil søge Audiens, saasnart han bliver rask, for at faa et Embede. Han lod endvidere kort Tid derefter sin Hustru indsende en Ansøgning om Tilladelse til at holde Kaffehus og var meget spændt paa, om den vilde blive bevilget.

Blok-Tøxen var i det hele taget Opportunist om en Hals, og man kan ikke sige andet, end at han gjorde sine Sager godt. Han drog al mulig Fordel af Spioneriet og fik vedkommende til at gøre baade det ene og andet for sig. Naar han, som det af og til hændte, blev spurgt, hvorledes det gik med Jærnringselskabet, gav han det diplomatiske Svar, at han ikke kunde virke, før han blev rask og kunde komme ud. Men da han endelig kom ud blandt Folk igen, var han — bortset fra nogle enkelte Lejligheder, da Naturen gik over Optugtelsen — saa loyal en Undersaat som vel muligt; han attraaede

nemlig meget ivrigt et Embede under Rentekamret, der netop var blevet ledigt ved en Paludans Død. Det fik han dog ikke, men derimod tyde adskillige Julemærker paa, at han kort efter ligesom Høst fik en eller anden Statsunderstøttelse, d. v. s. blev købt. Det er muligt, at han før sin Sygdom var en af de farligste Personer til at virke for Jærnringsforeningen eller andre mislige Forehavender. Men senere voldte han ingen Bryderier. Tilbage staar det da at vise, hvad Dampe, den anden Hovedmand, foretog sig og udrettede.

VIII.

Dampe var i Somren 1820 endnu værre stillet end Blok-Tøxen. Han var jo forpligtet til at betale et temmeligt stort Underholdningsbidrag til sin fraseparerede Hustru og havde paataget sig at sørge for sin Moder, hvem han havde faaet indlogeret et Sted i Byen. Han havde saa godt som ingen Indtægter og vidste næppe, hvorfra han skulde faa det allernødvendigste. Han var i det mindste en enkelt Gang uden Tag over Hovedet og maatte overnatte paa Kongens Nytorv. Hen paa Efteraaret, omtrent samtidig med at Blok-Tøxen laa syg, naaede hans Elenighed sit Højdepunkt. Top beretter om ham, at han „ser utaalelig ud i Paaklædning som Geni, hvilket han giver med skæve Støvler, to, tre Huller paa hver“. Hans Bogsamling, der var hans kæreste Eje, blev berøvet ham for Gæld, og af „Clio“ blev han udslettet paa Grund af resterende Medlemsbidrag. Wendt viser ogsaa her sit gode Hjerte ved at hjælpe Dampe ud over de værste Vanskeligheder, saa at han ikke gaar helt til Grunde eller lider den Kval at se sin Moder komme paa Fattigvæsenet. En Smedemester Jørgensen i Store Helliggejst-

stræde, hvis Søn i sin Tid havde gaaet i Dampes Skole, fattede ligeledes Medlidenhed med Moder og Søn. Han understøttede Moderen med Penge og lod Dampe hver Dag spise til Middag hos sig.

Dampes pirrelige og heftige Karakter traadte under disse Omstændigheder usædvanlig stærkt frem. Han blev mere og mere umedgørlig og begyndte at ruge over utopiske Ideer. Efter at Blok-Tøxen var bleven syg, agiterede han ikke videre for Jærnringsforeningen; han mente, at ad den Vej kom man nu ingen Vegne. Han afbryder omtrent helt Forbindelsen med Tøxen og besøger ham kun en enkelt Gang under hans lange Sygdom. Men ikke desto mindre nærrede Dampe fremdeles megen Beundring for ham. En Dag i September havde Wendt et af sine Frokostselskaber og beholdt Dampe hos sig til Middag. De drak en Flaske Vin, og for at prøve Dampe foreslog Wendt, at de skulde drikke „Danmarks gode Konges Skaal“. Det gjorde Dampe meget beredvilligt, men udbragte derefter paa sin Side Blok-Tøxens Skaal med den Motivering, at hans store Kundskaber i Finansvæsenet passende kunde benyttes til at lade ham erstatte Collin som Finansminister.

Ved Oktober Kvartals Begyndelse lykkedes det Dampe at faa udgivet et lille Blad „Iagttageren“, der skulde udkomme to Gange om Ugen. I det første Nummer findes en satirisk Artikel om Byen Pampludrias Politi, hvis Betjente faa Ordre til at anholde alle, der gaa med Stropperne udenpaa Støvlerne, da dette var et ydre Tegn for Mænd med revolutionære Hensigter. Artiklen, der oven i Købet bar Overskriften „Jærnringen“, fik mærkværdig nok Lov til at passere Censuren, uagtet Kierulff flere Dage i Forvejen var underrettet om, at den

var i Opmarche. Derimod havde Blok-Tøxen ikke set den, forinden den kom i Bladet. Det ærgrede ham, da han fandt, at en saadan plump Satire kun kunde bidrage til at spolere alt, og han spaaede, at Dampe nok vilde ende med at løbe sig en Staver i Livet. Ogsaa andre af Dampes Omgangskreds misbilligede Artiklen. Kierulff fik saaledes Beretning om et Aftenselskab hos Boghandler Beeken, hvor bl. a. Dampe, Kildahl Lund, Dr. Baden og Høst vare til Stede. Talen var falden paa „Politiet i Pampludria“, og Dampe havde maattet høre forskellige Bemærkninger om det urimelige i at skrive saadanne Ting. Han var herover bleven saa opbragt, at han havde forladt Selskabet med den Ytring, at han ikke oftere vilde komme sammen med slige fejge Personer. Næste Dag udeblev han da ogsaa fra en Frokost hos Wendt, hvor han atter vilde træffe de fleste af Vennerne.

Dampes ilde Lune blev endnu værre, efter at Hof- og Stadsretten d. 17. Oktober havde frakendt ham Retten til at prædike og udøve jus docendi. Top traf ham den paafølgende Søndag hos Wendt og melder til Lytzen, at han var i høj Grad fortvivlet over sin Dom. Wendt vilde beholde ham hos sig den Dag for at „soulagere ham, da han frygtede for, at Dampe skulde blive tosset“. Det blev han omtrent ogsaa i den nærmest paafølgende Tid. Han gik omkring ikke alene hos Venner og Bekendte, men endog paa offentlige Steder og udviklede sine revolutionære Ideer for hvem, der gad høre paa ham. Han talte endog om at ville udstede Indbydelser til et nyt Selskab med det Formaal at fremtvinge en ny Forfatning. Kierulff havde megen Lyst til at se noget af Dampes Skriveri, men det var ikke saa let. Han havde bl. a. skrevet et Digt paa Tysk med Titlen „Brutus“,

der prædikede Hævn over Tyranner. Han læste det op for Wendt, og Kierulff fik Indholdet at vide. Men han vilde helst læse selve Digtet, og Wendt maatte se at skaffe det, hvilket tilsidst lykkedes. I den Anledning skrev han til Kierulff:

„Her sender jeg Dem efter given Løfte en tro Afskrift af de bevidste tyske Vers. For Guds Skyld! brug den meget varsomt, saa at Dampe ikke paa den fjerneste Maade faar Mistanke mod mig, ellers er jeg sandelig leveret. Jeg holder det for hellig Murerpligt at gøre alt, hvad De, gode Broder, til vor gode Konges og Landets Vel i denne for mig yderst fatale Crisis ønsker; men jeg bliver — det kan jeg ikke nægte — ofte bange og er lidt hed om Ørene, naar jeg tænker mig den Mulighed at blive røbet og at se en Brutus for mig!“

Digtet lød saaledes:

„Brutus! das war ein tapfrer Mann —
Habt Ihr den Nahmen gehört.
Er war zu Rom, da war auch der Tyrann,
Hört den Nahmen tausendmahl noch!

Es grämte ihn tief in die Seele hinein —
Habt Ihr davon gehört —
Dass ein Tyrann sollte im Leben seyn —
Hört davon tausendmahl noch!

Der Gedanke der drückte ihn schwer —
Habt Ihr jetzt so was gehört —
Ein Tyrann einathmet die Luft, wie er,
Höret, ja höret davon!

Wenn Blut das Vaterland retten kann —
Habt Ihr Solches gehört —
Ist die Rettung nicht fern, und bald fort der Tyrann,
O! höret, o! höret davon!

Damit Du nicht mehr kommest hier —
 Habt Ihr davon gehört —
 Zur Sicherheit folg ich nach 'Ades mit Dir,
 Höret, o! höret davon.

Für einen den Tod nicht fürchtenden Mann —
 Habt Ihr davon gehört —
 Giebt es auf Erden keinen Tyrann,
 Höret, o! höret davon.

Reich mir die Hand! in den Tod mit mir!
 Habt Ihr davon gehört!
 Verschmähst Du die Hand, sieh! ich reiche sie dir,
 Höret, o! höret davon!

Elender! Du kannst sie nicht verschmähen,
 Habt Ihr davon gehört!
 Du musst, ja Du musst nun mit mir gehen,
 Höret, o! höret davon.

Sobald nur gebietet ein freier Mann,
 Habt Ihr davon gehört!
 In den Tod ihm gehorchen muss der Tyrann,
 Höret, o! höret davon!

Hier hab' ich den Dolch, und der will Blut,
 Habt Ihr davon gehört!
 Sieh hier deinen Herrn nur durch meinen Muth,
 Höret, o! höret davon!

Er stiez ihn nach Hades, weg warf er das Joch,
 Habt Ihr die That gehört!
 Tyrannen! bebt! es sind Brutusse noch,
 Hört das tausendmahl donnernde Wort!*

Ellers var det, som sagt, ikke saa let at faa fat i Dampes Frembringelser. En Nat, da Wendt ikke kan sove, faar han i saa Henseende en lys Ide, som han meddeler Kierulff næste Dag:

„En stor Del af Natten har jeg tilbragt søvnløs, tænkende paa vores Kraftmand. Endelig fik jeg følgende Tanke. Dampes logerer for nærværende Tid i Studiestræde Nr. 54, 3. Sal hos en fattig Jøde. Dampes nuværende Periode (da han harmes over hans Dom) er den frugtbringendste hos ham paa Revolutionsideer. Jeg er overbevist om, at han sammensmører hver Dag en ny Plan, den ene værre end den anden. — Alle disse Mscripta kan han dog umuligen bære hos sig eller gemme dem hos Smeden. Mange maa ligge omkring i hans Værelse eller ere løseligen gemte der. — Jødekonen er takkelig, og D. er ingen Kostforagter, lad hende saa meget som muligt udenfor. — Jøden kender Penge! — Hvad synes De om denne Tanke? Jeg mener, i denne Tid løber han sig lettest en Stave i Livet, thi han er allfor gal! — Glem ikke hans gamle Moder, thi ved hende hænger hans hele Sjæl. — Han lever for det meste af Konditor-Punsch og hans Smeds Middagsmad, man kan altsaa sige med Horats om ham:

Pane egeo, jam mellitis potiore plurentis.“

Det bør imidlertid ikke forglemmes, at Wendt, samtidig med at han saaledes troede at opfylde sin Pligt som god „Borger og Murer“ ved at bistaa det offentlige, tillige og i endnu højere Grad viste sin gode Vilje til at bringe den forvildede paa bedre Veje. Naar Dampes rasede allerværst, kunde Wendts blide og hjertelige Ord dog nogenlunde berolige ham. Henimod Slutningen af Oktober synes Wendts Paavirkning at have frembragt et gunstigt Resultat; det lykkes ham nogenlunde at lede Dampes Tanker i en anden Retning, hvorover han meget glæder sig. Han skriver til Kierulff, at han har fattet oprigtig Godhed for Dampes, og „at det var Synd, at et

saa talentfuldt Menneske, der som Taler virkelig kunde blive begejstret og begejstre andre, skulde gaa tabt for Samfundet og Staten“. Han har beskæftiget Dampe bl. a. med at skrive en „Vejledning i Sygepleje“ og senere en „Kort til Hjerterne gaaende Piece om naturlig Religion“. Dampe mente, at Middelstanden følte Trang til en saadan Religion, da den ved enhver anden Gudstjeneste maatte føle, hvor søvngtig det gik til, thi Præsterne vare lunkne. Da Udkastet til Piecen var færdigt, indbød Wendt som saa ofte tilforn Dampe en Dag alene til Middag, for at de kunde tale derom. „Vi spiste Sagsuppen og Ribbenstegen“, skriver Wendt, „og bagefter foreslog jeg Dampe at drikke et Glas Vin, men han var i den Grad optagen af sin Afhandling, at han bad om Pen og Blæk; Papir havde han hos sig.“ Wendt lagde sig saa paa Sofaen og lod, som om han sov; imidlertid skrev og deklamerede Dampe, indtil Pigen kom med Kaffen. Medens denne blev nydt paa Forhøjningen ved Vinduet, red Kongen netop forbi med sit Følge. „Han har ogsaa Trang til Religion“, bemærkede Dampe og tilføjede: „han skal for mig altid være den bedste Borger i Staten, men aldrig Konge, thi han har for mange Abekatte omkring sig.“¹⁾ Efter Kaffen bad Dampe Wendt om at følge med til hans gamle Moder, og her saa Wendt ham „som et godt Barn, hvem man af Hjertet maatte holde af“.

Det lykkedes dog ikke Wendt for Alvor at bringe Dampe til Fornuft; Forandringen til det bedre var kun forbigaaende. Da Blok-Tøxen blev rask og begyndte at

¹⁾ Dampe havde netop paa dette Tidspunkt skrevet en Fortælling til sit Blad om „Abekattene og deres Konge“, der blev strøgen af Censor.

gaa ud, kom der snart gennem det militære Efterretningsdepartement Meddelelse om, at Dampe atter havde talt med ham og bragt forskellige Ting i Forslag sigtende til at udstede Opraab til Folket o. s. v., hvortil Blok-Tøxen dog stillede sig fuldstændig afvisende. I det hele havde Kierulff næppe fæstet synderlig Lid til Wendts Beretninger om Synderens Omvendelse. Men heller ikke fra Høst, der sagdes at nyde Dampes „juridiske Fortrolighed“, og af hvem der altsaa nærmest kunde ventes bestemte Oplysninger, fremkom der saadanne, uagtet det meldtes, at han jævnlig kom sammen med Dampe.

Det er nu forstaaeligt nok, at Høst, der maa antages at have været et ret klart Hoved, ikke fandt Anledning til at repetere al den forvirrede og meningsløse Snak, som Dampe fremkom med. Høst forholdt sig, som tidligere berørt, i det hele taget passivt, hvad der maaske var Aarsag til, at han ikke var langt fra selv at blive stillet under Observation. Hen paa Efteraaret var han begyndt at holde historiske Forelæsninger i „Clio“, og det ses, at Top eller Rheinländer stadig overværede disse og aflagde Melding derom til Lytzen. Saaledes hedder det f. Eks. i Lytzens Optegnelser for 26de Oktober. „Top har i Gaar Aftes hørt Forelæsninger hos Høst; han læste over den spanske Revolutions Historie, holdt Lovtaler over dens Fremgang, Aand og Orden, samt Berømmelse over dens Hovedpersoner. I Dag havde Top hørt Høst læse over Christian d. 5tes Historie, ved hvilken Anledning han holdt Lovtaler over Griffenfeldt og hans fine Politik, og gjorde Høst nogle Sidehug til Suveræniteten.“

Det tør formodes, at Kierulff ved at læse slige Beretninger er kommen til det Resultat, at Høst næppe

førte rent Brød i Posen. Han var aabenbart ikke den Mand, der kunde ventes at ville vise Nidkærlighed for at fange Statsomvæltteren i hans egne Garn. Men en saadan Mand var Top. Fra det Øjeblik, han begyndte at tage Dampe under særlig Behandling, kommer der Fart i Tingene.

Henimod Slutningen af Oktober ser man, at Top ogsaa indbydes til Wendts Frokoster og Middage. Dampe stifter her nærmere Bekendtskab med den Person, der desværre saa godt forstod at modarbejde Wendts gode Hensigter. En af de første Gange, de vare trufne sammen hos Wendt, fulgtes de ad ved Bortgangen. Top udbad sig den Ære at nyde en lille Forfriskning med Doktoren hos en Konditor. De gik til Michaelis i Kronprinsensgade, hvor Dampe var kendt og, som det sagdes, noget charmeret i Konditorfruen. Ved et Glas Punsch gav han nu Top et foreløbigt Begreb om sine Planer, udviklede for ham, hvorledes den nye Forening skulde indrettes, og hvem han mente at kunne faa til Medlemmer. Wendt og Kildahl Lund havde vel ikke ganske billiget Planen, ja endog fraraadet den, men Dampe mente, at de nok vilde give deres Samtykke. En anden Mand, som Dampe var meget glad for, da han repræsenterede den saakaldte Middelstand, var Smedemester Jørgensen i St. Helliggejststræde, „en rask Karl, der før havde talt mod Regeringen og i den Anledning maattet give Møde for Politidirektøren, men som herlig havde klaret sig“. Foruden ham var der en anden Smed Mittag og en Guldsmed Timmermann. Dampe smigrede sig med snart at kunne faa en 5—600 Mennesker indviede i Hemmeligheden, hvorefter Selskabet paa en beskeden Maade skulde opfordre Publi-

kum til at afgøre, om det vilde have Suverænitet eller repræsentativ Forfatning.

Alt dette var Vand paa Tops Mølle. I de første Dage af November ses han i fuld Gang med at hjælpe Dampe med at renskrive Plan og Indbydelse til Selskabet. Dampe betroede ham endvidere, at han alt for et halvt Aars Tid siden havde haft noget lignende for med Høst, og at hver af dem gæmte Halvdelen af, hvad der var skrevet dengang.

Dampe synes at have været meget forsigtig med sine Papirer. Den 8. November melder Top til Lytzen, „at Dampe gemmer alle til Sagen henhørende Dokumenter i et stort Franskbrød, som han har i Lommen, — i en Peberbøsse eller i Piben af en Lyststage“. Paa den anden Side ser man, at Top ogsaa er meget ængstelig for, at andre skulle faa Nys om disse Gemmesteder og spolere Sagen for ham, idet han udbeder sig, at „Wendt paa ingen Maade faar at vide, hvor Dampe vil bevare sine Papirer“. Det varer da heller ikke længe, før Top tilbyder Dampe at gemme alle de skriftlige Sager for ham, hvilket Dampe troskyldigt gaar ind paa.

Dette var Begyndelsen til Enden. Top og Dampe arbejde paa at faa ovennævnte Plan og Indbydelse udfærdigede og renskrevne, men Top trækker Tiden ud for at faa Lejlighed til at sende Kierulff en Afskrift. Man ser, at han endog søger Audiens hos Kongen, rimeligvis for at forklare, hvilken god Gænge det hele nu var kommet i. Derimod undgaar han omhyggeligt at komme i Berøring med Wendt, som da personlig opsøger Top og beder ham være sig behjælpelig med at faa Dampe til at slaa sine dumme Tanker ud af Hovedet, hvilket Top ogsaa lover, men ganske sikkert med den Bagtanke

ikke at holde det. Wendt skriver den 6. November til Kierulff, at han har aftalt med Top at bringe Dampe til Fornuft: men for Resten ærgrer han sig over Dampe, som han aldrig ret kan stole paa, og erklærer, at han er led og ked af det hele. Det volder ham Tidsspilde og kunde let udsætte ham for Kongens Mishag og Medborgeres Omtale, hvis saadanne tarvelige Hoveder som Blok-Tøxen og Dampe gjorde ham til Genstand for en Artikel i deres Blade.

Samme Dag indsender Top ogsaa en Beretning, hvori han meddeler, at Dampe skynder paa ham og vil have, at alt skal ske snart, men foreløbig vilde han dog kun have Top til at skaffe et Værelse, hvor man under Paaskud af at ville stifte et Velgørenhedsselskab kunde holde Klub, ryge en Pibe Tobak og drikke et Glas Øl, tilsyneladende i al Uskyldighed.

Det af Dampe og Top affattede Program havde følgende Ordlyd¹⁾:

„Alene paa Retfærdighed og Agtelse for alles Rettigheder bygges frie Regeringsindretninger“²⁾.

Den, der tænker som Mand og som Menneskeven, ønsker Retfærdighed og Folkets Vel mere end sit eget Vel.

Saa lærer en indre Stemme i det ædle Hjerte, saa lærer Fornuftens og Religionens hos den, der har Religion.

Den, der tænker som Mand og som Menneskeven, ønsker det gode udrettet ved godt, naar det kan ske.

Men den, der tænker som Mand, frygter kun een Ting: at gøre Uret. Farer frygtes kun af foragtelige fejge og elendige Slaver.

¹⁾ Dette og de i det følgende gengivne Dokumenter ere Kopier af dem, der bleve forefundne hos Dampe, da han senere arresteredes.

²⁾ Ludvig XVIII i sin Proklamation til Franskmændene af 25de Oktober 1820.

Der er Nationer i Syden, hvor en Del af Folket nylig har med Magt forandret Regeringsformen.

Der er og mange i Norden, hvem det synes, at en Forandring i Regeringsformen er højest ønskelig og vigtig for at afvende og bøde paa megen offentlig og privat Elendighed. foruden dette, at der gives Regeringsformer, der ere værdigere for frie Mennesker end en uindskrænket Enevoldsmagt.

Vi bedømme her ikke disse Meninger eller de andre Nationer. Men af det Eksempel, de have givet, følger ikke, at vi skulle derfor ogsaa forene os og med Magt forandre Regeringsformen, men vi skulle følge Retfærdighedens Stemme. Retfærdighedens Stemme skal følges af Folket og af Kongen.

Retfærdigheden skal forebygge Magtens Anvendelse og Borgerkrig. Retfærdigheden skal for bestandig sikre Landets Rolighed og Lykke.

Vi forlange ikke Forandring i Regeringsformen, men vi nævne Retfærdighed, og det skal ske, at vi erholde den. — Norden bruger Retfærdighed, hvor Syden skrider til Magt og Krig. Thi saadant er Folket i Norden, at naar det indser, hvad der er retfærdigt, da staar og falder det derfor, og saadan er Herskeren i Norden, at Ordet Retfærdighed vækker hans Ærefrygt. Vi staa og falde for Retfærdighed alene, thi Retfærdighed er noget guddommeligt. Vi staa og falde endnu mere derfor, naar Statens Vel staaer i Forbindelse dermed.

Vi sige ikke, at Regeringsformen skal forandres. Vi sige, at en Nation har Ret til at bestemme Regeringsformen og til at forandre den, om den vil. Thi Kongen har Ret til at bruge den Magt, der er ham givet, men Kongen var et Menneske, før han fik Magten ligesom efter den Tid, og intet Menneske kan give sig selv Magt over et helt Folk.

Kongen har altsaa Magten af Folket. Folket giver Magten; Folket gør Indretningen med Regeringen. Alt dette maa Folket have Ret til, efterdi Kongen har modtaget disse Bestemmelser af Folkets Haand.

Folket er til alle Tider. De enkelte Slægter af Folket, som leve, afløse hinanden. Ingen enkelt Slægt raader over det hele Folk eller over de andre Slægter. Vi raade ikke

over vore Efterkommere eller over det danske Folk til alle Tider. En enkelt Slægt har indrettet Regeringen og givet Kongen Magten. Men denne Regeringsindretning bestaar ikke, fordi hin Slægt havde at byde over os, men fordi vi antoges at have givet vort stiltiende Samtykke. Indretningen bestaar hidtil ved det nuværende Folks Vilje.

Vor Slægt betragtes da som den, der har gjort den nuværende Statsindretning, men den har ingensinde forpligtet sig til aldrig at ophæve den, heller ikke kan nogen enkelt Borger have forpligtet sig dertil, saasom det ikke staar i nogen enkelt Borgers Magt.

Dersom den nuværende Statsindretning bestaar ved den nuværende Slægts Vilje, saa kan den ogsaa kun ophæves ved den nuværende Slægts Vilje. Det er det nuværende Folks Rettighed efter forandrede Ideer at kunne forandre den Indretning hos sig selv, som det har gjort for sig selv.

Det danske Folk har i 1820 samme Ret til at forandre Regeringsformen, som det havde i 1660, i hvilket Aar Folket forandrede Regeringsformen.

Her er Folkets Ret, og her er Kongens Ret. Den, som gaar udenfor sin Ret, handler uretfærdigt. Den, som bruger sin Ret, skal have Retfærdigheden til Skjold.

Dersom Folket gaar ind i Kongens Ret, bruger det Vold og Oprør. Dersom Kongen gaar ind i Folkets Ret, bruger han Vold og Tyranni og Anmasselse.

Kongen har Ret til at gøre alt, hvad der følger af hans Magt, men han har ikke Ret til selv at bestemme, hvad Magt han skal have, thi ellers maatte han kunne give sig selv Magt, og ingen kan give sig selv Magt over sine Medmennesker, saasom de alle ere oprindelig lige, men den overdragne Magt kan han benytte. Alt, hvad han gør udenfor dette til selv at bestemme sin egen Magt, er udenfor hans Ret.

Den, som antager dette, maa antage, at Folket er Kongens oprindelige Slave, uagtet Kongen dog oprindelig kun er et enkelt og svagt Menneske blandt Folket. Han maa antage,

at en Samling af Mennesker er oprindeligen og ved Naturen given i et Menneskes Vold, hvilket er en oprørende Tanke.

Folket maa da kunne bruge sin Ret til at forandre Indretninger, og ethvert Indgreb i denne Ret, som i enhver Ret, er Vold.

Men naar et Folk gør en Indretning, da maa det handle som ethvert Selskab. Det maa stemme; det maa vælge deputerede til at stemme; det maa udøve sin Stemmerettighed; Flerstemmighed maa gælde.

Denne Flerstemmighed kan vælge eller forkaste den ene eller den anden, den gamle eller nye Regeringsform, men hvad Folket vælger, staar fast.

Vi forlange, at Folket i Fred skal bruge sin Ret til at stemme.

Vi forlange det, fordi det er retfærdigt og atter retfærdigt.

Vi forlange det, fordi i en Tid, da Begreberne mægtigt have forandret sig — saa mægtigt, at der rundt om fremkommer den ene Revolution efter den anden —, da har Folket om nogen Tid den første Anledning til at sætte sin Ret i Udøvelse.

Vi forlange det, fordi Retserkendelsen, der altid nødvendig maa haabes, forebygger Borgerkrig og betrygger Staten for bestandig for det, der hos andre Nationer er Ret.

Vi forlange det, fordi ingen Magt i Europa kan uden Blusel undslaa sig for at erkende denne Ret og den retfærdige Paastand af dens fredelige Brug, fordi derved hæves alle de Indvendinger, som fra europæiske Magter ere gjorte mod dette: at en Del af Folket med Magt gør Forandring, i Stedet for dette: at hele Folket bruger fredeligen sin Ret.

Vi erklære, at vi staa og falde for Retfærdigheden mod Vold, thi Vold, fra hvilken Side den end kommer, opløser Staten, og da i lige saa høj Grad, om den kommer fra Tyrannerne som fra Oprørerne.

Vi erklære, at Folket har samme Ret mod Tyranniets Vold som Kongen mod Oprørernes Vold.

Vi erklære, at vi have samme Ret mod Kongen, om han

gjorde Indgreb i vor Ret, som han, om Folket gjorde Indgreb i hans. Dette følger af alle Begreber om Ret.

Vi forlange at Folket frit skal bestemme eller vælge deputerede til at stemme om Regeringsformen.

Dette erklære vi højt og vige ikke fra hinanden, men bestaa med hinanden til det yderste, indtil det er opfyldt.

Enhver, der elsker Retfærdigheden og Statens Vel mere end Livet er med os. Enhver hvem disse Ting og alt højere er ligegyldigt, enhver, der er fejsk og bange Slave, enhver, der lever et nedrigt Liv kun for Gunst og Fordel, kort, enhver uægte Nordboer og uægte Dansk uden nordisk Kraft og Retsind frygte og vende sig bort!

Endvidere opsattes der et Skrift, hvis Indhold er en mere direkte Opfordring til at indtræde i Selskabet samt Fremstilling af dets Plan. Det lyder som følger:

Er De beredt til i Forening med flere hundrede Brødre offentligt at møde for at forlange, at Folket uhindret maa stemme, om den gamle Regeringsform skal bestaa eller en ny vælges og hvilken ny?

Er De beredt til at møde saaledes bevæbnet ikke til Angreb mod nogen, men til mod al mulig Vold?

Er De beredt til at modstaa, ikke alene Vold, men og alle lokkende falske og bedrageriske Forestillinger fra de mægtige og at blive fast ved det, De nu engang for alle selv erkender, nemlig at Folket har Ret til at stemme om Regeringsformen, at alt Indgreb i denne Ret ikke kan komme fra nogen retmæssig Magt, men alene fra Vold, og at al Vold berettiger til Forsvar og Væрге?

Er de beredt til, om De end blev som den sidste tilbage, at forblive under Vaaben, saalænge indtil Folkets Ret er erkendt og udøvet, og hellere at opofre Livet end Retfærdigheden?

Et Haandtag er ubrødeligt Lofte paa ærlige og kraftfulde Nordboeres Vis.

Æreløs hvo der sviger!

I Samfundet af Nordboere for Ret.

Enhver kan optage i Samfundet den, han kjender som Mand af Ære, der hellere lader sit Liv end bryder sit Løfte. Den, som optages, giver ved Haandtag Løfte om Opfyldelse af Samfundets fire Forpligtelser og tegner sit Navn paa Listen; den optagende sit ved Siden af og indestaar for den optagne som for sig selv.

Plan.

Naar Samfundet har mødt, udstedes Proklamation til Folket og Afæskning til Kongen af hans Erklæring, om han erkender Folkets Ret.

Naar denne erkendes, foranstalles Stemmen over hele Riget eller Udvælgelse af deputerede til at stemme om, hvilken Regeringsform der skal bestaa eller vælges.

Imidlertid indbyder Samfundet de Borgere, som ville med Afløsning forblive under Vaaben, til Værge mod alt Indgreb, saalænge til Regeringsform er valgt og fra alle Sider erkendt.

Men erkendes ikke Folkets Ret af Kongen inden 24 Timer, da betragtes han som den, der vil bruge Vold. Og denne Vold tvinger til en kortere Fremgangsmaade.

Samfundet indbyder da alle Hovedstadens Borgere til øjeblikkelig ved offentligt Raab at stemme om Antagelse af fri Regeringsform.

Derpaa udstedes Opfordring til alle andre Landets Borgere paa det snarreste at følge Hovedstadens Eksempel. De, som ikke inden en bestemt kort Tid indsende Beretning om Udfaldet af Stemningen, anses for selv at have frabedt sig deres Stemmeret.

Imidlertid forblive alle de, der ved offentligt Raab have erkendt Folkets Ret, under Vaaben, og saadanne Forholdsregler tages, hvorved al videre Vold tilintetgøres. En Proklamation om det, der er foregaaet, og om Kongens Forhold udstedes til alle Europas Magter.

Er fri Regeringsform af Folket indført, vælges Mænd til nøjere at udkaste den, hvis Forsamlinger og Debatter blive offentliggjorte. Hvorefter hele den valgte Regeringsform træder i Kraft.

Som alt nævnt havde Top disse Skrifter i sit Væрге i nogen Tid. Derved fik han Lejlighed til at vise Kierulff dem og til at tage Afskrifter deraf. Efter at have faaet dem tilbage foreviste Dampe dem efterhaanden ikke alene for alle Politiets Hjælpere, Wendt, Høst og Rheinkænder, men ogsaa for Smeden Jørgensen, i hvis Hjem han jo som Regel spiste til Middag. Jørgensen fandt, at det kunde være rigtig rart at faa en saadan Forening; han følte sig aabenbart smigret ved Tanken om at komme i Selskab med de fine Navne, som Dampe nævnede ham. Han fik Lov til at beholde Papirerne et Par Dage for at vise dem til andre af sin Omgangskreds.

Dampe vilde ogsaa gerne have de militære Underklasser gjort bekendte med sine Planer og henvendte sig i den Anledning særlig til Rheinkænder, der imidlertid undskyldte sig med, at Skrifterne laa over Soldaternes Horisont; de maatte have noget mere fatteligt. Dampe forfattede derfor et Par nye Opraab, der kom til at se saaledes ud:

Der er et enkelt taabeligt Menneske, som kalder sig Konge. Han med sine Kreaturer kan gøre mod os al den Uret, de ville, vi have ingen Ret imod dem, og de sige, at vi ere fødte til at være deres Slaver.

Men Menneskene ere alle af Naturen lige, de fødes alle ens, og Gud har aldeles intet Mærke sat, at den ene skulde være Slave af den anden.

Have de Borgere, der for mange Aar siden have levet, gjort en saadan Indretning, da kunne de Borgere, der nu leve, kaste den omkuld; thi de Borgere raade ikke over dem, der nu leve.

Det er en slet og nedrig Indretning, at det ene Menneske skal være Slave af det andet, som ikke er bedre Men-

neske; at det ene Menneske skal gøre mod det andet, hvad det vil. Ligesaa godt kunde man være overladt til Røverne, som plyndre paa Landevejen. Kongen har saaledes plyndret os alle i 1813.

Der maa være Lov i Landet og Loven overholdes.

Men Kongen og Kreaturerne give slette Love og overtræde Lovene. Deraf følge hundrede Elendigheder.

Vi ville ophæve Slaveriet og Elendigheden, som trykke os alle.

Vi ville være med at give Love, vi ville, at de overholdes, vi ville staa under Lov og ikke lade os træde i Stovet af enkelte Mennesker, vi ville ikke være Slaver, vi ville være frie, frie Mænd med Lov.

Friheden leve!

Frihed eller Død!

Soldater! paa den ene Side se I Frihed og Medborgerne, Eders Brodre, som have lidt med Eder, Folket, med hvilket enhver Soldat staar, og den fælles Ære tilligemed Borgerne at have befriet Fædrelandet for Slaveri og Elendighed; — paa den anden Side se I Lænker og Trældom og de Umennesker, der have traadt paa Eders Nakke, og den Skam at være Haandlangere for Folkets Fjender og Undertrykkere.

I det andet Opraab er Indledningen enslydende med sidste Stykke af det foregaaende, hvorpaa der fortsættes:

Ja, kan nogen Soldat bære den Vanære i nogle Uslingers Tjeneste at træde paa Medborgeres, paa lidende Medbrodres Lig; thi kun over deres Lig skal Elendigheden vedblive at bestaa.

Vælger!

Brave danske Mænd og Krigere! rækker Borgerne, Eders Brodre, Haanden! Op til fælles Kamp mod knejsende elendige, som ville træde paa os alle! De skulle nedtrædes i Stovet som et vissent Rør!

Frihed over Danmark!

Op alle Danske! op alle kække og gæve Nordboere! Op!

Spanien, Neapel og Portugal have længe nok været i alle Hjerter, — hvor langt er der fra Hjerterne til Handlingerne?

Der skulde altsaa nu tænkes paa et Lokale. Dampe kunde imidlertid ikke bestride Udgifterne hertil, men den opofrende Top var villig til at gøre alle fornødne Udlæg; han lod indrykke et Avertissement i Adresseavisen, og efter de indkomne Billetter lejede han og Dampe et Par Værelser i Brolæggerstræde Nr. 73. Top betalte Lejen for en Maaned, og alt var nu klart til at lade Foreningen løbe af Stabelen.

Kierulff lader paa det daværende Tidspunkt til at have været temmelig urolig. Navnlig laa det ham stærkt paa Sinde at faa opklaret, hvorledes det egentlig forholdt sig med den „røde“ Smed i Helliggejststræde, om det virkelig var tænkeligt, at Dampe gennem ham havde skabt sig Tilhængere blandt Middelstanden. I den Anledning maatte Wendt, skønt han var „ked og led af det hele“, atter holde for. Den 12. November skriver han til Kierulff, at han efter Løfte havde tilbragt den foregaaende Aften i „det bestandig Borgerlige Selskab“ for at sondere Stemningen. Han beroliger straks Politidirektøren med, at Jørgensen ikke er Medlem. Der var ca. 80 Mennesker til Stede. Wendt giver sit Murerord paa, „at Medlemmerne af dette Selskab, der netop bestod af Kærnen af Borgerne, saasom Slagtere, Bagere, Smede osv., ikke ere disponerede til at modtage Dampes første Mælk, hverken den religiøse eller politiske“. Ved Bordet sang de Fædrelandssange af Ingemann og talte om deres gode, elskede Konge. Wendt tilføjer, „at naar Dampe netop stoler paa denne Klasse, beviser det, hvor ubetydelig han er. Han vil aldrig faa Indpas hos dem. Blok-Tøxen og tusinde Damper ville umuligt kunne tage

deres loyale og naturlige Følelser bort.“ Sluttelig siger Wendt, at man aldeles ikke har noget at frygte, men kun skal passe paa, at Dampe i sin eksalterede Tilstand ikke gør dumme Streger, der kunne faa sørgelige Følger. Allerede et Par Dage derefter maa Wendt imidlertid være kommen paa det rene med, at Dampe ikke alene havde begaaet dumme Streger, men at Sværdet hang i en Traad over hans Hoved. Man ser det af nedestaaende Brev, som han sendte til Kierulff, umiddelbart før Dampe blev arresteret. Dets usammenhængende Form og rørende Indhold vise noksom, at det er skrevet i heftig Sindsbevægelse ved en eller anden Efterretning om, at Dampe ikke stod til at redde.

Gode Broder!

Som Murer med Murerhjerte! siger jeg Dem, tag Dampe, men anse ham som et forkert Menneske, der ved Nød, Elenighed, ulykkeligt Ægteskab, Fremtids Sorg og mørke Udseende vover alt. Arrester ham; men bed hos vor ejegode Konge for ham, at han kommer bort med passende Rejsepenge. Det er nødvendigt for Kongens høje Person, for andre brave Mænd. for os, at han sættes under Formundskab, men De vil vist allerede ved det første Præliminær-Forhør finde, at hans Hjerte, naar de forkerte Lidenskaber ere standse, er et Barns. Tag ham blødt; i Lidenskabernes Krysninger er han farlig. Husk paa hans gamle Moder — og saa tag ham til Dem som et Menneske, der er paa gale Veje og kunde gøre stor Fortræd, men ogsaa som en videnskabelig Medbroder. Lad ham i Arresten faa det godt; underret ham om hans gamle Moder, at hun er hos mig, og De vil sandelig vist sande mine Ord, at D. vil ofte græde for Dem! Vi skyldte vor gode Konge og vore gode Medborgere, at et forkert Menneske, udrustet med Tale-Evner og en Slags Luthersk Kraft, ikke vildleder de svage til at gøre blodige Optrin. Gør for den Stakkell, hvad De kan, hos vor gode

Konge; bliver han lovformigen tiltalt og straffet, gaar jeg af Dage. Mit Hjerte kan ikke taale det, ligesaa lidt som det kan taale, at han handler efter hans Fantasi! Villig vil jeg taale, at mine Fjender og Medcolleger bagtale mig, dertil er jeg vant; men paa den venstre Side af mit Bryst har endnu ingen Stemme sagt mig, at W— Du er en slet Karl.

Mange overilede dumme Streger har jeg gjort, — som Recensioner imod mine Lærere i Sundhedscollegiet, men det fortryder mig. Men jeg har ikke at bebrejde mig nogle slette!

Gør nu i Guds Navn — jeg vidner mod et svagt, sindsrørt Menneske. J. Wendt.

P. S. Blide og gode Br.!! De maa selv forhøre ham, tænkende paa vor store Mester i Østen — men ingenlunde maa en Danchel (?) eller andre Kraftexaminatorer inquire ham.

Tager De ham blødt, har De alt.

Brevet stiller Wendts Forhold til Dampe i det klarreste Lys. Man ser, hvor vanskeligt det er for ham at berolige sin Samvittighed. Han kan ikke frigøre sig for den Tanke, at han har gjort sit til, at den ulykkelige nu muligvis er hjemfalden til Lovens fulde Strenghed.

Top fik det indrettet saaledes, at der ikke behøvedes at føres Vidner mod Dampe; han skulde gribes paa fersk Gerning med alle de kriminelle Papirer hos sig den første Gang, det paatænkte Selskab skulde samles.

Dampe berammede det første Møde til Torsdag den 16. November Kl. 8 Aften, d. v. s. han anmodede de Venner og Bekendte, som han og Jørgensen gjorde Regning paa, om at indfinde sig i Lokalet i Brokæggerstræde til nævnte Tidspunkt. Selv gik han den paagældende Aften hen og hentede Top, hos hvem han bl. a. fik en Passer til at tegne en Cirkel, hvori de nødvendige Navne skulde optegnes; derved vilde han undgaa, at den

enes Navn kom til at staa foran den andens. Derpaa begave bægge sig til Jørgensen og toge ham med til Mødestedet.

Man kan tænke sig den stakkels Dampes Overraskelse, da de ved Ankomsten hertil i Stedet for de ventede Medlemmer traf Politiajudant Boelman med to Betjente, der straks erklærede alle tre for anholdte og foretog en Undersøgelse af deres Person, hvorved Dampes Indbydelsesskrift, Opraab og flere Papirer kom for Dagen og bleve ham fratagne. Saa førtes de anholdte til Raadhuset, hvor alt var beredt til deres Modtagelse. Med allerhøjeste Bemyndigelse havde Statsminister Kaas forud beskikket Politidirektøren og Hof- og Stadsrets-assessor Hans Georg Bentzen til eventuelt at optage de fornødne Forhør over Dampes m. fl. I Henhold hertil blev der da endnu samme Aften holdt Forhør over dem med det Udfald, at Dampes erklæredes for Arrestant, medens Top og Jørgensen fik Lov til at gaa med Paalæg om at forholde sig tavse. Under 18. November blev der dernæst udfærdiget Kommissorium for Politidirektør Kierulff og Assessor Bentzen til at anstille nærmere Undersøgelse i Sagen.

Dampes Arrestation vakte uhyre Opsigt. Der kom snart vilde Rygter i Omløb, og Myndighederne synes at have været noget i Forlegenhed med at faa dem neddyssede. I en Skrivelse af 19. November 1820 henstiller Udenrigsminister Rosenkrantz til Statsminister Kaas, hvorvidt nærmere Meddelelse til ham angaaende Forhørene over Dampes skønnes fornøden af Hensyn til Korrespondancen med Udlandet, samt om der ikke i Statslidende burde indrykkes noget om Sagen, for at de hamborgske og andre Blade ikke skulde være de første til at bringe

Sagen til offentlig Kundskab her i Landet. Denne Skrivelse sender Kaas samme Dag til Kierulff med den Bemærkning, at han finder det passende at underrette Rosenkrantz om det videre, som i Sagen passerer, for „at man i Udlandet ikke skal fæste for megen Tillid til de mange Rygter, hvoraf Byen er opfyldt, saasom at man hos den paagrebne Smed har fundet eftergjorte Nøgler til alle Arrester og Straffeanstalter for at sætte Forbrydere i Frihed, — at Slagterne og Bryggerkarlene vare vundne for Dampes Plan, at flere gejstlige og militære hørte til Foreningen mod Kongen m. m., ja, at der endog var arresteret 7 Personer foruden Dampe“. Kaas mener ligeledes, at det vilde være godt at lade noget indføre i Statsidende. „Men hvad skulde det være“, spørger Kaas, „naar man ikke derved tillige tillagde Sagen altfor stor Vigtighed?“ Han beder derfor Kierulff om at prøve paa at klare denne Vanskelighed.

Man finder nu ogsaa i Statsidende af 20de November 1820 en offentlig Bekendtgørelse fra Politidirektøren om, hvad der var passeret. Politiet havde erfaret, at et lidet Selskab, om hvis Formaal der ej var gjort anordnet Meddelelse, havde lejet Værelser i Brokæggerstræde og berammet Møde d. 16de November. Ved dette Møde bleve nogle Personer anholdte, blandt hvilke en vis Dr. Dampe fandtes at være i Besiddelse af nogle Papirer af saa lovstridig Natur, at der var fuld Anledning til at belægge ham med Arrest og anstille nøjere Undersøgelse; men af denne som af de forefundne Papirer selv fremlyste det allerede tilstrækkeligen, at Dampes Planer og Forsætter ikkun vare Fostre af hans ophidsede Fantasi og ikke havde fundet nogen Understøttelse hos andre. Denne Meddelelse blev optagen ordret i de øvrige Blade,

og dermed har Pressen rimeligvis maattet lade sig nøje; man finder i alt Fald ikke, at den giver nogensomhelst anden Skildring af Begivenheden.

Wendt maa endnu engang sættes i Bevægelse for at sondere Stemningen. Han skriver til Kierulff, at han den 22de November gik omkring i Byen for at se, hvad Virkning den offentlige Beretning i Statstidende havde haft paa Folk. Han kommer til det Resultat, at den havde beroliget den store Hob, der gjorde sig de gyseeligste Forestillinger. Man begyndte nu at ynke den stakkels Dampe, der dog var saadan en fortræffelig Prædikant. Videnskabsmændene og en Del af Embedsstanden havde den Anskuelse, at Dampe var en uskadelig Person, der var bleven ulykkelig ved forskellige Uheld. Man haabede, at Regeringen, især i „disse Tider“, midlertidig vilde tage ham under Varetægt og ikke gøre videre af Sagen, saa vilde han snart blive glemt.

Wendt er ogsaa bleven noget beroliget for sit eget Vedkommende. Han mener, at den ordentlige Levemaade, som Dampe nu fører i Arresten, vil stemme hans Sind til Rolighed. Han kunde desuden ikke have fortsat ret længe paa samme Maade som hidtil, tilføjer Wendt. „Dagen før han blev arresteret, havde han ikke en Skilling i Lommen. Den følgende Dag vilde han være bleven husvild, og hans Moder vilde om et Par Uger have fristet samme Skæbne. Han drev fra et Punschested til et andet; han førte et uordentligt Liv; kort sagt, han var ikke mere til at raade eller vejlede.“

Blok-Tøxen slaar fuldstændig Haanden af Dampe. Et Par Dage efter Arrestationen træffer han Rheinländer og udtaler for ham, at Autoriteterne nu skulde gaa grundigt til Værks og ej begaa en saadan Tossereg

som at landsforvise Dampe, da han saa fra Amerika, Norge eller ligegyldigt hvor vilde skrive og fortælle alt muligt. Ligeledes mente Blok-Tøxen, at det vilde være dumt at sende ham til Bidstrup, thi naar han havde været der et Par Aar, vilde Lægerne nok give ham Klogskabs-Attest, og saa kunde han begynde forfra igen. Nej, han burde hensættes i Kastellet og aldrig slippes løs.

Hos Myndighederne har der efter det første Forhør vistnok været nogen Vaklen, om der overhovedet skulde gøres et stort Nummer ud af Sagen. Naar alt kommer til alt, har det maaske gjort baade Kaas og Kierulff ondt at gaa strengt til Værks mod Dampe, men Frygten for at vise sig svag ligeoverfor et om end nok saa intetsigende Attentat paa Enevoldsmagten var for stor. „Overalt hvor jeg kommer“, skriver Kaas til Kierulff, „endog i Kancelliet, finder jeg den Mening som gældende, at Retten maa have sin Gang, og for alting Sagen ikke afgøres pr. modum resolutionis.“

Den eneste, som Dampe drog med sig i Ulykke, var Smed Jørgensen, og det var nærmest hans Enfoldigheds Skyld. Dagen efter Dampes Arrestation gik han op til Top for at høre dennes Mening om Sagen og erklærede, at han ikke paa nogen Maade vilde gøre Dampe ulykkelig; han vilde i Forhøret bestemt nægte at have set eller kendt Doktorens Papirer, selv om han skulde blive nødt til at bekræfte det med en falsk Ed, som han da haabede, Vor Herre maatte forlade ham. Denne og lignende Dumheder foraarsagede, at han ogsaa blev arresteret og sat under Tiltale, hvad der oprindeligt næppe havde været paatænkt.

Straks efter Dampes Anholdelse blev der foretaget en Husundersøgelse hos ham, og alle hans Ejendele toges

i Forvaring af Politiet. Det har ikke været noget vidtløftigt Arbejde. Efter den optagne Inventarieliste bestod hele hans jordiske Eje af et Par gamle Benklæder, en Klæde- og en Skobørste, en hvid Peberbøsse, en Daase med Viksvoks, et Fyrtøj med Svovlstikker og et Lomme-tørklæde samt nogle ubetydelige Papirer uden Interesse. Et af dem blev dog fremlagt i Retten og lød saaledes:

Dilemmer, hvorved der enten maa svares Ja eller Nej, og dog bægge Dele lede til absurda.

a.

Enten bør Undersaat- Antager man *a*, saa maa det
terne af en uindskrænket taales, om en saadan Regent befaler
Regent taale alle mulige de urimeligste Ting f. Eks. at for-
Befalinger af denne Regent. nægte al Religion, at lade være at
tale, at lade nogen Ting trykke, at
gaa baglænds som Krebsefolket ved
Japan.

b.

Eller ikke. Antages *b*, da have Undersaatterne
i visse Tilfælde Ret til at gøre
Oprør.

a.

Enten maa enhver Konge Antages *a*, da er ethvert Forsøg
af Undersaatterne taales paa og til en Caligulas Afsættelse
ved Regeringsrøret. ulovligt.

b.

Eller ikke. Antages *b*, da have Undersaatterne
Lov til i visse Tilfælde at afsætte
deres Konge.

Ligeledes foretoges der en Husundersøgelse hos hans Moder, hvor der lige saa lidt fandtes Papirer eller andet af Betydning for Sagen.

IX.

I Henhold til det Kommissorium, der var udfærdiget for Politidirektør Kierulff og Assessor Bentzen, optoges der derpaa en Række Forhør, under hvilke samtlige Personer, der havde set Dampes Skrifter eller staaet i nærmere Forbindelse med ham, bleve afhørte. Allerede efter to Ugers Forløb kunde Kommissionen afslutte sin Virksomhed, og den 4de December indsendtes Forhørsprotokollen til Kancelliet med en Følgeskrivelse, hvori der gives et Uddrag af denne.

Dampe nægtede under det første Politiforhør at have været Forfatter til Papirerne, der fandtes hos ham. Han opgav at have fundet dem ved Nikolaj Taarn og samlet dem op uden at vide, hvad de indeholdt. Efter at der derpaa i de nærmest paafølgende Dage var bleven afholdt Forhør over flere Personer, der angave at have faaet Papirerne foreviste af Dampe, og deres Forklaringer vare blevne oplæste for ham, erklærede han sig omsider den 27de November villig til at give en sandfærdig Forklaring, der gik ud paa følgende. Flere Aar tilbage i Tiden havde han haft andre Meninger end de gængse i Religionsanliggender, hvorfor han mod sin Families Ønske ikke vilde søge Præstekald. Senere lod han sig dog overtale dertil og søgte forskellige Kald, men saa indtraadte der netop en huslig Kalamitet, der medførte, at han blev løsrevet fra alt, hvad der var ham kært her i Livet. Hans Tendens til at give sin Mening til Kende i Religionsanliggender opstod da atter hos ham; han gjorde Skridt for at kunne holde Taler om den Augsburgske Konfession, og da der i saa Henseende ved flere Lejligheder lagdes ham Hindringer i Vejen, følte han sig forurettet. Dette i Forbindelse med de i Europa passerende

Begivenheder foranledigede, at han gav sig til nøjere at tænke over Statsstyrelsen, og hvorledes en Statsforandring overensstemmende med Retsprinciper bedst kunde ske. Resultatet var, at han for 3—4 Uger siden forfattede det S. 619 opførte Skrift og renskrev det med Fraktur for at gøre det ukendeligt. Indholdet meddelte han flere Bekendte. Han antog, at de skænkede det Bifald, og da Smed Jørgensen flere Gange slog paa, om de ikke skulde have en Forening, var det hans Hensigt at oprette en saadan, hvor Skriftet skulde debatteres. Han vilde først have et almindeligt borgerligt Selskab, hvor nævnte Skrift skulde fremlægges, men i dette almindelige Selskab skulde der efter Tid og Omstændigheder dannes et indre Selskab, hvis Benævnelse skulde være: „Samfundet af Nordboere for Ret“. For dette indre Selskab havde han forfattet Plan og Forpligtelsesformular (Dokument S. 623). Hensigten med det første Møde var blot, at de tilstedeværendes Navne skulde optegnes i en Cirkel. Han ventede, at der foruden Top og Jørgensen vilde møde Dr. Høst, Prof. Wendt, Løjtnant Rheinländer og Guldsmied Timmermann. Ande havde han ikke gjort Regning paa. Jørgensen havde vel talt derom til en Smedemester Mittag, men han vilde betænke sig. En Løjtnant Brandt og Litteratus Bløck-Tøxen troede han nok vilde indtræde i Selskabet, men han havde endnu ikke faaet talt med dem. De S. 625--27 aftrykte Skrifter vare kun Udkast, der ikke vare bestemte til Brug førend paa et langt senere Tidspunkt, naar Selskabet var kommet i Stand. Han vilde da gøre dem til Genstand for nøjere Prøvelse og foretage betydelige Rettelser, da de ikke vare overensstemmende med hans Principer.

Hovedindholdet af de Forklaringer, som Smedemester

Jørgensen afgav, er følgende: Hans Søn gik i ca. 1½ Aar i Dampes Skole, men han tog Sønnen ud af den sidste Sommer, da Drengen intet lærte. Derefter havde han intet med Dampe at gøre før henimod Flyttedagen, da han uopfordret ydede Dampes Moder en Understøttelse paa 18 Rdl. og tilbød Dampe at spise til Middag hos sig, hvilket Dampe ogsaa daglig gjorde med Undtagelse af et Par Gange, da han angav at være hos Wendt. Nogen Tid efter at Dampe kom i hans Hus, talte denne om at ville forandre Regeringsformen, og at Kongen skulde afstaa Suveræniteten, hvorhos han spurgte, om Jørgensen vilde støtte ham, samt oplæste Programmet, der i nogle Dage var i Jørgensens Værge. Kort Tid efter talte Dampe om at oprette et Selskab, hvoraf Wendt, Høst, Top og flere skulde være Medlemmer. Jørgensen erindrede ogsaa, at Dampe talte om flere Afdelinger i Selskabet, at der skulde aflægges Ed, samt at Dampe oplæste en Opfordring til Soldaterne for ham. Senere fik han at vide, at Dampe havde lejet Værelse til Selskabet. Da Dampe kom til Middag den 16de November, meddelte han Jørgensen, at der skulde være Møde om Aftenen, og der blev truffet den Aftale, at han skulde blive afhentet af Dampe og Top. Iøvrigt bemærkede Jørgensen, at Dampe straks, da han kom i hans Hus, begyndte at tale om Religionen paa en Maade, som Jørgensen fandt sund og klar. Han fattede megen Tillid til Dampe, og uagtet han ikke indsaa den rette Mening af dennes Skrifter, troede han dog, at naar Mænd som Høst og Wendt bifaldt dem, maatte der være noget rigtigt deri. Han nægtede bestemt at have haft fjerneste Tanke om at begaa Voldsomheder, men derimod indrømmede han at have haft Lyst til en Forandring i

Statsstyrelsen, allerede inden Dampe kom i hans Hus; dog var det ej af den Aarsag, han søgte Dampe. Ligeledes indrømmede han at have sagt til Dampe, at der maatte skrives fatteligt for Soldaterne, samt at han paa Dampes Opfordring havde vist Programmet til Timmermann og Mittag og talt derom til andre. Endvidere indrømmede han, at han til en Soldat af Prins Christians Regiment havde sagt, hvad Dampe havde fortalt ham, nemlig at Officererne ved Regimentet vare misfornøjede, og at der skulde stiftes et Selskab til Forandring af Regeringsformen, samt spurgt, om Soldaterne, naar de fik rigtigt Begreb derom, vilde støtte Borgerne.

Top, Wendt, Høst og Rheinländer afgave en temmelig summarisk Forklaring om de i det foregaaende fremstillede Fakta. Om deres virkelige Motiv til at inklade sig med Dampe og deres Forhold til Politidirektøren blev der af gode Grunde ikke spurgt. De angave i det væsentlige samstemmende, at de havde ment at burde holde Øje med Dampe for at afholde ham fra hans vilde Ideer. Særligt forklarede Top, at da Dampe havde vist ham sine Skrifter, besluttede han sig til nærmere at iagttage hans Forchavender og derpaa handle efter Omstændighederne. Det var Tops bestemte Hensigt at hindre Dampe i at realisere sine Ideer eller foranledige Skade derved paa anden Maade. Hvis Top ikke havde indladt sig med ham, kunde muligvis andre have gjort det, hvis Hensigter ikke vare saaledes beskafne. Dette var ene og alene Grunden til, at han hjalp Dampe med at afskrive Indbydelserne, besørge Avertissementet om Lokale, modtog de indkomne Billetter, leverede Dampe 10 Rdl. til Forudbetaling af Værelserne og indfandt sig der om Aftenen. — Iøvrigt vare Wendt og Høst enige om, at

Dampes revolutionære Ideer egentlig først havde taget Fart, efter at der var faldet Dom over ham ved Hof- og Stadsretten, og endnu mere efter at han forgæves havde søgt Audiens hos Kongen. Wendt erklærede derhos, at Dampes Heflighed undertiden ytrede sig paa en saadan Maade, at hans hele Forhold grænsede til en Slags Sindsforvildelse, der dog atter forlod ham, naar hans Tanker lededes i andre Retninger. Rheinländer var af Dampe bleven udspurgt, om man kunde regne paa Soldaterne, der sikkert maatte være misfornøjede. Det var Dampe om at gøre at faa de subalterne Officerer med; Stabsofficererne kunde det dog alligevel ikke nytte at tænke paa.

Blok-Tøxen mødte ogsaa for Forhøret. Han angav, at han havde kendt Dampe i flere Aar, men ikke haft videre Omgang med ham, naar undtages sidste Sommer, da Dampe undertiden besøgte ham. Dampe talte ved disse Lejligheder om politiske Genstande paa en saa eksalteret og besynderlig Maade, at Blok-Tøxen ansaa hans Ideer for at være særdeles forvirrede. Blandt andet fantaserede han om at besætte Rundetaarn og derfra udstede Proklamationer for at bevæge Regeringen til at give en Konstitution. Dampe udlod sig ogsaa om Stiftelsen af et politisk Selskab og opfordrede Blok-Tøxen til at indtræde, hvad han dog ej vilde indlade sig paa.

Dampe havde i det hele intet at bemærke til Vidnernes Forklaringer, og alt blev saaledes hurtig klappet og klart til at sætte ham og Jørgensen under Tiltale uden at fortrædige andre Personer.

Kommissionen gør i Slutningen af sin Indberetning opmærksom paa, at Dampe saa vel som Jørgensen havde vedgaaet, at de i afvigte Sommer tilligemed flere andre

havde baaret en Jærnring, der skulde være et udvortes Tegn paa friere Ideer i politisk Henseende, og hvormed Hensigten var efterhaanden at gøre Regeringen bekendt med de herskende Stemninger. Dampe fastholdt, at Ideen var kommen fra Blok-Tøxen alene, og at den ikke havde staaet i Forbindelse med Dampes senere Opfordring til at indtræde i et Selskab. Men da Kommissionen kun var beordret til at undersøge Dampes Selskab, havde man ikke uden nærmere Ordre turdet inklade sig paa at undersøge, hvilke andre Personer end Dampe og Jørgensen der havde baaret Ringen.

Samtidig med Kommissionsindberetningen sendte Kierulff imidlertid en særlig Skrivelse til Kancelliet angaaende Jærnringssselskabet. Han bemærker i denne, at han som Politidirektor har haft Lejlighed til at følge det i dets Gang og Foretagender og fremhæver bl. a., at Blok-Tøxen var Ophavsmanden, samt at flere Officerer havde baaret Ringen. Synderlig udbredt troede han dog ikke Foreningen havde været, og hidtil havde han ej fundet tilstrækkelig Grund til at foretage nogen Undersøgelse. Hvis man ved en saadan ikke kunde opnaa at drage nogen til Ansvar, vilde det virke meget skadeligt, bl. a. „fordi den Kredit, hvori Blok-Tøxen stod blandt sine Tilhængere, og Meningen om den Klogskab og Forsigtighed, han brugte i sine Foretagender, derved vilde styrkes“. Han slutter med at udtale, at han ikke tror sig beføjet til at andrage om at foretage noget bestemt Skridt mod Foreningen. — Der blev heller intet foretaget, og Jærnringssselskabet er dermed definitivt ude af Sagaen.

Umiddelbart efter Undersøgelsesforhørets Afslutning androge baade Dampe og Jørgensen om, at deres Brøde

maatte blive afgjort ved Kongens Naade. Det er sikkert Wendt, der har bibragt Dampe den Tanke, at han vilde slippe billigst, hvis han kunde undgaa, at Sagen gik til Doms. Forskellige Omstændigheder tyde paa, at Wendt med Hensyn til dette Spørgsmaal har raadført sig med Kierulff og vejledet Dampe i Overensstemmelse med dennes Ytringer. Wendt havde jævnlig Tilladelse til at besøge Dampe i Arresten, og man kan se, at deres Samtaler have drejet sig om dette Anliggende, idet Dampe fra Fængslet har sendt Breve til Wendt, hvori han udtrykker sin Taknemlighed for hans gode Raad og Bestræbelser for at formilde hans Skæbne.

Dampes Ansøgning fylder flere Folioark. Han gør opmærksom paa, at det var i et for mange Mennesker uheldsvangert Tidspunkt, da en Masse nye Ideer stod i Modsætning til Dynastiernes gamle Systemer, at den hele Tidsalders Ideer havde grebet og betaget ham, hvorfor han haaber, at Hans Majestæt vil finde en saadan Fejl hos et enkelt Menneske tilgivelig. Han har ikke fulgt nogen personlig Tilbøjelighed eller Forkærlighed for Konstitution, men han har med redeligt og sandhedskærligt Sind eftergransket, om Nationerne maaske havde nogen Grundrettighed, og hvorvidt Retfærdigheden heri kunde følges. Dernæst udvikler han Resultatet af sin Granskning, nemlig at der ikke skulde ske mindste Krænkelse af den Lydighed, der skyldtes Loven, eller Indgreb i den Forfatning, der retmæssig bestod, ligesaa lidt som i Hans Majestæts lovlige Magt og Rettigheder. Han mente kun, at Nationen havde Ret til at stemme om Forandring, men han vilde, det skulde ske i Ro og Fred uden nogensomhelst Vold. Han ønskede varmt, hvad han — om end urigtigt — ansaa for Fædrelandets

Vel. Han bemærker, at det kunde jo let hænde, at Suverænitetet ønskedes bibeholdt ved Folkets Stemmer, og dette kunde da maaske netop blive Suverænitetens faste Støtte og for evigt sikre Landet mod alle politiske Storme. „Jeg kaster mig i dette Øjeblik for Deres Majestæts Fødder“, skriver han, — „og anraaber om, hvis jeg har nærret en urigtig Mening, at den urigtige Mening da ikke med den største Strenghed maa betragtes. Af et rent Hjerte er den urigtige Mening udsprungen, ikke af uretlig Følelse, men tværtimod af Kærlighed til Ret. Ikke af Lyst til Vold (thi da kunde jeg have valgt det samme som hine andre Nationer i Syden), men tværtimod af Lyst til at betrygge Rolighed for bestandig.“ Med Hensyn til Udtrykkene i hans Proklamation til Soldaterne: „der findes et enkelt enfoldigt Menneske o. s. v.“, kaster han sig paany for Hans Majestæts Fødder og paakalder hans Højmodighed. Udtrykkene vare løbne ham i Pennen sammen med politiske Ideer, uden at han et eneste Øjeblik havde tænkt paa Hans Majestæts Person. Han mener, at det med nogenlunde velvillig Fortolkning nok kunde forenes med Ærefrygten for Hans Majestæts personlige Egenskaber, som altid maa betragtes uafhængig af politiske Meninger. Endvidere undskylder han sig med, at vedkommende Papirer vare halvfuldendte Udkast, kun bestemte til at vises et Par gode Venner. Disse Skrifter bleve ham pludselig berøvede; i næste Time vilde han maaske have slettet det halve eller hele deraf. Han var selv misfornøjet med disse Udtryk og anmoder derfor Hans Majestæt om naadigt at ville overse dem.

Han anfører ogsaa sine fortvivlede private Forhold som undskyldende Moment. Tilsidst øjnede han ingen

anden Udvej end at give sit beklemte Hjerte Luft for Hans Majestæt, der dog ikke vilde høre ham, hvad han følte som en meget tung Krænkelser. Derfor kom der Bitterhed i hans Pen, og hans Tanker kastede sig da fra Religionen paa Politik; men hans Sjæl holdt dog urokkelig fast paa Kærlighed til Retfærdighed og Sandhed; ingen Ulykke har tilintetgjort hans Hjertes Renhed, hvilket er det eneste, som Gud nu har givet ham Lejlighed til at fremlægge for Hans Majestæts Trone. — Han siger derpaa, at Fængsel for ham er værre end Død, værre end alt baade formedelst hans naturlige Tilbøjeligheder, og fordi det standser den Virksomhed, ved hvilken han føler hos sig selv, at han kan være sine Medmennesker til Gavn. Idet han anraaber Hans Majestæt om Naade, ansøger han allerunderdanigst om, at Sagen mod ham ikke maa afgøres ved Aktions Anlæggelse, men at den i alle Tilfælde maa ene blive afgjort ved Hans Majestæts Naade. Fremdeles fremkommer han med en Bøn, hvis Opfyldelse vilde gøre, at han med Taknemlighedens Taarer vilde kaste sig for Hans Majestæts Fødder, nemlig at Naaden vilde bøje sig derhen, at Forvisning af Hans Majestæts Riger og Lande maatte blive den ham tilkendte Straf. Det samme Sindelag, som maaske foraarsagede hans Uoverensstemmelse med een Statsforfatning, kunde netop gøre ham til den bedste Borger under en anden. Det var ogsaa blevet hævdet af udmærkede lovkyndige, at Landsforvisning var den mest passende Straf for den Slags Forseelser. Han anraaber om, at han ikke maa behandles strengere end f. Eks. P. A. Heiberg. Det Par ufuldendte Ord, som han løst havde henkastet paa et Stykke Papir, kunde aldeles ikke sammenlignes med de

Udtryk, som Heiberg havde benyttet i en Mængde offentlige Skrifter.

I sin over Sagen indgivne Forestilling af 13de December 1820 til Kongen udtaler Kancelliet, at det anser det for tilstrækkelig klart, at Dampe for det første har tilladt sig formastelige Udtalelser om Hans Majestæt og Landets Konstitution og for det andet gjort sig skyldig i den Misgerning, der omtales i Lovens 6—4—2¹⁾. Den efter denne Artikel forskyldte Straf kunde dog formildes ved, at Dampe dømtes til simpel Livstraf efter Forordningen af 27de September 1799 §§ 19 og 25. Dampes forskellige Undskyldningsgrunde afviser Kancelliet i en udførlig Begrundelse som dels intetsigende dels ligefrem stridende mod de i hans Skrifter med største Bestemthed fremsatte Udtalelser. Med Hensyn til Smed Jørgensen bemærkes, at han vel er uden Dammelse og af ringe Forstandsevner, men det er dog klart, at han har vist en saadan Vilje til at befordre Dampes oprørske Hensigter, at han ej kan undgaa at straffes, om end ikke lige med Dampe, saa dog med anden høj Straf.

Fremdeles omtales de andre Personer, navnlig Professor Wendt, som Dampe havde meddelt sine oprørske Hensigter, og som tilsyneladende havde billiget og begunstiget dem. Kancelliet anser det imidlertid for sandsynligt, at disse Personer kun have haft den gode Hensigt at bevogte Dampe, som de ansaa for farlig, og enten bringe ham bort fra hans fantastiske Ideer eller om

¹⁾ „Hvo som enten med Raad eller Daad lader sig finde at ville bringe nogen Forandring i Kongens absolute Arveregering, straffes paa lige Maade“, d. v. s. ved den i 6—4—1 foreskrevne Straf: have forbrudt Ære, Liv og Gods, den højre Haand af ham levende afbugges. Kroppen parteres og lægges paa Stejle og Hjul, og Hovedet med Haanden sættes paa en Stage.

fornødent gøre Anmeldelse derom, og skønt det vel efter Loven er Pligt for enhver, der faar Kundskab om deslige Foretagender, straks at aabenbare dem, finder man dog, at det vilde være ubilligt at drage dem til Ansvar. Kancelliet indstiller derfor, at der ikke sættes andre under Tiltale end Dampe og Jørgensen. Det formoder dog, at Hans Majestæt paa Grund af „det uforstandige og urimelige, ja næsten afsindige i Dampes Planer“ vil i sin Tid finde Anledning til at fritage ham saa vel som Jørgensen for den Livsstraf, som bægge sandsynligvis ville blive idømte. Derimod finder Kancelliet det betænkeligt, at Kongen inden Sagens Paakendelse selv bestemmer Straf. Særlig vilde det af Hensyn til fremmede venskabelige Stater være aldeles utilraadeligt og uforvarligt at lade Dampe afsone sin Brøde ved Landsforvisning, thi han havde ikke blot vist Utilfredshed med den bestaaende Regeringsform, men ogsaa søgt at virke til voldsomme Foretagender mod Regeringen, hvilket gjorde ham farlig i ethvert Børgersamfund. Fremdeles vilde det næppe undgaas, at mange fik den Opfattelse, at Dampe og Jørgensen ved Domstolene kunde have haft Udsigt til en mildere Behandling end den, de havde faaet ved at underkaste sig Kongens Naade, thi evigt Fængsel var den mildeste Straf, som Kancelliet i saa Fald kunde tilraade Hans Majestæt at ikende dem. — Endelig mener Kancelliet, at Mængden ved en arbitrær Afgørelse let kunde ledes til at anse den hele Konspiration for meget farlig og betydelig, hvorimod dens Usselighed og Foragtelighed vilde blive bekendt, naar Sagen forfulgtes ved Domstolene¹⁾.

¹⁾ Blandt de Aktstykker i Dampes Sag, der nu opbevares i Rigsarkivet, findes nogle Udkast til ovenstaaende Forestilling, som

Kancelliet indstiller sluttelig, at Sagen mod Dampe og Jørgensen behandles ved en Kommission, hvortil foreslaas Landsover- samt Hof- og Stadsretsassessorerne Michael Lange, Hans Georg Bentzen og Niels Leth Schiønning. Kongen bifaldt Kancelliets Indstilling. Den foreslaaede Kommission traadte følgelig sammen, og Generalfiskal Wiwet beordredes til paa Embedsvegne at tiltale Dampe og Jørgensen for det af dem begaaede „Crimen perduellionis et læsæ majestatis“. Som Defensorer for de tiltalte beordredes henholdsvis Højesteretsadvokat J. W. Treschow og P. E. Sporon.

Generalfiskalen udvikler i sit Indlæg, at Dampe er overbevist om, samt selv har tilstaaet: 1) at være Forfatter til de fornævnte Skrifter, 2) at have villet forandre Konstitutionen og den bestaaende Regeringsform, 3) at have villet befordre Oprør og sætte sine Planer igennem ved List eller Magt, og 4) at have villet rejse ikke alene Borgerne, men ogsaa Militæret. Hvad der forstørrer Arrestantens Forbrydelse og gør ham til et farligt Menneske er, at han har forberedt Gemytterne ved at holde Prædikener og Taler og deri udbredt Meninger stridende mod Religionen for derved at trække den mindre oplyste Mængde af Befolkningen ind i sine Interesser, samt at han under Skin af at stifte et velgørende Selskab har

Kaas ses at have ladet cirkulere mellem Kancelliets Medlemmer, og hvorpaa hver især af disse har skrevet sine Bemærkninger. Det er ganske interessant at se, at Kaas har stillet sig nogenlunde velvillig til Dampes Ansøgning, idet han henstiller til sine Kolleger, at Sagen afgøres ved kongelig Resolution. Det strander imidlertid paa A. S. Ørsted, der bestemt holder paa, at Sagen afgøres ved Dom, da han finder, at Kancelliet ikke paa nogen Maade kan indstille mildere Straf end evigt Fængsel. Det er gennemgaaende Ørsteds Opfattelse, der kommer til Orde i den endelige Redaktion af Forestillingen.

søgt at lokke den fattige og trængende Del derind, medens den sande Hensigt var at kuldkaſte Suveræniteten og Regeringsform. Straffen var foreskrevet i Lovens 6—4—1, 2 og 3, og Generalſkalken fandt højeste Grund til at paastaa diſſe Straffebeſtemmelſer anvendte paa Arreſtanten. Hvad Jørgenſen angik, da havde han været vidende om Dampes Planer, biſtaaet ham i hans Gerning og opmuntret ham dertil, hvorfor han burde ikendes samme Straf.

Dampes Defenſor, Højſteretsadvokat Treſchow, havde i den forholdſvis korte Tid, der var levnet ham til Udarbejdelsen af ſit Forſvarsskrift, foretaget en meget grundig Undersøgelse af Dampes hele foregaaende Liv, hvilket han belyste med Vidnesbyrd indſamlede hos en Mængde Perſoner, ſom Dampe tidligere var kommen i Berøring med. Saa godt ſom alle bevidnede overensstemmende, at han var godt begavet, arbejdsom og nærde megen Interesſe for Videnskab. Ingen havde nogensinde bemærket, at han befattede ſig med Planer om politiske Omvæltninger. Alle omtale hans ſørgelige huſlige Forhold og formene, at de vare Aarsag til hans Ulykke.

Defenſor ſiger nu, at hvis Dampe med klar Indſigt ikke alene havde næret de angivne Hensigter, men ogsaa agtet at udføre dem, vilde Defenſor ikke have været i Stand til at forſvare ham, thi han havde da maattet tale mod ſin Følelse og Overbeviſning. „Hvis mit Øje derimod har opdaget den ulykkelige,“ — fortsætter han — „der er bleven vanvittig over en Fornærmelse, ſaa uhyre og ſaa unaturlig, at Pennen vægrer ſig ved at nedskrive den, hvem derefter en fjendtlig Skæbne har forfulgt med Sorg paa Sorg og pint med alle Livets

Trængsler, da vil mit og hver dens Hjerte, hvem dette Syn møder, aabne sig for Medynk, og i Stedet for at fælde og fordømme det skrøbelige Menneske stræbe at rejse det og gengive det til sig selv og Menneskeheden.“

Defensor gennemgaar derefter udførlig de sørgelige Omstændigheder, som have bragt Dampe paa Afveje, om hvis Ulovlighed han ikke kunde gøre sig Forestilling efter sin Betragtningssmaade, og paastaar, at Dampe i sin Opfattelse af Retmæssigheden af Statsforandringer og Maaden, hvorpaa de skulde udføres, har været greben af en fiks Ide, der i Virkeligheden gjorde ham utilregnelig med Hensyn til den foreliggende Sag, selv om hans øvrige Forhold ikke beviste Sindssygdøm. Defensor vender sig derefter mod Generalfiskalens juridiske Bedømmelse af de Handlinger, der lægges Dampe til Last. Generalfiskalens Anke, at Dampe skulde have haft til Hensigt at forandre Suveræniteten og den bestaaende Regeringsform, er ikke bevist. Dampes Hensigt har kun været at foretage Afstemning derom. Det eneste, hvorpaa Dampe kan fældes, er hans egen Forklaring (Tilregnelighed forudsat) i Forening med Programmet. De øvrige Skrifter kunne ikke antages at have indeholdt Udtryk for Dampes Vilje, han var selv misfornøjet med Indholdet, og de skulde underkastes betydelige Rettelser og nøjere Drøftelse. Det samme gjaldt om selve det egentlige Program, og derhos fremgik det af dettes Indhold, at Dampes Hensigt kun havde været at formaa Majestæten til at lade stemme om Suverænitetens Vedvaren. Naar man saa hen til de forhaandenværende Forhold i Europa, vilde en upartisk Iagttager maaske endog undre sig over det Maadehold, der er vist i Skriftet. Tops. Rheinlænders. Wendts og Høsts Forklaringer gik alle ud

paa, at Dampes revolutionære Ideer vare fremkomne i eksalteret Tilstand nær Vanvid. Dertil kom, at alle disse Personer, skønt de vistnok i en god Hensigt havde villet tjene Regeringen, dog netop derfor havde fremlokket og fremkunstlet en Fortrolighed med Dampe, der vistnok havde udklækket Ideer hos ham, som han ellers ikke vilde have fattet; især hvis de vare blevne misbilligede af Mænd, han agtede. Der var al Grund til at tro, at hvis Dampe havde fremført sine Ideer og Skrifter for ældre Bekendte og sande Venner, vilde han have mødt kraftig Opposition og afstaaet derfra eller holdt Sagen indesluttet i sig selv. Deraf følger, at Justitsen ikke bør betjene sig af disse Mænd som Vidner. De have sat Justitsen i Stand til at følge Dampe og have med eller mod deres Vilje bestyrket ham i hans Forsæt og bragt ham i Fordærvelse. Med Hensyn til Sigtelsen for Oprør og for at rejse Borgere og Militær bemærker Defensor, at noget saadant aldeles ikke havde været Dampes Mening. Han siger netop, at han vilde undgaa Vold. Naar man i det hele taget ser hen til det umodne og forvirrede i Dampes Ideer og de Midler, han havde at virke med, synes al Tale om Oprør at maatte bortfalde, thi Dampe var i saa Henseende uden Plan og Forstand, uden Indflydelse, uden Penge og Venner og Forbindelser, ved hvilke han kunde virke. En Konspirant som Dampe kan kun kaldes en Satire, hvorfor der bør vises Skaansel mod et af Ulykke forfulgt og af Vanvid betaget Menneske, der har været uheldigt nok til at forvirre sig paa denne Vej. Der vilde overhovedet ikke være blevet noget af Konspirationen, hvis Top ikke havde givet Dampe 10 Rdl. til at leje Værelse for, Jørgensen opmuntret ham til at lave et Selskab, og

Wendt, Rheinländer og Høst givet Løfte om at komme. Defensor nedlægger derfor Paastand om, at Dampe enten blev ganske frifunden eller i det højeste anset med en passende korrektiv Straf efter Kommissionens nærmere Bestemmelse.

Jørgensens Defensor, Højesteretsadvokat Sporon, nedlagde samme Paastand for sin Klient, idet han undskyldte ham med, at han ikke havde haft nogen klar Bevidsthed om, hvad han foretog sig, og tilmed var bleven bestyrket i omhandlede Selskabs Tilladelighed, ved at Mænd som Wendt, Høst m. fl. vilde deltage deri.

I sin Replik gjorde Generalfiskalen bl. a. gældende, at Top, Wendt, Rheinländer og Høst ikke af Justitsen havde været satte til at bevogte Dampe, og at den overhovedet ikke havde været vidende om hans lovstridige Handlinger, før han blev anholdt.

Gennem sin Defensor fremlagde Dampe selv et langt Forsvarsskrift for Retten, hvori han skildrer hele sit foregaaende Liv med meget grelle Farver og ligesom i Ansøgningen til Kongen fremhæver sine mange Ulykker. Han bemærker bl. a.: „Om jeg var vanvittig, vil jeg lade andre afgøre, men jeg tror, jeg burde være det.“ Han beder ogsaa her om at maatte blive sammenlignet med P. A. Heiberg, der blev dømt til Landsforvisning for i en Aarrække at have skrevet, trykt og udbredt Oppositionsskrifter med velberaad Hu. Han slutter med at erklære, at han ikke selv kan udtale sig om sit Værd som Litterat, Taler eller Skribent, men mener dog, at det vilde være slet Forstillelse, hvis han sagde, at han ej ansaa sig for egnet til at kunne gavne Folket paa offentlige Baner, naar han blev sat i rette Virksomhed paa rette Sted. „Landsforvisning paa Livtid“, siger han

tilsidst, „kunde, hvad Straffens Kvantitet angaar, ikke være urimelig for mig at haabe som Straf, og hvad Kvaliteten angaar, da er den overensstemmende med Forseelsens politiske Beskaffenhed. Vistnok er det Kongen selv, der i Sagen er fornærmet, men den samme Regent tilgav med en bestandig lovprist Højmodighed M. C. Brun. At August tilgav Cinna var en saa op-højet Handling, at den syntes Corneille at være en Tragedie værdig.“

Kommissionens Dom¹⁾ faldt den 14. Februar 1821. I Præmisserne hedder det med Hensyn til Tilregnelighedsspørgsmaalet, at de af Defensor i saa Henseende fremhævede Momenter (at Dampes Ideer om de Genstande, hvorfor han var tiltalt, i det hele bare Præget af en i høj Grad eksalteret Fantasi, og at han ved Samtaler om disse Anliggender ofte blev saa heftig, at det grænsede nær til Vildelse) ikke kunde godtgøre, at Straf ikke skulde kunne anvendes paa ham, thi det var ej alene i hine heftige Øjeblikke, at disse Ideer beskæftigede ham. Deres Udførelse var i lang Tid Genstand for hans Betragtninger, ligesom hans Skrifter ogsaa viste, hvorledes han nøje havde udtænkt, hvad der kunde lede til det Maal, han havde for Øje. Da han imidlertid ikke havde gjort sig skyldig i nogen udvortes Vold eller havde foretaget andet end at formaa nogle andre til at indtræde i det omhandlede Selskab, vilde Generalfiskalens Paastand om Straf overensstemmende med Lovens 6-4-1 og 2 ikke kunne tages til Følge, hvorimod Dampe vilde være at anse med simpel Livsstraf efter Forordningen af 27. September 1799 § 1 jvf. § 25. Jørgensen fandtes

¹⁾ Kollegialtidende 1821, Side 235.

som delagtig i alle Dampes Planer og Forehavender at burde lide samme Straf.

Bægge de domfældte aquiescerede ved Dommen. Ingen af dem og navnlig ikke Dampe har troet, at det var saa slemt ment, som det saa ud til. Heri er Dampe bleven bestyrket ved Udtalelser af Wendt, der fremdeles fik Lov til at besøge ham i Fængslet og ved disse Lejligheder lod ham forstaa, at han kunde vente sig megen Naade fra Kongens Side, naar først nogen Tid var gaaet. Dampe har klynget sig til dette Haab og sikkert ment at frembringe en gunstigere Stemning for sig ved ikke at appellere Dommen, men foreløbig spille den angergivnes Rolle.

X.

Paa Kancelliets Indstilling blev Kommissionens Dom ved Resolution af 7. Marts 1821 formildet til, at Dampe og Jørgensen bægge skulde hensættes paa Livstid i Fængsel paa Christiansø under streng Bevogtning. Det maa have været et haardt Slag for Dampe, thi han havde sikkert levet sig ind i den Tro, at Benaadningen var kommen til at lyde paa Landsforvisning. — Dengang det blev afgjort, at han skulde sættes under retslig Tiltale, havde han straks, forinden Kommissionen endnu var traadt sammen, sendt en lang Skrivelse til Kaas, hvori han bad Ministeren om at udvirke, at han fik Landsforvisning. „Min Tanke er mindre henrettet til, hvad Kommissionens Dom maatte blive,“ skriver han, „end til Naaden, til hvilken min hele Sjæl og mit Haab er henvendt. Men for at erholde Naaden tyer Tanken til en Talsmand som Skytshelgen, der er Naadens Kilde nær . . . Hvad jeg bønfalder om, er enten at udslettes

rent af Livet eller at tilbringe det til Nytte for mine Medmennesker, hvilket ikke lader sig gøre i Gravfængslet . . . Men dersom jeg kan være til Nytte noget Steds, da maa Deres Excellence nødvendig fortjene Tak af de Mennesker og Brødre, paa hvad Side af Jordkloden det end maa blive, blandt hvilke jeg kan virke godt i Stedet for at henslæbe en unyttig Tid og hentæres af Græmmelse.“

Hvorvidt Dampé virkelig vilde have foretrukket Dødsstraffen for Benaadningen til livsvarigt Fængsel, maa staa hen, men Brevet til Kaas er i hvert Fald et Udtryk for, hvilken Pine det var for hans urolige Aand at skulle afsondres fra Omgang med sine Medmennesker. Et Steds paa Jorden maa han dog kunne gøre Nytte og blive forstaaet — den Tanke arbejder sig fastere og fastere ind i hans Hjerne, jo mere han føler Ensomhedens Kvaler. Det er umuligt for ham at forsone sig med sin Skæbne; han kan ikke komme bort fra den Tro, at Indespærringen kun er rent midlertidig, og da Aar paa Aar glider hen, uden at Befrielsens Time slaar, bliver han tilsidst fuldt og fast overbevist om, at hans Fængsel er mere haardt og barbarisk end den værste Forbryders. Dette var dog langt fra Tilfældet.

Efter at Dommen var falden, hensad Dampé endnu i længere Tid i Politiarresten paa Raadhuset, da det viste sig, at Fængselslokaliteterne paa Christiansø ikke vare i Orden. I Begyndelsen af Juni bestemtes det, at Jørgensen alene skulde føres derhen, og Dampé anbringes i Kastellet, indtil der var opført et nyt Fængsel paa Øen. I Politiarresten nød han forskellige Begunstigelser; han kunde saaledes faa Bøger og Skrivematerialier og modtage enkelte Besøg, bl. a. af Wendt. Man ser ogsaa,

at hans Moder, der døde samme Sommer, besøgte ham i Arresten og tog Afsked med ham, forinden han flyttedes til Kastellet. Her synes han at være bleven stillet under mindre gode Vilkaar. Efter hans egen Beretning bleve Skrivematerialier nu nægtede ham. (Hans talrige Bønskrifter og Andragender fra hin Tid bevise dog, at Forbudet mod at skrive ikke har været absolut.) Han fik heller ikke mere Lov til at tale i Enrum hverken med sine Børn¹⁾ eller Wendt, naar det nogle enkelte Gange tillodes dem at besøge ham. Han paastaar endog at have tilbragt 1½ Aar i Kastellet uden at trække frisk Luft, og da dette omsider blev ham tilstaaet en Time daglig, fik han ingen Glæde deraf, da han ikke maatte komme udenfor Fængselslokalet uden at paalægges Lænker, hvad han ikke vilde finde sig i. Denne haarde Behandling tilskriver Dampe den Omstændighed, at Kommandanten i Kastellet, General Lorentz, bar Nag til ham og vilde hævne sig, fordi Dampe en Gang i et offentligt Blad havde omtalt Generalens inhumane Behandling af Studenterkorpset, hvis Chef han var. Dampes Beskyldning er sikkert ubeføjet, thi han fortæller bl. a. ogsaa, at Lorentz en Gang imellem kom og saa til ham, satte sig ned hos ham i hans Fængsel og snakkede med ham. I et Brev fra Wendt til Kierulff hedder det ogsaa, at „gamle Lorentz sørger for Dampe som en Fader og stræber at bortvende hans Sind fra Fru Politica“. I samme Brev bemærker Wendt dog, at Lorentz er meget forsigtig, thi det er ikke nok, at Vagtmesteren er til Stede under hans Besøg hos Dampe, der skal være

¹⁾ Moderen, Dampes fraseparerede Hustru, døde et af de første Aar, han hensad i Kastellet.

endnu en Person nærværende. Bøger kunde Dampe faa i stor Udstrækning, bl. a. fra Universitetsbiblioteket, og gennem Wendt tilbyder endog Kaas at laane ham Bøger fra sit eget Bibliotek.

Set fra den mere materielle Side kunde Fangens Behandling ikke give ham rimelig Grund til Klage. Af forskellige Regnskaber ser man, at Kierulff ikke kan beskyldes for at have stillet sig afvisende til Wendts Bøn om at behandle Dampe godt i Fængslet. Medens han hensad i Politiarresten, blev der saaledes ved Politidirektørens Foranstaltning lejet Sengklæder til ham, og han udstyredes med forskellige Beklædningsgenstande til et Beløb af i alt 159 Rdl. 3 Ƴ 2 β i Sedler og Tegn. Til sit Underhold fik han daglig 4 Ƴ i Sølv og $\frac{1}{4}$ Pot Rødvín. Da han henflyttedes i Kastellet, blev der tilstaaet ham daglig 3 Ƴ Sølv i Kostpenge og 30 Rdl. aarlig til Lys og Brænde, og han udrustedes atter med Beklædningsgenstande til et Beløb af 44 Rdl.

Han kunde disponere over sine Penge, som han vilde, købe sin Mad, hvor han vilde, og have sin Arrest oplyst og opvarmet efter Ønske. Endelig havde han en militær Oppasser til at besørge Rengøring og Ærinde m. m.

Under hele sit Fangeliv blev Dampe paa ingen Maade stillet under ugunstigere materielle Vilkaar end de her antydede, og alt i alt maa man sige, at han i enhver Henseende er bleven behandlet som politisk Fange og ikke som simpel Forbryder. Det eneste, han maaske kan have at beklage sig over, er den strenge Bevogtning. Man maa imidlertid huske paa, at en saadan netop var foreskrevet ved den kongelige Resolution, og desuden forspildte Dampe selv de Chancer, han kunde

have havt til at faa lidt mere Frihed, ved jævnlig at gøre mere eller mindre vellykkede Forsøg paa at sætte sig i Forbindelse med Omverdenen. Man har bl. a. hans egen Beretning om flere saadanne, hvorpaa der i det følgende skal gives enkelte Eksempler, idet der dog maa tages fornødent Hensyn til, at han, lig saa mange andre Fanger, søger at gøre sig selv interessant og med sin livlige Fantasi vistnok af og til forveksler, hvad han havde udtænkt, med hvad der virkelig skete.

Det første Aar i Kastelet sniger sig langsomt hen for den ulykkelige Fange, der fremdeles lever i spændt Forventning om snart at komme ud. Det regner ned med Bønskrifter og Andragender til Wendt, Kierulff, Kaas, Kancelliet og selve Kongen. Allerede nogle faa Maaneder efter, at hans Skæbne var bleven afgjort ved den kongelige Resolution af 7. Marts, sender han en Skrivelse til Kancelliet, dateret 27. Juni 1821, med Anmodning om at fremme en vedlagt Ansøgning til Kongen, hvori han atter anraaber om, at det maa tillades ham at rejse i Landflygtighed til Amerika. Der blev ikke taget Hensyn dertil, men Wendt trøstede ham med, at dette rimeligvis laa i, at der var hengaaet for kort Tid siden Domfældelsen, og at der muligvis kunde aabne sig bedre Udsigter for ham til Kongens Fødselsdag, d. 28. Januar 1822. Dampé klynger sig til dette Halmstraa og tænker foreløbig ikke paa andet end at holde Pinen ud saalænge. Henad Juletid skriver han baade til Wendt og Kaas for at minde dem derom. Han beder Wendt om at støtte hans Bøn hos Kaas, omtaler, at han endnu har Grund til at haabe paa Landsforvisning; ellers vilde Kaas ikke have ladet ham omskrive den sidste Ansøgning. (Den gik oprindeligt ud paa, at hans Dødsstraf

maatte blive eksekveret.) „Ingen i Verden“ — slutter han — „har saaledes sin hele Sjæl heftet til en vis Tid, som den ulykkelige i Fængslet Aar og Dag igennem har til det Millioner Gange i Tanken fornyede Tidspunkt, hvormed — om ej med Vished saa dog med Rimelighed, ved alles Mening om Rimelighed — hans Frelse er forbunden.“

I Brevet til Kaas kaster han sig atter bønfuldende for Hans Excellences Fødder, „overstrømmet af Taarerne af sin Elendighed, nedbøjet, søndertrykt af sine Lidelsers Vægt, bleg og udmattet af de uendelige Genvordigheder, som det har behaget Forsynet i en Række af Aar stedse fordoblet at tilskikke ham“. Han kalder Kaas for sit Haab, sin Velgører, sin Støtte og sin Frelser og siger, at hans Trøsteord hidtil have opholdt hans Liv under en Byrde, der synes større, end et Menneske kan udholde. Dernæst omtaler han, hvilket Tordenslag det var for ham, da der kom kongelig Resolution paa Dommen. Wendt havde imidlertid trøstet ham med, at Hans Excellence havde sagt, at det nok vilde blive godt. Det var „søde, himmelske Trøsteord, som udstrømmede fra Godheden selv“, tilføjer han. — Indholdet af Bønskriftet er iøvrigt ganske som sædvanligt; man faar ogsaa her Underretning om, at han haaber at kunne gøre Nytte paa en eller anden Halvkugle til Gavn for Tusinder, som han kunde opbygge og begejstre for Dyden, eftersom Erfaringen har vist, at han besidder saadanne Egenskaber, at Menneskene, naar han vil tale, strømme til for at høre ham. Han haaber, at Hans Majestæt for disse Tings Skyld maatte anse det værd at gøre ham til Menneske igen, og hvis Kaas kan udvirke dette, vil „en frelst ulykkeligs Taknemligheds Taarer være hans

Løn, og hans Navn vil evig uudslettelig med Ildskrift være indgravet i hans Hjerte. Dersom en Videnskabsmand, frelst af den ophøjede, selv kundskabsrige, oplyste og ædle Videnskabsmand nogensinde kan gavne Menneskene paa Kundskabens Vej, da ville alle saadanne Arbejder udgøre ligesaa mange Lovtaler over Deres Excellence.“

Men Dampes Forhaabninger bleve atter grusomt skuffede, og hans Bitterhed retter sig nu særlig mod Kaas, fordi denne viser ham en tilsyneladende Deltagelse, der kun tjener til at vække falske Forhaabninger hos ham. I Mangel af bedre Udsigter begyndte han saa at interessere sig for snart at blive overflyttet til Christiansø, hvor han ventede sig mere Frihed. Det skred imidlertid langsomt frem med Opførelsen af den nye Fængselsbygning, og han maatte endnu i lang Tid finde sig i Ensomheden i Kastelet. Ifølge hans Fængselsindringer fik han dog omsider nogen Adspredelse, ved at ukendte Medmennesker fattede Medlidenhed med ham. Han sendte engang Oppasseren i Byen for at købe Kager til sig, og de bragtes ham indpakkede i en Avis. Da det ikke var ham tilladt at faa Dagblade, bad han gennem Oppasseren Konditorjomfruen om fremdeles at pakke hans Kage ind i Avispapir. Idet hun derved fik at vide, at det var til en stakkels Fange, begyndte hun at samle Aviser, som det lykkedes hende at faa indsmuglet til ham om Søndagen. Denne Trafik fortsattes i al den Tid, Dampe sad i Kastelet, og han blev derved holdt nogenlunde underrettet om, hvad der foregik i den øvrige Verden. Det hjalp allerede noget til at opfriske hans mørke Sindsstemning, men endnu mere opmuntrende blev det for ham, da en ung Pige, der hørte hjemme hos Arrestforvareren, begyndte at interessere sig for ham. Hendes

Værelse stødte umiddelbart op til hans Værelse, og en Underholdning kom foreløbig i Stand ved at benytte Kakkelsovnsrørene som Talerør. Det næste Skridt var, at Adolfine — saaledes kalder Dampe hende — kom ind til ham, naar Arrestforvareren var fraværende, ja en Aften lykkedes det hende endog ubemærket af Skildvagten at tage en Spadseretur med Dampe i Kastellet. Han fandt i hende en medfølelse Sjel, for hvem han kunde udøse sit Hjerte. Baade i Ord og Gerning viste hun ham Sympati. Hun var villig til at besørge hemmelige Ærinder for ham og bringe Bud til han Bekendte. Hun skaffede ham bl. a. Skrivematerialier. Han tænkte ogsaa paa at benytte sig af hendes Hjælp til at flygte, men Adolfine tøvede dog med at gaa ind derpaa, da hun syntes, det maatte være umuligt for ham at komme ud af Landet.

Deres Samkvem blev tilsidst opdaget, og det gik ud over dem bægge. Adolfine blev mishandlet, og Dampe henflyttet i en anden Arrest, hvortil Nøglen fremtidig opbevarede hos Lorentz selv. Den Periode, der nu fulgte i Kastellet, beskriver Dampe som den haardeste af hans lange Lidelseshistorie. Han var nu fuldstændig afskaaren fra Adolfine og havde opgivet ethvert Haab om Frihed og Lindring. Vel lykkedes det hende atter en sjælden Gang at komme i Forbindelse med ham, men det var ikke det samme som før. Derimod opfandt de et sindrigt Middel til at vedligeholde en skriftlig Forbindelse. Dampe slog forsættelig sin Vandkrukke itu og benyttede i dens Sted en Flaske, i hvilken han anbragte en Prop af graat Papir. I Proppen var der Plads til andet Papir. Naar der nu skulde bringes frisk Vand til ham, tilbød Adolfine Oppasseren at hente Vand for ham

ved Posten og kunde da ubemærket skifte Papirprop-
pen. Paa denne Maade kunde Dampe ikke alene korre-
spondere med hende, men endog skrive Artikler til
Bladene. Troværdigheden heraf som af adskillige andre
af Dampes Beretninger er vist temmelig ringe. Iøvrigt
blev den lille Idyl med Adolfine pludselig afbrudt, ved
at han uventet kom til Christiansø. Han saa aldrig
Adolfine mere, bemærker han vemodigt i sine Fængsels-
erindringer, da hun døde under hans Ophold der.

I Somren 1826 var det nye Statsfængsel paa Chri-
stiansø endelig færdigt, og Dampe overførtes dertil. Her
fortæller han, at han fik det noget bedre. Komman-
danten paa Øen, Kommandør Wulff, synes at have været
mere medgørlig end Lorentz i Kastellet. Dampe fik Lov
til under Bevogtning af en Soldat at spadserere i Fæng-
selsgaarden eller paa Pladsen udenfor Bygningen. Han
glædede sig særligt over, at han fik Tilladelse til at
bruge Pen og Blæk, og gav sig foreløbig til at skrive
Vers og komiske Fortællinger, som han, i Mangel af et
bedre Auditorium, oplæste for en af Soldaterne ved
Navn Rolf. Han fik ogsaa Lov til at gaa i Kirke, rig-
tignok ledsaget af en Soldat med dragen Sabel, hvilket
dog faldt bort, da Præsten gjorde Forestillinger derom.

Paa sin Vandring ned til Stranden og Klipperne
var det ganske naturligt, at han kom til at tænke paa
Flugt. Han har da ogsaa en lang Fortælling om, hvor-
ledes han ved Rolfs Hjælp fik indledet Underhandlinger
med et forbigående engelsk Skib om at blive tagen om
Bord og ført til England. Skipperen lovede at sende en
Baad ind til Stranden til den Tid, Dampe plejede at
spadserere der. Uheldigvis blev Dampe netop den Dag

ført ud senere end sædvanligt, og Skipperen maatte sejle bort med uforrettet Sag.

Det lykkedes ham ogsaa at faa en hemmelig Brevveksling i Gang med sin Datter i Kjøbenhavn. Han forfattede Skrifter, som han sendte til hende i Haab om at faa dem udgivne for derved at skaffe sig Penge til Flugt, der var hans stadige Tanke. Han kunde ogsaa lægge lidt op af sine Fængselspenge, men det forslog ikke. En enkelt Gang blev Brevvekslingen imidlertid opdaget, og han hørte i det hele aldrig noget til disse Skrifters Skæbne. Men alt i alt var Opholdet paa Christiansø taaleligt, i det mindste i Sammenligning med Kastellet. Han bevarer ogsaa Kommandør Wulff i taknemlig Erindring. Wulff gjorde, hvad der stod i hans Magt, for at mildne Fangens haarde Lod. Dampe fortæller, hvorledes han endog opnaaede at komme paa Bal. Det var Kommandantens Fødselsdag, og Dampe havde i Dagens Anledning forfattet et lille Skuespil, der forherligede en Krigsbedrift, som Wulff havde udført i sine yngre Dage. Stykket blev opført, og Dampe fik Lov til at være til Stede. Bagefter skulde der danses, og det blev ham ogsaa tilladt at være med her og danse til langt ud paa Natten.

I 1832 blev der indrettet en Karantæneanstalt ved Christiansø, og i den Anledning blev Dampe midlertidig overført til Kjøbenhavn, hvor han atter fik Ophold i Kastellet. Lorentz var imidlertid bleven tammere med Aarene, og Dampe fik flere Begunstigelser, end han havde ventet. Han fik Lov til at spadsere paa Volden, og hans Børn, hvoraf det yngste nu var 13 Aar, fik Tilladelse til at besøge ham. Denne Glæde var dog kun kort, thi Lorentz blev kort efter afløst af General du

Plat, som skærpede Tilsynet. Derfor dukkede Dampes stadige Haab om Flugt atter op. Han havde rigtignok ingen Adolfine til at støtte sig, men Nøden gør opfindsom. Han skildrer meget omstændeligt, hvorledes han om Natten underminerede Gulvet i sit Fængsel for at bane sig en Udgang. Arbejdet gik ganske godt fra Haanden, men saa blev det desværre afbrudt — Dampes interessante Fængselsoplevelser afbrydes altid paa det mest spændende Sted —, idet han om Efteraaret atter blev ført til Christiansø. Her gik det som før. Han begyndte atter paa at skrive et eller andet Værk, og naar det var færdigt, betror han sig til en eller anden paa Øen for at faa det sendt til sin Datter, der skal besørge det videre. Enten gaar det tabt, eller Hemmeligheden bliver røbet, og han paadrager sig skarpere Tilsyn. Tilsidst opgiver han da at skrive mere. Det eneste Skriveri, som han ikke opgiver, er med større eller mindre Mellemrum at forfatte Ansøgninger om Frihed eller Formildelse af sit Fængsel, alt til ingen Nytte.

Dette er i korte Træk Indholdet af Dampes Skildring af sit Fængselsliv. Hvormeget der er Virkelighed, maa staa hen; det kan kun paavises for enkelte Begivenheders Vedkommende, at der ligger noget til Grund derfor. Under Dampes første Ophold i Kastellet fik Politidirektør Kierulff saaledes en anonym Meddelelse om, at der foregik underlige Ting derude. Dette kan maaske have sigtet til hans Æventyr med Adolfine og givet Anledning til, at det blev opdaget. Hvor de Skrifter bleve af, som Damp omtaler, at han fra Tid til anden sendte sin Datter, faar man Forklaring paa af et Brev skrevet i November 1831 fra Krigsraad og fhv. Garnisonskirurg paa Christiansø Johan Clemens Curdts til Kongen. Brev-

skriveren erindrer først om, at han i August 1829 viste Hans Majestæt nogle Dokumenter forfattede af Dampe, og dernæst meddeler han, at samme Dampe atter i afvigte Sommer havde sendt ham et engelsk Manuskript med Anmodning om at besørge det til en Boghandler i London; Dampe mente derved at kunne faa Midler i Hænde til at flygte. Curdts var stadig bleven forhindret i personlig at nedlægge dette Skrift for Hans Majestæts Fødder, men mente nu ikke længere at burde opsætte det. Han tilføjer, at han ikke har givet Anledning til, at „denne taabelige, onde og urolige Mand har kastet sin ubehagelige Fortrolighed paa ham“, og sluttelig beder han om, at „hans Navn ogsaa denne Gang maa vorde fortiet“. I sine Fængselsrerindringer omtaler Dampe Curdts som en Mand, der viste ham megen Velvilje, og hvem han fuldt ud kunde stole paa.

Curdts's Brev og Manuskriptet¹⁾ sendte Kongen til Politidirektøren, i hvis Arkiv det findes endnu tilligemed flere andre Ting, som Dampe har skrevet paa Christiansø, bl. a. en lang paa Tysk affattet Skrivelse til en ædelmodig engelsk Skibskaptajn med Anmodning om at hjælpe en ulykkelig Fange til Flugt. Det staar naturlig-

¹⁾ Det begynder med en Slags Fortale, hvori Forf. forklarer, hvorledes han ved Indiskretion af en Pige er kommen i Besiddelse af en „Antecatetephor“, opfunden af en Dr. Edwards i London. Ved dens Hjælp kan han høre alt, hvad der foregaar i Verden, og dette skal nu komme Læseren til gode. Selve Indholdet bestaar i diverse Skildringer af mærkværdige Ting, f. Eks. hvorlunde en Abbed tabte sine Tanker paa Gaden og derover blev fortvivlet; hvorledes Tyrken Ismael, der er fængslet, fordi der ingen Vandfald er ved Skalholt paa Island, mister sit Hoved uden fire italienske Juristers Hjælp, osv. osv. I hele Værket synes der ikke at være en eneste sund eller fornuftig Tanke.

vis i Forbindelse med Historien om det engelske Skib, der skulde sende en Baad i Land for at tage ham om Bord. Det ses ikke, hvorledes denne og andre Skrivelser fra Dampe ere komne i Kierulff's Hænder; det synes kun, at han nu som tilforn har været ret godt underrettet om Fangens Bedrifter. Mærkeligt er det, at Kommandanterne paa Christiansø ikke have faaet Underretning om adskillige Ting, som Dampe saaledes foretog sig bag deres Ryg. Har Kierulff undladt det af Hensyn til de Personer, fra hvem han havde sin Visdom, eller af Hensyn til Fangen, hvis sørgelige Skæbne maaske dog er gaaet ham lidt til Hjerte?

Af de mange Ansøgninger og Bønskrifter, som Dampe indsendte baade om det ene og andet, findes flere endnu, og man kan af dem og deres tjenstlige Behandling danne sig et Begreb om adskillige Forhold vedrørende hans Fængsel paa Christiansø. Man faar Bekræftelse paa, at de forskellige Kommandanter paa Øen i det hele have behandlet ham saa godt, som Omstændighederne tillode, saamt at de have været uvidende om flere af de Synder, han havde paa sin Samvittighed. Bliver han en enkelt Gang greben i noget utilladeligt, ere de endog saa godmodige at gaa i Forbøn for ham.

Han havde ikke været ret længe paa Christiansø, før han sendte en saakaldt Supplik paa flere Ark til Kommandør Wulff. Som sædvanlig sparer han ikke paa Smiger. „Den tænkende Aand, som De forbinder med Søkrigerens højmodige Karakter,“ skriver han, „ere Egenskaber, der ere den fornemste Genstand for en Videnskabsmands Beundring, og det indgyder den bøn-faldende ulykkelige Mod og Haab saamt giver ham Dristighed til med Pennen at ytre sin Bøn om Lindring.“

Dampe fortæller derpaa, at de Mennesker, han ser, kun ere Malerier og Billedstøtter for ham. Han ved og kender intet uden Klippesten, Vand og Himmel. I syv Aar har Dampes Hjerter nu været sammenpresset af disse skrækkelige Pinsler. Gennem en lang Udvikling, hvori han fremhæver Kommandør Wulffs Humanitet, Skarpsindighed og praktiske Blik til at vejlede den upraktiske Filosof, bønfalder han da tilsidst om, at Wulffs Værk ikke maa være halvgjort — thi da vil Filosofen og Videnskabsmanden gaa den sikre Død imøde —, men at han maa blive gengivet til Menneskeheden, og Midlet dertil vilde være, at Samtale blev ham tilladt. Wulff forespørger straks gennem Admiralitetet, om Samtale maa tillades Dampe. Ved Samtale forstaar Wulff, at Dampe ligesom Smed Jørgensen maa opholde sig, hvor han vil i Fæstningen uden Bevogtning til Solnedgang. Wulff tilføjer, at saalænge Dampe har været paa Fæstningen, har han opført sig meget ordentligt og skikkeligt, og Kommandanten indser, hvor haardt det maa være for ham at være berøvet menneskelig Omgang. Resultatet af denne Indstilling blev, at det overlodes Kommandanten at tilstaa Fangen den Frihed, der efter Omstændighederne kunde bestaa med Vedligeholdelse af god Orden og behørigt Tilsyn.

Dampe fik herefter Lov til at tale med Folk, og det maa antages for en Tid at have gengivet ham nogenlunde til Menneskeheden, som han kalder det. Men i Længden var det ikke nok; efterhaanden som Aarene gik, blev Frihedstrangen saa voldsom, at han ikke længere kunde udholde Fængslet, men søger Døden, d. v. s. gennem en Ansøgning. Selvmord, som han i sin Tid forsvarede i „Clio“ i 22 Teses, vilde han dog ikke be-

gaa. En medvirkende Aarsag til hans Fortvivlelse har rimeligvis været den Omstændighed, at hans Lidelsesfælle Jørgensen netop paa dette Tidspunkt var bleven benaadet paa Foranledning af en gift Datter, der havde indsendt et Bønskrift til Dronningen. Jørgensen og Dampe vare iøvrigt strengt afsøndrede fra hinanden paa Christiansø.

Dampes Ansøgning lyder som følger:

Til Kongen!

Deres Majestæts Karakter er: enten at behandle Deres Undersaatter efter Lovene eller med en Skæbne, der er mildere, men ikke med en Skæbne, der er værre end den, Lovene bestemme.

Beviset herfor

er den allerunderdanigste Ansøgning, som jeg i sin Tid har indsendt til Deres Majestæt, den eneste, som jeg nogen-
sinde har indgivet min Dom vedkommende, nemlig den, som jeg allerede havde indgivet, forend Deres Majestæts Foged forkyndte mig Dommen, paa hvilken Forkyndelse jeg ikke indgav nogen ny, men erklærede til Deres Majestæts Foged, at jeg henholdt mig til den allerede indgivne Ansøgning.

I bemeldte Ansøgning har jeg ladet det været mig magtpaaliggende udtrykkelig at erklære, at Fængsel er for mig værre end Døden, og at i det Tilfælde, at jeg kunde befrygte det første, da foretrak jeg hellere Døden.

Efter at siden Fængsel var blevet min Lod, har jeg indgivet nogle allerunderdanigste Ansøgninger, hvis Genstand var det, som jeg i denne Stilling maatte attraa, nemlig min Frihed, og som altsaa ikke staa i nogen Modsigelse med hin ovenmeldte Ansøgning.

Min Dom, der blev forkyndt at være efter Lovene, bestemte mig Døden.

I Stedet for denne har jeg erholdt den Skæbne, som jeg, uden til nogen Tid at modsige mig selv, har erklæret for værre end Døden.

Jeg gentager Begyndelsen af min nærværende allerunderdanigste Ansøgning.

Deres Majestæts Karakter er: enten at behandle Deres Undersaatter efter Lovene eller med en Skæbne, der er mildere, men ikke med en Skæbne, der er værre end den, Lovene bestemte.

Heraf følger, at Deres Majestæt har i Henseende til mig afveget fra Deres Karakter.

Jeg beder Deres Majestæt ikke at vredes paa mig elendige, at jeg nedkastet i Afgrunden siger, maaske ubehageligt, men for mig nødvendigt, følgende Sandhed:

Naar Undersaatterne behandles med en Skæbne, der er værre end den, Lovene bestemte, da er den almindelige Benævnelse herpaa Grusomhed.

Er Deres Majestæt da en grusom Monark? — Nej, Deres Rygte blandt Kongerne modsiger det.

Heraf drager jeg den Slutning, at den Behandling, som Deres Majestæt har ladet mig lide, har gjort Deres Majestæt ondt.

Jeg slutter, at det gør Deres Majestæt endnu mere ondt at betænke, at jeg har lidt den Skæbne, som jeg har erklæret for værre for mig end den ved Lovene bestemte, nu i ti Aar.

Endelig at jeg i denne Tid har lidt og lider den i dens strengeste Grad, næsten uden Lindring eller Barmhjertighed.

Deres Majestæt!

Jeg knæler og bønfalder Deres Majestæt,

I Deres Majestæts ophøjede Rygtes Navn,

I Religionens Navn, som aabner den evige Naade for de Konger, der herske med Mildhed,

I Europas og Efterslægtens Navn, for hvilken Deres Krones Glans er og skal være en Genstand for Beundring, i hvilken Deres Majestæts vidtberømte Mildhed, der er uforenelig med Træk af Grusomhed, er den første Perle.

Jeg bønfalder allerunderdanigst:

At den Skæbne, som jeg lider værre end efter Lovene, maa formildes til den, der efter Lovene var mig bestemt.

Maatte mit Jamnerskrig under mit Fængsels Pinsler trænge til Deres Majestæt, for at jeg kunde opnaa denne Formildelse!

Jeg nærer saa meget mere Haab om Opfyldelsen af denne min allerunderdanigste Bøn, som det, jeg anraaber om, er: blot at behandles efter Lovene, et Gode, som Deres Majestæt ellers tilsikrer enhver Undersaat, og som jeg ved ingen foranlediget Ytring, Bøn eller Ansøgning har forspildt.

Allerunderdanigst

J. J. Dampe, Dr.

Christiansø, d. 29. Juli 1830.

Ansøgningen er rimeligvis aldrig naaet til Kongen; Admiralitetet har uden Bemærkning sendt den til Kancelliet, hvor den har faaet Paategningen: „henlægges“.

Overensstemmende med hvad Dampe selv meddeler, opdagedes det engang, at han korresponderede med sin Datter. Den 2. November 1833 indberetter den daværende Kommandant, Kommandør Paludan, til Admiralitetet, at Fæstningens Murer den foregaaende Dags Aften havde bragt ham et Brev affattet i Chifferskrift, som Dampe havde leveret ham til videre Besørgelse. Næste Dag fremstilledes Dampe for Kommandanten, og i Garnisonsauditor Gethers Nærværelse blev Brevet forelagt ham. Efter nogen Vægning tilstod han, at han havde skrevet det. Det ulovlige heri blev foreholdt ham, og han opfordredes til at dechiffere Brevet. Dette gjorde han, og der nedsattes nu et Garnisonsforhør, hvoraf Kommandanten fremsender en Udskrift tilligemed det originale Brev. Det indeholdt en Begæring fra Dampe til Datteren om at besøge et vedlagt Skrift i Trykken; hvad der indkom derved skulde være til bedste for hende. Kommandanten bemærker, at Dampe saaledes paa underfundig Maade har misbrugt de ham til-

staaede Koncessioner ved at indlede utilladelig Korrespondance, hvorfor han er strafskyldig. Kommandanten har derfor indskrænket disse Koncessioner, saa at Fangen nu ikke maa tale med nogen paa sin Spadseregang, hvis Omfang desuden er bleven indskrænket. Men Paludan røber dog sin Medynk for Dampe ved følgende Tilføjelse: „Dersom det høje Kollegium naadigst og med højstsammes sædvanlige Mildhed vil lade det bero ved dette og ikke ved strengere Forholdsregler gøre den ulykkelige tólvaarige Fange end ulykkeligere, saa vil vist den ham viste Højmodighed og naadige Behandling i Forening med et strengt Tilsyn afholde ham fra gentagne Forsøg. Han har hidtil baaret sin ulykkelige, men velfortjente Skæbne med Resignation og Rolighed; maatte derfor denne hans Brøde blive mildt afsonet, da den dog er motiveret, som det af Forhøret synes at fremgaa, af Forsorg og Kærlighed til hans uforsørgede Datter.“

Kancelliet tager ogsaa her Kommandantens Henstilling til Følge, og der foretoges ikke videre ved Sagen. Det er den eneste officielle Beretning fra Christiansø om, at han har foretaget sig noget utilladeligt, og der er derfor Grund til at antage, at han ikke oftere er bleven greben i Ulovligheder.

XI.

Tiden gik, og Dampe naaede omsider i Fangenskabet den Alder, hvori man begynder at indse sin Ungdoms Daarskaber. Tretten lange Fængselsaar vare forløbne, inden han kom saa vidt; men saa tøver den 44 aarige Mand heller ikke med at meddele Kongen — som sædvanlig i Form af en Ansøgning —, at han nu er fuldstændig omvendt.

Ansøgningen (dateret 9. Juli 1833) begynder med en lovende Indledning: „De allerværste, skadeligste og fordærveligste Meninger, som nogensinde have udbredt sig i Verden, har man dog set saa kunstigen forsvarede med Skingrunde og falske Slutninger, at mangfoldige Mennesker derved ere blevne forførte og ere komne til at hyld Sætninger, som ikke alene vare urigtige, men endog havde skadelige og fordærvelige Følger. Saaledes, Deres Majestæt! forholder det sig ogsaa med vore Tidens saakaldte liberale Meningers System, formedelst hvilket jeg elendige er i Fængsel. Det er bygget af Voltaire og Rousseau, som derved fremkaldte den franske Revolution. Smitten af disse to fordærvelige Skribenter, der frit læses i Deres Majestæts Stater, anstak mig (saa vel som mange af min Tidsalder, Europas Lande rundt) som en ung Mand.“ Derpaa beskriver Dampe, hvorledes han i tretten Aar har bejanret og begrædt disse ligesaa falske som fordærvelige Sætninger. De henrev fordm hans unge Blod i Kraft af den store Svaghed, som i alle Aarhundreder har vist sig hos Menneskeslægten, nemlig Mangel paa Evne til at skelne Sandhed fra Vildfarelser, naar disse ere udbredte og forsvares med et bedragerisk Skin af Fornuft.

Han anraaber nu om, at disse Betragtninger maa stemme Hans Majestæt til Barmhertighed og Naade. Som sædvanligt undlader han ikke at anføre, at han forventer at kunne blive til Gavn for sine Medmennesker, men nu er det ikke længer som politisk eller religiøs Taler et eller andet Sted i Verden; nu vil han kun virke som Videnskabsmand, bl. a. ved at udnytte sine Kundskaber i det vanskelige arabiske Sprog til at overføre dets mange uoversatte Skatte i den europæiske Litteratur.

Dette Andragende opnaaede at blive taget under Overvejelse, men heller ikke mere. Admiralitetet afgiver vel Erklæring om, at der, medens Ansøgeren har været paa Christiansø, ikke er passeret noget, som kunde give Anledning til at fraraade hans Løsladelse, men Kanceliet dristede sig endnu ikke til at indstille den farlige Forbryder til Benaadning.

Der hengik atter Aar. Den stakkels Fange bliver mere og mere sløvet; der synes nu at være udbredt en vis Sagtmodighed over hans hele Væsen. Saa vakte Frederik den Sjettes Død pludselig nye Forhaabninger i hans Sind. Han sender straks en Ansøgning (d. 26. Decbr. 1839) til den nye Konge. „Idet Folket med Fryd hilser det nye Skue af Deres Majestæts Regering, og da Naade og Mildhed ere de første Straaler deraf, saa vaagner ogsaa et Haab hos den ulykkelige, som nu har siddet i Fængsel paa tyvende Aar. Dette lange Tidsrum, som har været en uafbrudt Kæde af Suk, Taarer og Lidelser, har været tilstrækkelig til at udrydde det Sindspræg hos mig, som fordem i en ung Alder paadrog mig min Skæbne.“ „Og dersom Deres Majestæt“ — fortsætter han — „vil røres ved mine lange og tunge Lidelser, saa turde en ulykkelig Videnskabsmand mulig driste sig til at paakalde endnu en Følelse til Gunst for sig, nemlig den, som plejer at opstaa ved at se en Videnskabsmand af beviste Kundskaber aldeles tilintetgjort i Henseende til Frugten og Nytten af disse. Haabet lysnes i hans Sjæls Mørke ved Tanken om at vinde denne Følelse for sig hos en Fyrste, der selv er en saa udmærket Videnskabsmand, i hvem Landet og alle Videnskabsmænd glæde sig ved at se Videnskabernes varme Ynder, og hvis Navn — som det med Vished kan for-

udsiges — vil i Historien vinde en forøget Glans ved dette skønne Attribut.*

Dampe opnaaede endelig, at hans Bøn blev tagen under alvorligere Behandling. Der blev afæsket den daværende Kommandant, Ellbrecht, en Erklæring, der gik ud paa, at, bortset fra det af Fangen i Slutningen af Aaret 1833 gjorde Forsøg paa utilladelig Korrespondance med sin Datter, ved Kommandanten aldeles intet, der kan lægges ham til Last under hans lange Fangenskab paa Christiansø. Kancelliet fandt imidlertid ogsaa Anledning til at forhøre sig hos Kierulff, som nu tituleres Chef for Kjøbenhavns Politi og Kystpolitiet. Han fandt dog Sagen for betænkelig til at kunne tilraade Fangens Frigivelse. I en Svarskrivelse af 17de Juni 1840 bemærker han: „Naar det tages i Betragtning, at de Ideer, som Dampe dengang omgikkes med, netop nu mere end nogensinde ere de fremherskende og altsaa, saafremt de ej vare ganske opgivne af ham, hvilket ej med Vished kan vides, vilde finde rigelig Næring i Tidens Aand, saa er hans Løsladelse ikke uden Betænkeligheder og det saameget mindre, naar der endeligen tages Hensyn til, at han ved sin Løsladelse uden Ressourcer til at leve og med Afbrydelse af hans Forbindelser med Fortiden end mere kunde fristes til at søge sine Subsistensmidler ved at optage sine gamle Ideer og kaste sig i Armene paa dem, der ere ligesindede med ham, og hvor han som Martyr for en Sag, de anse for god, sikkert vilde finde en villig Optagelse.“

To Dage efter at Kierulff havde indsendt sin Betænkning, indkom der yderligere fra Dampes fire Børn i Forening en Ansøgning, hvori de søgte Kongen om Naade og Frihed for deres gamle Fader. I Anledning af denne

paalægger Kongen Kancelliet at afgive en Betænkning, der indkom den 7de Oktober, og indeholder en meget detailleret Fremstilling af Dampes Proces, Domfældelse og Benaadning. Endvidere anføres, at Dampe selv har indsendt en Ansøgning af samme Indhold som Børnenes, og at Kancelliet i den Anledning har indhentet Erklæringer fra Kommandanten paa Christiansø og Chefen for Kjøbenhavns Politi. Betænkningen slutter med, at Kancelliet paa Grund af Politichefens Udtalelser har fundet Betænkelighed ved at indstille Dr. Dampes Ansøgning til Bønhørelse, og at det af samme Aarsag for Tiden heller ikke kan anbefale Børnenes Andragende, men anser det for rettest, at Sagen udsættes til Hans Majestæts Kroningsfest næste Aar, til hvilken Tid der i Forbindelse med den almindelige Benaadning af Forbrydere ogsaa vilde kunne tages under Overvejelse, hvorvidt Forholdene da maatte gøre Dampes Løsladelse tilraadelig.

Da Afslaget paa Dampes Ansøgning kom til Christiansø, bad Kommandanten Præsten om at forberede den stakkels Fange derpaa, i den Grad frygtede han for, at Budskabet vilde sønderknuse ham. I sin Fortvivlelse greb Dampe atter Pennen, og inden Aaret er omme, sender han atter to Ansøgninger (daterede 10de December) til Kongen. I den ene anmoder han om, at han maa faa sin Frihed paa Betingelse af, at han ikke maa opholde sig i noget af de til den danske Regering hørende Lande. Den anden indeholder en Bøn om, at hans Fangenskab maa formildes saa meget som muligt paa det Sted, hvor han er, dog med Tilføjelse, at han — medmindre han fik sin fuldstændige Frihed — ikke vilde betragte det som nogen Formildelse at blive fjernet

fra sit nuværende Fangested, som mangeaarig Vane har gjort til det mindst tunge blandt de tunge.

Ansøgningerne, der iøvrigt vare affattede saaledes, at de maatte have rørt en Stens Hjerte, fik af Kancelliet kun Paategningen: „udsættes“. Dampes Taalmodighed skulde sættes paa Prøve en Stund endnu, indtil han endelig det følgende Foraar opnaar, om ikke fuld Frihed, saa dog en væsentlig Forbedring i sit Fangenskab. Initiativet ses at være udgaaet fra Kongen selv, der dengang opholdt sig i Slesvig. Der findes nemlig (dateret 22de Maj 1841) en Indstilling fra Kancelliet om betinget Frigivelse, hvori det bl. a. hedder: „Kancelliet er imidlertid ved undertegnede dets Præsident, Gehejme-Stats- og Justitsminister Stemann nu blevet underrettet om, at det er Deres Majestæts allerhøjeste Vilje, at bemeldte Dr. Dampes skal løslades, imod at han tager Ophold paa Bornholm, og i Overensstemmelse med den allerhøjeste Befaling har man under D. D. udfærdiget hosfølgende, allerhøjeste Rescript til Kommandanten paa Christiansø angaaende hans Løsladelse“

Det faldt i Kronprinsens, senere Frederik den Syvendes, Lød at overbringe dette Budskab til Christiansø. Prinsen var dengang paa Rejse for at hente sin Brud, og paa Vejen anløb Kongeskibet Øen. Dampes fortæller i sine Fængselsrindringer, hvorledes Skibets Ankomst vakte Røre paa Øen, hvilket han dog ikke brød sig meget om. Først da Kommandanten havde meddelt ham, at Kronprinsen overbragte en kongelig Resolution om, at hans Fængsel var forvandlet til Forvisning, blev han ogsaa interesseret deri. Tilfreds var han vel ikke, thi han havde haabet mere. Kommandanten syntes at frygte for, at der skulde mangle noget i hans Tak til Prinsen.

og bad ham om ikke at blande denne Tak med nogen Ytring af Misnøje. Dampe giver ogsaa en rørende Skildring af, hvilket Indtryk det gjorde paa ham, da Underofficeren for første Gang i 20½ Aar ikke aflaaede hans Dør. For første Gang kunde han gaa ud og bevæge sig frit, hvor han vilde paa Klippeøen. Hvor snæver den end var, var det ham dog en Nydelse. Han blev endnu en fjorten Dages Tid paa Christiansø og fik Beviser paa, at der ikke manglede Mennesker baade blandt høje og lave, som havde Følelse for hans Lidelser. Derefter bosatte han sig i Rønne. Der er intet videre at berette om hans syvaarige Ophold i denne By, hvor der blev tilstaaet ham samme Beløb til Underhold, som han havde haft i Fængslet. Han begyndte naturligvis straks at beskæftige sig med litterære Sysler og skrev bl. a. nogle Ode og Digte, der udkom i Trykken, men i temmelig forvansket Form paa Grund af Censur; Kancelliet hævdede nemlig, at han endnu var underkastet saadan som Følge af Kommissionens Dom i 1820. Den samme Skæbne skal være overgaaet et Skrift „Opraab til Danmarks Borgere“, en Jeremiade over hans Lidelser, som han udgav i Rønne 1844.

Dampe undgik ikke at blive „interviewet“. Saaledes findes der i „Fædrelandet“ Nr. 641 for 1841 en af Jærnbanedirektør Schram forfattet Artikel med Overskrift „Et Besøg hos Dr. Dampe i Rønne“. Paa Hjørnet af en snæver Gade, der fører til Havnen i Rønne, — hedder det — ligger et lille uanseligt Hus, i hvis Kælder der bor en Smed og i Stuen Dr. Dampe. Schram lovede lidt, førend han gik ind for at hilse paa „denne mærkelige og ulykkelige Mand“, da han frygtede for at saare hans fine Følelser. Endelig tog han Mod til sig og

bankede paa Døren, der var lukket med en Klinke. En lille Mand i en ussel og smudsig Klædedragt med uredt Haar, der halvt beskyggede de endnu levende, men melankolske Øjne, aabnede Døren.

Dette var den Mand, hvis kraftige Aand engang havde fattet den mægtige Tanke at forandre Danmarks Statsforfatning. Dette var den Mand, der i tyve Aar havde afsonet den Brøde at være forud for sin Tid. Stuen havde kalkede Lervægge og var temmelig rummelig, men med sit yderst tarvelige Møbement, der kun bestod af et lille, gammeldags Tebord, hvorpaa fandtes Pen, Blæk og Papirer, samt af to usle Stole, havde den en uhyggelig Lighed med et Fængsel. Schram var saa rørt, at han ikke straks kunde tale. Dampe udtrykte sin Glæde over endnu at leve i sine Medborgeres Erintring. Iøvrigt var Samtalen kort og uden Interesse. Dampe undgik alle Hentydninger til sin Stilling, men udtalte sin Taknemlighed over den Naade, der var bleven ham til Del. Schram meddeler dernæst forskellige Smaa-anekdoter, han hørte om Dampe i Rønne, samt fortæller, at Dampes Ydre bar Præget af hans lange Fængselsliv; naar han sad ned, var Stillingen sammenbøjet, de endnu fyldige Kinder viste en besynderlig Vibreren, naar han smilte, hvilket man kunde se, han ikke var vant til. Dog saa han ikke ældre ud, end han var (51 Aar); han syntes at kunne arbejde længe endnu med Aand og Kraft for at gøre Verden delagtig i de ophøjede Tanker, der havde krydset hans ualmindelig begavede Hoved, siden Lovens strenge Arm traf ham i hans kraftigste Alder. Nogle sagde, at han arbejdede paa et filosofisk Værk, andre, at han oversatte Klassikerne; dog fandtes ingen trykte Bøger i Stuen, men kun beskrevne Papirer.

Da Schram gik om Bord paa Skibet til Kjøbenhavn, kom Dampe ned til Havnen, simpelt, men anstændigt klædt, og trykkede hans Haand med Inderlighed.

Denne tilsyneladende lidt ironiske, men i det hele taget alt andet end usympatetiske Skildring bragte Dampe i Fyr og Flamme. Det ironiske i den mærker han dog ikke, men paa den besynderlige, bitre Maade, der er ham egen, giver han sig i sine Fængselsindringer til med ret grove Skældsord at gendrive Punkt for Punkt alle de Bagateller, der vedrøre hans ydre Fremtræden.

Iøvrigt lykkedes det ikke Dampe at gøre sig bemærket hverken ved litterær eller anden Virksomhed. Han var i Virkeligheden hensunken i Glemsel, da han endelig ved Tronskiftet i 1848 kom ind under den almindelige Amnesti for politiske Forbrydere. Han tog til Kjøbenhavn og fik rimeligvis foreløbigt Ophold hos sine Børn. Senere blev der paa Finansloven tilstaaet ham en aarlig Understøttelse af 360 Rdl., som i 1862 paa Indstilling af Folketingets Finansudvalg blev forhøjet til 500 Rdl.

Dampes Ideer vare nu virkeliggjorte, for saa vidt som Landet havde faaet en fri Forfatning, men den nye Tids Mænd kunde ikke bruge ham; ingen synes at have lagt Mærke til ham, skønt han nok prøvede paa at fremstille sig som Martyr for Frihedens Sag. Han maa i det hele taget have staaet temmelig isoleret og har næppe kunnet skaffe sig fortroligere Omgang uden for Børnenes Kres. Hans tidligere saakaldte Venner, Wendt, Høst, Blok-Tøxen — Top ikke at forglemme —, vare alle døde, men det var maaske godt for Dampe. Det vilde næppe have været velgørende for hans Sind atter at træffe dem.

Kort efter hans Frigivelse fremkom der i „Historie

og Digtning“ (1848) en særdeles sympatetisk Afhandling om Dampe, skreven paa Grundlag af de S. 556 omtalte Artikler i Kjøbenhavnsposten for 1841. I Afhandlingen fandtes enkelte aldeles uvæsentlige Fejl og Misforstaaelser, hvilket foranledigede Dampe til ligesom overfor Meddeleren i „Fædrelandet“ i et meget heftigt Sprog at tage til Gemæle derimod¹⁾. Navnlig viser han sig i høj Grad irriteret over, at hans Handlinger af Forfatteren, som af alle andre, søges undskyldte ved hans meget ulykkelige huslige Forhold. Man erindre, hvor ofte Dampe under sit Fangenskab har benyttet sig af hin Familiekatastrofe som undskyldende Moment. Nu forsikrer han derimod, at hvad han gjorde var aldeles uafhængigt deraf og skete med velberaad Hu udelukkende af Hensyn til Folkets Ret. Tendensen er tydelig nok. Han vil nu absolut være Martyr. Akkurat samme Tone gaar der igennem den Bog, som han udgav i 1858 under Titlen „Fortælling om mit Fængsel i haardeste Grad“. Den er skreven overordentlig naivt, upaalidelig og fuld af Overdrivelser.

Dampe udgav ogsaa fire Taler over Religionen (Kjøbenhavn 1850—51), der nærmest synes at være Opkog af de Forelesninger, han i sine yngre Dage vilde have holdt over den Augsburgske Konfession, samt skrev (i „Morgenposten“ Nr. 115—18 for 1854) nogle ubetydelige politiske Artikler om politiserende Embedsmænds Afskedigelse, som han naturligvis finder utilstedelig, og om Folkets Berettigelse til at fordre en Minister afskediget.

Dette er alt, hvad man ved om Dampes Optræden for Offentligheden i den Snes Aar, han levede efter sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn, og det var dog ham, der

¹⁾ Kjøbenhavnsposten Nr. 288—90, 1848.

var saa fast overbevist om, at han under gunstige Forhold vilde kunne virke til Gavn og Opbyggelse for sine Medmennesker.

Efter et haardt Sygeleje døde Dampe d. 22de December 1867 paa Kjøbenhavns Kommunehospital, næsten 78 Aar gammel. Hovedstadens Blade omtale Dødsfaldet med nogle faa Linier uden videre Kommentar; kun Fædrelandet bemærker, at han opnaaede en vis Navnkundighed som Martyr for Enevældens Spøgelsefrygt. — Disse faa Ord ramme netop Hovedet paa Sømmet.

Blok-Tøxens snurrige Jærnringsforening og Dampes barnagtige, meningsløse Selskab vare alt andet end farlige for det bestaaende Samfund; det vare jo baade Politiet, Dommerne og Kancelliet paa det rene med. Disse Foretagender behøvede altsaa ikke at gøre de øverste Statsmyndigheder nervøse; af den Aarsag var det ikke nødvendigt at gaa saa energisk til Værks. Det var ej heller Hensynet til, at Loven skulde ske Fyldest, som dikterede de strenge Forholdsregler mod Dampe, ligesaa lidt som egentlig Uvilje mod ham; gennemgaaende var hans Person snarere Genstand for de forskellige Myndigheders Ynk end for deres Frygt. Det var noget ganske andet — Frihedsspøgelset, som fulgte ham i Hælene, der betog dem med overnaturlig Rædsel.

Det er den dybere Grund til, at Dampe maatte tilbringe 28 Aar i Fangenskab. Men forskellige andre Aarsager bidroge dog ogsaa til at styrte ham i Ulykke. Hans Evner og Anlæg stode i absolut Misforhold til hans Ærgerrighed og brændende Attraa efter at spille en fremragende Rolle. Der er ingen Tvivl om, at han har næret altfor høje Tanker om sig selv. Hans Forældre og senere hans Hustru stode jo paa et Dannelsesstrin,

der var betydelig lavere end hans. Men ogsaa andre Mennesker troede han sig overlegen. Der fandtes hos ham en næsten kvindelig Forfængelighed, der berøvede ham al Selvkritik og forledte ham til at omgaas med Ideer, som han manglede alle Betingelser for at gennemføre. At lade hans sørgelige huslige Forhold bære Broderparten af Skylden for hans andre Genvordigheder er næppe rigtigt; det er vanskeligt at afgøre, hvad der her er Aarsag og hvad Virkning.

Dampe kan saaledes ikke gøre Fordring paa Sympati som historisk Person. Derimod kan man ikke undgaa at skænke den ulykkelige Mand sin Medfølelse, thi som Menneske betragtet havde han mange gode Egenskaber. Ingen kan frakende ham Begavelse; den unge Student, der saa hurtigt opnaaede de akademiske Grader og vandt Universitetets Guldmedalje, den dygtige og nidkære Lærer, Taleren og Prædikanten, der ikke alene selv blev begejstret, men ogsaa kunde begejstre andre, burde ikke være gaaet til Grunde. Alle, der kende ham, bevidne, at han var kærlig og opofrende mod sin svage Moder, trofast og ærlig mod sine Venner samt i Besiddelse af et varmtfølende Hjerte for alt, hvad der var stort og godt. Skade at han, som Højesteretsadvokat Treschow siger, ikke traf ældre og sande Venner i den mest kritiske Periode af sit Liv. De vilde nok have overbevist ham om, at han kun løb Panden mod en Mur til Skade for sig selv og uden at gavne en Sag, der før eller senere maatte sejre i Kraft af sit eget Værd.